శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్కోదండ రామాయనమః.

శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితుండగు

మద్దులపల్లి-గురుబ్రహ్మశర్మచే రచియింపఁబడిన

శ్రీకొండపీటిచరిత్రము.

పద్యకావ్యము.

ఇది

పుణ్యపురుషకదంబ సహాయముచే

చెన్నపట్టణము

ఆనంద ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపించి

ప్రచురింపఁబడియె.

1907.

వెల [illegible] లు,

మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మ, గ్రంథకర్త.

Ananda Press, Madras.

శ్రీరస్తు.

అవతారిక.

అఖండ మహీమండల మండనాయమానంబగు హిందూభూమండలము బహుకాలమునుండి భగవదంశసంభూతులగు పెక్కుమంది నృపతల్లజులచేఁ బాలింపఁబడుచున్నది. అట్టివారిలోఁ గలియుగాదివరకుఁ గల రాజులనుగూర్చి పూర్వమున వేదవ్యాసుండుపురాణరూపకముగ వివరించియున్నాఁడు. అందు కాలనిర్ణయాదులు లేకున్ననవియెల్ల నెల్లఱకు నిహపరసాధనోపాయములును నీతిబోధకములునై యున్నవి. తదుపరి గల రాజన్యుల వృత్తాంతముల నెవరును బ్రకటింపమి నవియెటుంగ దుస్తరము. అయిన నీకాలమున మహాఘనతజెందిన యాంగ్లేయప్రభువుల కృపాతిశయమున రమారమి 1000 సంవత్సరములనుండి గల హిందూ భూపతుల చరిత్రములు బయలుపడి ప్రసిద్ధినొందియున్నవి. ఇది యెంతయు సంతసనీయము. అయినను మనదేశీయులకు చరిత్రాదులు వ్రాయునాచరము బొత్తుగా లేనేలేదని నిరాకరించుటకు వలనుపడదు. ఎట్లనిన మనదేశమునఁ గొన్నికొన్ని స్థలములందు దండికవిలెలు (దేశచరిత్రములు)పూర్వులు వ్రాసియుంచినట్లును అందుఁ గొన్నికొన్ని వివిధకారణములచే నశించుచున్నట్లును వినుచున్నారము. ఇట్లగుటకు కారణమేమన "శ్లో॥ పుస్తకంవనితా విత్తం పరహస్తంగతంగతం, అథవాపునరాయాతం జీర్ణంభ్రష్టాచఖండశః." అను లోకప్రతీతిని మదినిడికొని మిగులభీతచేతస్కులై సంగతి సందర్భములఁ గని పెట్టకఁ దమకడఁగల పురాతనగ్రంథములఁ బరులకీయకను, భద్రపరుచునూహలెఱుంగకను ప్రచురించినచోఁ దమకడ గ్రంథములుండినపుడుండు గౌరవము గ్రంథములు లేకుండినఁ దగ్గుననియును మొదలగు వెఱ్ఱితలంపులచే మనవారిలోఁ గొందరు పూర్వనిర్మితములగు బహుగ్రంథములను శ్వేతపిపీలిక పావకాదుల కర్పించుచున్నారు. ఇది మిక్కిలి చింత్యముకా

డె. ఆంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రాదులందు విస్తరించి యుత్తర హిందూస్థాన ప్రభువులనుదక్క దక్షిణహిందూస్థాన పాలకులఁగూర్చి చెప్పబడకుండుటచే మధ్యదేశ్యులు దమపూర్వప్రభుచరిత్ర తెలియంగ నిచ్ఛగలిగి యాంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రలకు మిక్కుటము తృప్తినొందకుందురని తోఁచెడిని. ఇట్లుండ 1898 సం॥ ప్రాంతములందు గుంటూరు మండలములోని నర్సారావుపేటకు రాజకీయోద్యోగము(డిప్యూటి కలెక్టరు)వహించియరుదెంచిన బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ జయంతిరామయ్య పంతులు (బి.ఏ.,బి.ఎల్.)గారి యనుకంపచేఁ బ్రాచీనములై యంతరువులుపడి మూలలడాగియున్న చరిత్రములలో కొన్ని బయలుపడినవి. ఇందువలన మనకు మనదేశ ఘనత నెఱుఁగ నవకాశముగలిగినది. ఇందులకు మనమెల్లరము కృతజ్ఞులమై యున్నారము. ఆకాలమున గుంటూరుజిల్లా వినుకొండతాలూకా తిమ్మాపురాగ్రహారపతులగు బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ భాస్కరుని సీతారామయ్య,గోపాలరాయుడు గార్లవలన నొసంగబడిన యీకొండవీటిచరిత్రము "కొండవీటికైఫియ్యతు" అనుపేర తెలుగువచనమున కాలనిర్ణయములతో వ్రాయబడియున్నది. దీనిని మేమెల్లరముగాంచి సంతసించితిమి. ఇది పద్యకావ్యరూపకముగనుండిన మేలని స్నేహితులుసెప్ప వినుకొండ నివాసియగు మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మనుగమమగుశైలిని ననవసరవర్ణన కల్పనాదులుచేసి వచనకావ్యగత చరిత్రము మాత్రము నాలుగాశ్వాసములుగ

ఈగ్రంథకర్త శ్రమించి విస్తరము చదువకపోయినను బుద్ధికుశలతచేతను, సాంగత్యోపయోగముచేతను కొంతపాండిత్యమును సంపాదించి యీగ్రంథమును వ్రాసెను. ఈయనసాహిత్యమునందుగాక సంగీతమునందును కొంతప్రవీణతఁబడసి స్వయముగాఁబాడనేర్చి ధ్రువోపాఖ్యానమును, గజేంద్రమోక్షణంబును యక్షగానరూపకముగ (హరికథశైలిని) వ్రాసినాడు. కావ్యదోషాదోషములఁగూర్చి విమర్శింతమన్నచో “ కాళిదాసమయూరాది కవులకైనఁగలవు తప్పులనంగనన్యులకులేవె ” అని కాను సూర్యప్పకవిగారు నుడివినరీతి నెల్లరకును నేదియో యొకలోపమైననుండకపోదు గాన నావిషయమును కవులకువదలి యిక చరితాంశమునకు

వ త్తము. ఇందలి కాల సంఖ్యలన్నియు శాలివాహన శకవత్సరములం గొ లుపఁబడినవి. దీనికి 78 కలిపిన హూణశకవర్షము తెలియును. ఇందు ప్రథ మాశ్వాసమున నీకొండవీడే విదర్భదేశ ముఖ్యపట్టణమగు కుండినమని యు నిందు భీమభూపాలుడును భీష్మకుడును ప్రభుత్వ మొనర్చిరనియు దమయంతికిని రుక్మిణికిని జన్మస్థానమనియు వ్రాయబడినది. ఇదిసంశయా స్పదవిషయమైయున్నది. ఎట్లనిన హైదరాబాదునకు నుత్తరమునగల బీడ ర్ దేశమే విదర్భయనియు దానికి ముఖ్యపట్టణము కుండినముగలదనియు "Madras Manual of the Administration" ను బట్టియు మఱికొన్ని నిదర్శ నములనుబట్టియు కనుపట్టుచున్నది. ఈకొండవీడు త్రిలింగక్షేత్ర (ఆంధ్ర మండలము) మధ్యనుండుటంచేసి యిది కుండినముకాదనుటకు సందియ ముండదు కాని యిది కుండినమని లోకప్రతీతిమాత్రము చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండుటయేకాక పెక్కుదండకవితెలలందును వ్రాసియున్నది. గ్రం థకర్త యీనిదర్శనముల కొప్పుకొనుచూఁ దానుజేకొనిన మాతృకయం దుండుటచే నిట్లువ్రాసితినని చెప్పుచున్నాఁడు గాన నీవిషయమున నీకవి యాక్షేపణార్హుడుకాడని నాయభిప్రాయము. ఇది మనదేశమున బహు కాలము ప్రభుత్వసామ్రాజ్యమువడసి మిన్నయగు వన్నెకెక్కిన కొండవీటి చరిత్రమగుట వినవినదేశ్యులకు నుత్సాహకరముగాను నానందప్రదము గాను నుండకమానదు, కావున నెల్లరును స్వదేశ చరిత్రాభిమానమును వహించి మనకడనశింపుచున్న చరిత్రములను బయలుపఱపించి దేశౌన్న త్యమును ప్రకటింపనియ్యకొని పూర్వుల పరిశ్రమల నిరర్థకములుగాకుండ చేయుదురని కోరుచున్నాను.

ఇట్లు, సుజనవిధేయుడు,
గబ్బిట లక్ష్మీనరసింహం,
హెడ్ క్లర్కు,
పల్నాడు తాలూకా.

గురిజాల
1-10-1906.

విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

	పుటసంఖ్య.
ఇష్టదేవతాప్రార్థన	1- 2
కవిస్తుతి	3- 4
కర్తృవంశావతారము	4-12
(పీఠిక)	
శ్రుతగిరిపురవర్ణన	12
షష్ఠ్యంతములు	13
(కథాప్రారంభము)	
ఇంద్రుడు నారదునితో కథాప్రస్తావన సేయుట ...	13-15
కుండినవర్ణన	15
కన్యకలపుష్కరిణీవర్ణన	18
జలక్రీడాభివర్ణన	18
కుండినపురవర్ణన	19-21
భీమభూపాలునికథ	21-22
వసంతఋతువర్ణన	22-23
దమయంతీస్వయంవర వృత్తాంతము	23-24
దమయంతి నలునివరించుట	25
దమయంతి వివాహము	25-26
భీష్మకునికథ	26-27
రుక్మిణీదేవివర్ణన	28-30
రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని మోహించుట	30-31
భీష్మకుడు రుక్మిణి వివాహమునకు యత్నించుట ...	32
చైద్యుడు పెండ్లికి తరలివచ్చుట	32-33

	పుటసంఖ్య.
కృష్ణుడు చైద్యులద్రుంప కుండినమునకు వచ్చుట ...	33-35
రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులపరిణయము	35-37
షోడశదళకమలబంధము	38
నాగబంధము	39
శైలబంధము	40

ద్వితీయాశ్వాసము.

విశ్వంభరదేవునికథ	42
గణపతి దేవునివృత్తాంతము	43-44
సూర్యగ్రహణవర్ణన	44-45
రాజు కృష్ణాస్నానమునకేగుట	45-46
మంత్రి ముద్రాదానముఁగోరుట	47-48
మంత్రి రాజ్యపాలనసేయుట	48
గోపరాజు రామన్నగారు కరిణీకముద్ధరించుట ...	49-50
శాసనశ్లోకములు	50-51
రెడ్లవృత్తాంతము	52
అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట ... ... అల్లారెడ్డి శ్రీరాఘవస్వామిని స్తుతించుట	53-57
స్వప్నమున రెడ్డికి స్వామిప్రత్యక్షమగుట ...	57-58
అల్లారెడ్డి కుండినదేశమునకుఁజేరుట	58-59
పోలయ వేమారెడ్డి వృత్తాంతము	60-61
అనపోత వేమారెడ్డి కథ	62
సిద్ధునికథ	62-63
సిద్ధుని గోపకుం డగ్నింద్రోయుట	63-64
గొల్లడు సువర్ణవిగ్రహమునుఁ జూచుట	64
ప్రభువు సువర్ణవిగ్రహమునుగూర్చి విచారించుట ...	65-66
అన వేమారెడ్డికథ	66-68
కామగిరి వేమారెడ్డి వృత్తాంతము	68-69
కోమటి వేమారెడ్డికథ	70
శ్రీనాథుడు విద్యానగరమునకుఁజనుట	70-71

			పుటసంఖ్య.
ప్రభువు గృహరాజు మేడ విషయమై సభికులనడుగుట		...	72
ప్రభువునకు శ్రీనాధుడు గృహరాజు మేడసంగతి చెప్పుట		...	73
కొండవీటి గృహరాజు మేడ వృత్తాంతము	...	...	73-75
గృహరాజు మేడవర్ణనము	...	...	75-79
హోర్కారులు రాయలకు కొండవీటిమేడ వృత్తాంతముఁ జెప్పుట		...	80
రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము	...	...	81-82
ఆరుగురురెడ్ల కాలనిర్ణయము	...	...	82-83

తృతీయాశ్వాసము.

లాంగూలగజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట...		...	85-86
కపిలేశ్వర గజపతికథ ...	...	...	87
పురుషోత్తమ గజపతికథ	...	...	87-88
ప్రతాపరుద్ర గజపతికథ	...	..	89
కృష్ణదేవరాయల వృత్తాంతము	...	...	90
గాండ్లసంగయను స్త్రీ వర్ణన	...	...	91
కృష్ణరాయలు గాండ్లసంగను మోహించుట		...	91-92
పడకటింటివర్ణన ...	...	...	92-93
కృష్ణరాయలు తూర్పుదేశముపై దండెత్తుట		...	94-96
కొండవీటియుద్ధము ...	...	...	96-99
సూర్యాస్తమయ వర్ణన ...	...	...	100
వీరభద్ర గజపతి రాయలతో సంధి జేసికొనుట		...	100-101
చంద్రోదయ వర్ణన ...	...	...	101
ప్రాతఃకాలవర్ణన ...	...	...	102-103
కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండువెడలుట		...	104
కృష్ణదేవరాయలు గజపతికొమార్తెను దెచ్చుట		...	105
నాదెండ్ల గోపమంత్రి ప్రభుత్వవిషయము, శాసనములు		...	106-112
అచ్యుతదేవరాయలకథ ...	...	...	112
గోపినాధపురవర్ణన ...	...	...	113
గోపినాధస్వామి ఆలయవర్ణన	...	...	114
పాలెగాండ్రను చీకటి కోనేటఁద్రోయుట		...	115

పుటసంఖ్య.

సదాశివదేవరాయలకథ 116-119

చతుర్థాశ్వాసము.

తురకలు రామరాజును యుద్ధమునఁజంపుట ... 121-122
తిరుమలదేవరాయుడు తురష్కులఁ గెలుచుట ... 122
శ్రీరంగరాయలకథ 123-124
రాయరావు కొండవీటిదేశముపై దండెత్తివచ్చుట ... 124-126
కొండవీటిదుర్గము రాయరావు స్వాధీనంబగుట ... 126-128
తిరిగి రాయరావు హైదరాబాదేగుట 128
పదునాలుగు సముతుల క్రమము 129
అమీనుముల్కు కథ 130
శిఖివసుఖానుడు ప్రభువై వచ్చుట 131-132
మిరియాలచట్టుపై బురుజుగట్టుట 133
నాజర్ జంగు కొండవీటిదేశము ఫ్రాన్సువారికిచ్చుట ... 134
కొండవీటిసీమ మరల తురష్కులకువచ్చుట ... 13
కొండవీటిసీమ కంపెనీవారికి వచ్చుట 1
ఫలశ్రుతి, గ్రంథసంపూర్తి పద్యము 1

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్కోదండరామాయనమః.

శ్రీకొండవీటిచరిత్రము

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీపద్మాంశజయైన భూమితనయన్ జిహ్మాద్రికాలక్ష్యసం
ధానాణిన్ శిరమందుఁజేర్చి విలస త్తత్త్వంబుబోధించుమే
ధాపూతక్రియఁగొండవీటి విభుగా ధల్ సెల్వగాఁబూనుస
ద్భావున్ భక్తినుతించెదన్ శ్రుతికుభృత్కోదండరామప్రభున్.

శివస్తుతి.

మ. స్తుతియింతున్ నిజపాదపద్మయుగళ స్తోత్రప్రసంగాభినం
గతహృత్ప్రీత సుపర్వపారిషదను ఖ్యస్వీయభక్తాగ్ర్యస
న్నుతయోగాఢ్యసగేంద్రజాహృదయప ద్మారామసీమార్యమున్
సతతప్రాంచద భంగమౌళితలభా స్వత్సోమునిన్ సోమునిన్. 2

బ్రహ్మస్తుతి.

మ. నలుమోముల్ శ్రుతినాదసంకలిత వి జ్ఞానస్వరూపంబులై
పొలుపొందన్ సురరాజకాగసువిధుల్ బోధింపుచున్ బంకజా
తలసత్పీఠి సరస్వతీయువతిఁజే తఃప్రీతితోఁగూడిని
స్తులలోకాళిసృజించు పద్మజు నుతిం తున్ భక్తినశ్రాంతమున్. 3

లక్ష్మీస్తుతి.

చ. కొలచెదఁ జిల్కపల్కులనుఁ గుల్కుల బల్కులనాధు సెజ్జపైఁ
గలసిరహాస్యవర్తనలఁ గౌఁగిలినానుచు నొక్క సంశయుం

బలనిడఁబన్నయైనతను నాస్తఁగనుంగొన వైరమంచునీ
వలపలికన్నుమూయుమని వారిజనాభుని వేడునిందిరన్. 4

పార్వతిస్తుతి.

సీ. నతితసంరక్షిత సాధుభక్తకదంబ శోభితానల్పతే జోవిడంబ
చిరతవామాంకసం దీపితహేరంబదితిజాతహనన ప్రథితకదంబ
అబ్జజాండస్థలో కాళిమూలస్తంబ స్మరకేళికాపరి స్ఫురితసాంబ
సైకతవేదికాసదృశచారునితంబ అధరాధరితసుధామధురబింబ.
తే-గీ. మందహాసవిలాసాస్య నిందమాన
సుందరానందకందళి తేందుబింబ
శంబరారాతిభిన్మన స్సారసావ
లంబలోలంబ శ్రీజగ దంబఁగొలుతు. 5

సరస్వతిస్తుతి.

చ. తనపతిచెంతఁజేరి విత తప్రమదప్రదమావిపంచికా
స్వనమలరారరాగముల సస్వరయుక్తిఁబఠించి మూర్ఛనా
కనదురుశబ్దగౌరవము గన్పడమేలములన్ బొదల్చునా
వనరుహయోని రాణిశుక వాణిపురాణి భజింతునిచ్చలున్.

విఘ్నేశ్వరస్తుతి, త్రిప్రాసము.

మ. గణనాథున్ మదగంధలుబ్ధమధుపా క్రాంతేభరాడ్వక్త్రుఁగో
గణనాథాశ్వితనూజున ప్రతిమ వి ఘ్నధ్వాంతభానున్ మరు
ద్గణనాథార్చిత పాదపీఠుశ్రుతివి ద్యావేదితున్ వాతభు
గ్గణనాథ ప్రథితోపవీతుఁగొలుతున్ గళ్యాణగర్భస్తుతున్. 7

హనుమస్తుతి.

సీ. తనశైశవహరిత్వమునకలయరుణబింబంబొకయరుణబింబంబుగాఁగ
తనమహాబలగుణో ద్ధతికలతరణి మార్గంబొకతరణి మార్గంబుగాఁగ
తనఘనవిస్రంభమునకల సురసజసంభణమొకసురసజృంభణముగాఁగ
తనవచోమృతవర్షమునకలరామమానసమొకరామమానసముగాఁగ
తే-గీ. వనమకరుణాసుధారస ప్రసరమస్మృణ

భసల నిరసనసుందరో ల్లసితనయన
విస్ఫురత్కటాక్షములు నలు దెసలఁబర్వ
శ్రితతతులఁబ్రోచు హనుమంతు నతినుతింతు. 8

శంకరాచార్యస్తుతి.

శా. విద్వద్వందితుఁడై కృతార్థకృతసం విత్సూత్రభాష్యాదిసం
పద్విభ్రాజితమానసుం డఖిలస న్మాన్యప్రభావాధికుం
డద్వైతార్ణవపూర్ణిమామృతకరుం డై యొప్పు శర్వాంశజాం
చద్వేషున్ భజియింతు నిచ్చలు మదిన్ శ్రీశంకరున్ శంకరున్. 9

గురుస్తుతి.

ఉ. వేమరుభక్తిఁగొల్చెదఁ బవిత్రచరిత్రుసుపాత్రుమద్గురు
స్వామినితత్త్వమార్గవి చారపరాయణు సూక్తికారణున్
తామసచిత్తమోహఘన తామసభేదసరోజమిత్రు దా
ర్వేములపావనాన్వయస రిత్పతిచంద్రుని లక్ష్మణేంద్రునిన్. 10

సంస్కృతకవిస్తుతి.

పంచపాదిసీసము, క్రమాలంకారము.

సీ. ఎవనివాక్ప్రౌఢిమం బెఱిఁగించె సుందరా శ్రీరామకథలెల్ల తీరుగాఁగ
నెవనివాగ్వ్యాప్తి చెన్నెఱిఁగించ శ్రుతిశబ్ద బీజాళికంకుర ప్రాజిగాఁగ
నెవనివాఙ్మధురిమ యెఱిఁగించె రఘువీరునకు నవవ్యాకరణజ్ఞుగాఁగ
నెవనిదివ్యకవిత్వ మెఱిఁగించె నాటకఘటనాపటుత్వము ప్రకటముగను
నెవనివిద్యాపణం బెఱిఁగించె భువనేశ్వరినిత్వమే వాహ మంచనుటగాఁగ.
తే-గీ. నెవనికృతికలి నుడిపెను నుత్కృష్టిఁగాఁగ
నెవనినుతిఁ జేసె మిహిరుని హితునిగాఁగ
జోకఁదక్కవులనుతింతు నాకుభవుని
వ్యాసు, హనుమంతు భవభూతి ననఘు కాళి
దాసు శ్రీహర్షుని మయూరు తత్వధీరు. 11

ఆంధ్రకవిస్తుతి.

సీ. వాగనుశాసను వాగ్విలాసముఁ గుండలీంద్రుగూఢపదని స్తంద్రవైభ

నముఁ బ్రబంధపరమేశ్వరు ప్రసాదత్వము సోముకళావాప్తి భీముపాటి
గుణము భాస్కరుకాంతి గుప్తియు శ్రీనాథకవిరసపోషణ గణుతిసహజ
పాండిత్యకవివర్య భావప్రాప్తిమలయమారుతుని మాధుర్యశైత్యత
తే.గీ. పరపువేంకటపతియర్థ బలము పెద్ద [యుగణాప.
నార్యునౌదార్యతయుఁ దాత యార్యసుకవి
హానవృష్టియుఁ గాకునూ ర్యప్పకవి వి
శేషలక్షణవృత్తసు స్థితినుతింతు. 12

కర్తృవిజ్ఞప్తి.

క. కరయఁ దక్షిండంబుల, దారచి తేజమిడుపార దముక్రియనస్మ
త్కారితమగునీకబ్బము, ధీరులు గరువమునగనను తింతునుభక్తిన్. 13

సుకవినుతి.

క. భూమిం బండితవరులను, పామరులుగఁ బామరులనుఁ బండితులుంగా
నేమింపుచునాత్మస్తుతి, కామముపరనిందసేయు ఘనులనుతింతున్. 14
వ. అని యిష్టదేవతావందనంబును, సుకవినికర నమస్కృతియును, సర్వ
సుజన విజ్ఞప్తియును, కుకవినుతియును, గావించిమదియాన్వయ ప్రభు
తావిశేషాభివర్ణ నాయత్తచిత్తంబున నస్మద్వంశ ప్రశంసమొనర్చ
యించెద. 15

కర్తృవంశావతారము.

ఉ. శ్రీమహిత ప్రభావమునఁ జిన్మయుఁడై జగదేకరక్షణా
సేమగుణాభిరాముఁడయి క్షీరపయోధివసించి దేవచిం
తామణియై చరాచరవి తానమయాకృతి గాంచిమించునా
స్వామిసునాభికంజమున స్రష్టసముద్భవమొందె బొందుగన్. 16
క. ఆపద్మజముఖమునను, ద్వాపరులువిమలమతులు బ్రహ్మఋషుల్ ని
ర్లేపకులతిలకపోని, స్థాపరులుద్భవిలిరధిక సాత్వికులగుచున్. 17
ఉ. ధన్యచరిత్రులై పరగు దద్ఋషిపుంగవులందు దేవతా
మాన్యుఁడు దివ్యయోగబల మండిత పండిత వందితుఁడు కాం
తిన్యుఁడ ఖండతేజుఁడు తృ ణీకృతకిల్బిషుడై మహాతపః

ధన్యతనొప్పనూనిజనకతా భినుతాఖిలతాత్మ తత్త్వదై. 18

శా. ఆకౌండిన్యమహాముని ప్రవరగో త్రాంభోనిధిక్షీతభా
న్వాకారంబున సత్క్రియాభినుతం బై వైదికాచారసు
శ్రీకంబై తెలగాణికాహ్వయముచే జెన్నొందునిర్దోషతన్
జోకన్ మద్దులపల్లి వంశమఘురాశిన్యన్నాలనోత్తాలమై. 19

క. ఆవంశంబునఁబొడమెనా, శ్రీనగసేవాభినుత శీలుఁడుపరవి
ద్యావర్ధిష్ణుఁడుమని, పావిత్ర్యఫణిశుఁడొప్ప జయుకృష్ణుఁడనన్. 20

సీ. అతడన్నిభంగులనెన్నత్యమునహించిభూసురసభలనుఁగపూజ్యుడయ్యె
నైనరపాలకాస్థానంబులజయించి బహుళబహూకృతిభ్రాజియయ్యె
నైయాత్మతనుపోషకార్థ మొగుణమణిసరిమంటనున్ ప్రేమఁగబెల్లియయ్యె
నైసర్వసుఖసంపదభివృద్ధిధర్మప్రవృత్తి సంతతకృతకృత్యుడయ్యె

ఆ. నైవినీతియుక్తి ననసమానవిద్యాంసు
రఘుపతినిభసత్వ రాజితాత్ము
నఘువిదూరునవ్య యానందభరితుని
రఘుపతీంద్రుఁగనియె మఘువసృశ. 21

క. ఆగుణిసంతతాతిథ్య, భ్యాగతపూజానుసక్తుఁ పుష్పమునిఁదా
ధీగణ్యావేతృకత్వత, నాగురుధగణావి శేషుఁడనఁజెలుపుంగన్. 22

మ. ఘనుఁడై ప్రోపలయాన్వృతస్ఫుటసమా ఖ్యన్ మించి ప్రాంచత్తప
ధనవిభ్రాజితలక్ష్మమాంబయనుకాంతన్ దాఁగాదాన్నగ
కౌనివిద్యాపదపట్టభద్రుఁడయియ క్రోధాత్ములన్ సత్యవ
త్తనులన్ జెంచయశాస్త్రిసుబ్బయలమోదంబొప్పఁగాంచన్ దమిన్.

క. ఆపుత్రయుగంబునఁజతు, రోపాయుఁడఖండసద్గుణో పేతలస
చ్ఛాపానుగ్రహదక్షో, ధ్యాపకుఁడగు చెంచయార్యుఁడల రెనుఘనుఁడై.

పంచపాది.

తే-గీ. అప్పుహాత్ముఁడు బ్రహ్మచ ర్యాశ్రమమున
సకలవిద్యలునేరిచి సభ్యుఁడై గృ
హస్థవిధులెల్లసలుపఁ బ్రేమాతిగేక

ద్వైనపిచ్చమను ద్వాహామై చెలంగి
సుతులఁగ నెముప్పురఘునయ శోభరితుల. 25

వ. వారెవరన. 26

చ. నిరుపమసత్యశీలుడతి నిర్మలమానసుడంగజాతసుం
దర పురుషాగ్రగణ్యుఁడుఁ శ్రితభ్రమరాంబురుహుండు జ్ఞాన వి
స్తరణుఁడు వేంకటేశ్వరపద స్తుతిపాత్రహృదంతరుండు వా
క్సరసుఁడు వేంకటప్పయరసజ్ఞుఁడనర్ఘ జెలువొందె ధారుణిన్. 27

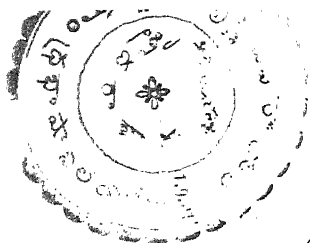
క. సన్నియత మానసుఁడు బుధ, సన్నుతశీలుండు బ్రహ్మచర్యాశ్రమసం
పన్నుండు రక్షితనతా, పన్నుఁడు రఘుపతి జెలంగె బ్రహ్మణ్యుండై. 28

సీ. తనమృదుకవితావిధానంబు సుప్రబంధానీకరత్నాకరంబు
తన దానధారావితానంబు యాచకచాతకాంబుదముక్త జలకణా
తన మోహనాంగసౌందర్యంబు విరహిణీయో
షాచకోర చంద్రోదయంబు
తనభూనభోంతరే ద్దయశోవిశేషణంబష్టదిక్కామినీ హారసమితి

తే. గాఁగఁ జెలువొందె నిజకావ్య కల్పనాతి
శయవదాన్యబహూకృత శస్త్రవస్త్ర
భూషణాలంక్రియాదివి విశేషణుండు
అనుపముండు వేంకటసుబ్బయార్యుండు. 29

సీ. అందగ్రజుఁడు వేంకటప్పయార్యవరేణ్యుడధిక పాండిత్యుడై యతిశయిల్లి
కుమనుపరోపకారములొనర్పగగృహస్థాశ్రమమతిశయ మాకతము
దార్వేములాన్వయోదధిపూర్ణ చంద్రుడౌ
నప్పయార్యతనూజయై జెలంగు
పరమపతివ్రతా తరుణిసరస్వతమ్మనుగొని విభవసంపన్నుడగుచు

తే.గీ. రఘుపతి సుధీశుననుగురు బ్రహ్మనామ
ధేయధరుసుబ్బరాములశ్రీయుతలగు
సుతలనిర్వుర వేంకట సుబ్బమాంబ
లలిత గుణ వేంకటహనుమాంబలనుగాంచె.

తే-గీ. మత్కనిష్టపితృండుధీ | మంతుడనఁగ
వెలయువేంకటసుబ్బయ | విభుడుకూర్మి
సుందరమంబత్నిగాఁగాని | సుఖవిశేషు
డగుచుననుస్వీకృతకుమారు | నిగ్రహించె. 3

వ. ఇట్లొప్పుచు భగవత్కృపాతిశయంబున దినదిన ప్రవర్ధమానుండనై యుండుటయు. 32

శా. శుండాలావనపాదపద్మనత దీ | క్షుండార్యసంభావనా
ఖండుండై తగుపోతరాజకులుఁడౌ | కామేశ్వరాఖ్యుండు శ్రీల్
నిండన్ సత్వగుణప్రధానుఁడగుచున్ | వేమూరివంశాబ్ధిచం
ద్రుండౌ వేంకటసుబ్బయాఖ్యసచివుం | డున్మిత్రులై యొప్పెడున్. 33

క. క్షీరమునీరమునంగల, కూరిమిరాయంచ చేతఁ గోల్పోఁడగిని
స్సారమగుఁగాని మాని, స్సారహితోన్నతిఁ గదల్పఁ దరమా నెభువిన్. 34

సీ. నిత్యనైమిత్తిక | కృత్యముల్ దీరిచి దేవగోబ్రాహ్మణ | సేవఁజేసి
కొంతవట్టుపురాణ | గోష్ఠిఁగాలముపుచ్చి మధ్యాహ్నికముల | సమ్మతినొనర్చి
విన్నకొండపురిని | విలసిల్లుతాలూకు సభకులౌకికకార్య | సరణికేగి
సాయంతనంబున | సరససంగీతప్రసంగసంగతి ప్రభం | జనతనూజు

తే. గీ. భవనమునఁజేరి యచ్చటఁ | బ్రబలభక్తి
యుక్తిసాహిత్యగాన ప్రక్రియుక్ప్రబంధ
బంధురములగు భజనలు | బఱపియెల్ల
కాలయీరీతివేడ్కల | గడుపుచుండ. 35

సీ. ధాత రెండవపరా | ర్ధమునందు శ్వేతవరాహకల్పాహ్వ | యాభిరామసమయ
మహితవైవస్వత | మన్వంతరంబునకలియుగాదిమపాద | కాలకలిత
చాంద్రమానంబున | శాలివాహనశకాబ్దంబులశశినేత్ర | వసుమృగాంక
సంఖ్యలగుల (1821) వికారి | సంవత్సరంబున నుత్తరాయనమున | నొప్పు

తే-గీ. ఋతువునను జ్యేష్ఠమాసంబు | కృష్ణపక్ష [గ్రీష్మ.
మునదశమి భాస్కరునివార | మునను భరణి
సాధనాఖ్యతారనుగ | ర్కసాక్షిపక్ష

మాద్రికేగెడుశుభసమ । యంబునందు. 36

క. వారలఁగూడిమనోజ్ఞ వి,హారంబుగఁగొంతదూర।మరుగుదుమని వి
స్తారసరసప్రశంసలు, దేరఁగఁగుతుకమునఁబయలు।దేరగ మాలోన్.37

ఉ. ధీవరులార కొంతమతి । దేరఁపి కారికిఁబోదమయ్యయా
నావరుణాశ కేగనట । నర్కుఁడు గ్రుంకు నవాచి కేగరో
షావృత శార్ఙ్గదేవుదెస । జక్కులరాదె సయేకపింగళా
ఖ్యావనదక్షుమాటనిటు । గాదటుగాదటుగాదుప్రాచికై. 38

వ. అని యనేకప్రకారంబుల విహితవాక్యంబులం దర్కింపు కొనుచుఁ బ్రాగ్భాగంబునకరుగందలంచితద్రాజమార్గంబునంజనుచుండ వారలంగాంచి నేనతికుతుక కలితమతినై కవితాప్రశంస భాషణోల్లాసమానసుండనై

చ. హరిమయమై సెలంగుజగ । మజ్జగమందున గల్గుమానవో
త్కరమున కెల్లముక్తిఫల । దంబగుదివ్యపథంబు శ్రీశునో
హరుభజనానుకీర్తనము । యాహరికీర్తన కాలవాలమై
పరగుఁ గవిత్వమాకవిత । పాపవిమోచన మెల్లభంగులన్. 40

క. దివ్యతరసుఖనిధానం, బవ్యయసంపత్ప్రదాయి । యఖిలవిబుధసం
సేవ్యమువిశ్వశ్రేయః, కావ్యమ్మని శ్రుతులుబల్కు । గాభువివినమే. 41

చ. మహిఁగలసప్తసంతతుల । మానితమైసకలార్థదాతయై
బహుళయశోవిశాలమయి । పాపనివారణ కారణంబునై
యిహపరసాధనంబులకు । నిమ్ముగుచున్ నరునెల్లడన్ మహా
మహునిగ సేయునట్టిఘన । మార్గము కావ్యమెయెన్ని భంగులన్. 42

క. అనిమనవిసేయ వారలు, విని పరమానంద కలిత । విశదాత్ముకులై
ననుఁగాంచిబల్కిరీవిధ,మునసతిమృదుమధురవాక్య । ములనాతోడన్.

ఉ. మాపతిప్రాపులేకఁదర । మా? పరమాదరమానసాంచితుం
డై పటుశబ్దభావరచ । నావచనాతతసత్కృతిన్విని
క్షేపమటంచునెంచిధృతి । చేమతి చెర్చి యొనర్చి రేని స
త్తాపరతంత్రతకృద్రసప । దాస్పదమాఁగదకబ్బమల్లినన్.

వ. అనిబల్కిన నేనునుసంతసింపుచు.

తే-గీ. కవితరెండు తెఱంగులై క్రాలుచుండు
నిలనుసంగీతసాహిత్య ములననందు
నఖిలజనహృద్యమవ్యయ మధికమగుచు
సాహితీకృతివరలుని స్తంద్రగతిని. 46

వ. ఎట్లనిన.

మ. మునుసాహిత్య నిదానగాన ఘనస మ్మోదజ్ఞ సంప్రోత కా
వ్యనికాయంబుల సాహితీకృతులువిఖ్యాతంబుయొప్పంధా
త్రినిసంగీత లసత్ప్రబంధములుత్కృ ష్టింగూర్ప వెం తేనిఁగా
వునసాహిత్యముకో విదాభరణమై పొల్పొందు లోకత్రయిన్. 47

క. మతినిట్లు దలచుచునుదిన,వ్యతరంబుగ శరధిశయను డగుశ్రీహరికం
కితముగనునాంధ్రసంస్కృత, యుతకృతిబహుమతిగఁ జేయ నుద్యు
క్తుఁడనై. 48

వ. ఉన్న వాఁడఁగాన. 49

ఉ. సర్వజనానుకూలనుఘ సంహరణంబుఁద్రిలోకపావనా
ఖర్వబలోర్వరా రమణ కారణసచ్చరితప్రకాశమున్
దుర్వహవర్ణ నానిచయ తోషము కేశవ విస్ఫురత్కథా
దూర్వహకావ్యకల్పనము దోడ్పడురీతి నెఱుంగఁ దెల్పుఁడీ. 50

తే-గీ. అనుటయును దరహాసనాస్యు లగుచుయుష్మ
దభిమతముజ న్మపావన మదిఘటిల్లు
పథమెఱింగింతు మిపుడుస ద్భావ్యనీవు
ప్రకటమద్దులపలిగురు బ్రహ్మనామ. 51

సీ. మున్నుత్రేతాయుగ మునభీమముఖ పాలి
తంబై విదర్భాపురంబనంగ
పొలుపొందిదమయంతి పుట్టువుచోటయి
ద్వాపారమునభీష్మ భూపముఖుల
చేఁబ్రోవఁబడి[illegible]ర్తి చెన్నొందికుండిన
మను పేర విభవవిఖ్యాతమగుచు

కృష్ణుండు చైద్యులం గెడపి భీష్మకపుత్రిం
గై కొన్న స్థలమయి కలియుగమున
చతురంగబల సమన్వితులగు వివిధభూ
ధవులచేతను బ్రభుత్వంబు వడసి.

తే-గీ. మలయ వింధ్యాద్రిమధ్యభూమండలమున
దనరు రాష్ట్రంబులకు రాజధానియగుచు
విపులతరభూతిచేఁ గొండవీడనంగ
బరిడవిల్లను నొకదివ్య పురవరంబు. 52

క. ఆపురవరమేలినధర, ణీపులచరితములు కాల నిర్ణయములు సం
దీపింపఁ జేయుకబ్బము, జూపట్టను వచనరూప శుభగంబగుచున్. 53

సీ. ఏరసికులకులసారసాటవి సూర్యుఁడనఁగ శ్రీభాస్కరుండాదియౌ వ్య
నేకధీరవరులదానాధార కరశాఖల లఘుద్విజాళికి ఫలములొసఁగ
నే ప్రాజ్ఞవరులమంత్రప్రభావార్కచే నరితమోదళనుఁడై యధిపుడలరె
నేకోవిదులసుమనోకౌశలతవ శీకృతమాచుమాధుక రతతిరియొప్పె

తే-గీ. నట్టిభవ్యులుతిమ్మాపురాగ్రహార
పతులు నందవరీకులు భాస్కరుని స
దన్వయజులు శీతారామ యాహ్వయుండు
రాజితయశుండు గోపాల రాయఘనుఁడు. 54

పంచపాది.

తే-గీ. వారలత్యంత కృపచెలు వారదీని
నొసగిపద్యప్రబంధమై యొసగునట్లు
సేయుటొప్పనుటయునట్లు సేయుధీరు
నరయఁగఁ దలంపదొరకితి యవసరమున
వెదకులతపాదముల్ దాకు విధముతోప. 55

చ. చిరతరసత్కవుల్ మునురచించిన కావ్యములన్ జరిత్రముల్
బరపిరి కాని కాలగతి వ్రాయమివాని నెఱుంగనెందు దు
స్తరమికఁ గొండవీటిచరితంబను కబ్బము కాలసంఖ్య భా

సురసుగునట్లుగూర్చి మధుసూదనునకంకితమియ్యఁగాఁదగున్. 56

వ. అని యిట్లనేకవిధంబుల సునీతివాక్యంబుల నుపన్యసింపుచుఁ దద్గ్రం
థంబు నొసంగిన నేనును నమందానందకందళితాంతరంగుండనై మదీ
య జన్మసాఫల్యప్రదంబని దలంపుచు తత్ప్రబంధ సృజనాభిలాషచే
నానందాద్భుతంబులు మనంబునఁ బెనఁగొన శ్రీయుతికిఁ బ్రణామపూ
ర్వకంబుగా పునః పునః ప్రణామంబు లాచరింపుచు సమస్త మిత్ర
రత్నంబు లిరుగడలనరు దేరనే తత్కృతినాథ సందర్శనోత్సాహంబున
నాతని మందిరంబునకుం జన నుద్యమింపుచు సకలవస్తు సంతానంబు
లంబూని బయలు వెడలి. 57

సీ. చతురర్ణవాన్వితాశేషతతమహీమండలాంచితమేరుగిర్యవాచీదిశాస్థ
కావేరికృష్ణాపగాద్వయాంతరగత ప్రస్తుతయామ్యనాభిశస్తదేశ
మునఁద్రిలింగక్షేత్రమున శ్రీగిరీశాన్య దిశఁగొండవీటిప్రతీచీభాగ
భూమిఁజేజెర్లకపోతేశ్వరస్థలా స్తోకదక్షిణాపరకోణిబొసఁగు

తే-గీ. గుండికానిమ్నగోత్తరగోత్రనొక్క
కోసుదవ్వునఁజెన్నొందుకమలధరంబు
జలజవిలసితకాసారసంయుతంబు
కిల్బిషహరంబు శ్రీశ్రుతగిరివరంబు. 58

చ. మునుహరిరాముఁడై విపినముల్ చరియింపు నెడన్ దశాన
నుఁడటు చోరుఁడై కొనిచనన్ దిగులొంది మహాటవుల్ గనం
గొని తనపత్నిగానకను గుందుచువార్త జటాయువున్ వినీ
ఘనగిరిఁజెప్పగావినినకారణతన్ ద్రిజగత్ప్రథితంబుగన్. 59

క. శ్రీశ్రుతశైలంబనభువి, విశ్రుతనిఖిలాగమాంతవేత్తృపరమహా
సాశ్రమయుతఋషిబృందకృ, తాశ్రమమై పరిఢవిల్లునభ్రంకషమై.

వ. మఱియును తెలుంగునవిన్న కొండనాగసర్వజనవినుతంబై మున్ను
రాఘవుండు దశగ్రీవుండు నిమి సీతామహాదేవింగొని పుష్పకారూ
ఢుండై సానుజబంధుమిత్ర పురోహిత ప్రముఖుండై నిజపురంబున
కరుదేరుచు తద్దశానన హనన ప్రతిపాదకంబగు బ్రహ్మహత్యాపహారం

బుగ సేతుప్రభృతి అయోధ్యాపర్యంతంబు శివప్రతిష్ఠ లొనరింపుచు
నిక్కధరంబున సీతా రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న నామంబుల న
నామంబులగు విమలకమల కమలవిలసిత కాసారంబుల సృజిం
యచట శ్రీరామలింగాభిధానంబున నొక్కలింగంబును ప్రతిష్ఠించు
కతంబున నీశైలం బతిపవిత్రంబై మహనీయ నివాసయోగ్యంబై
కైలాసంబు ననుకరించియుండె నత్కుధర ప్రాంతంబునందు. 6

శ్రుతగిరిపురవర్ణనము క్రమాలంకారం.

సీ. బడబానలంబునకేభంగంబుగాకున్న నీరధిసమతవర్ణింపవచ్చు
ద్వారబంధురమౌచుండదనరినచోఁ జక్రవాళంబెనయనిబోల్పంగవచ్చు
శిలల చేనందంబు సెడకయుండినరౌప్య కనకాగములనెనయంగవచ్చు
అనలాహుతముగాకయలరినచోఖాండవంబుతుల్యంబనిపల్కవచ్చు
తే.గీ. వనఁ దనరుపరిఘావరణాలయోప
వనయుతంబలకాపురవైభవంబు
సకలపండితపాండితీప్రకటితంబు
సురుచిరజనంబు శ్రుతగిరిపురవరంబు.

వ. ఇట్లు విలసిల్లుచు భువనైకవిరాజమానా పూర్వదేవప్రతిష్ఠాపనంబు
యనర్గళదుర్గ మదుర్గాభిరక్షితంబును మరుత్తనయ పాలితాష్ట దిగ్బ
బంధురంబును త్రిశూలి వాలావాల విశాలసాల పరివృతంబును
యని భాస్కరామాత్య ప్రముఖ దేశముఖ పరిపాలితంబును అఖి
మహీమండల మండనాహీనైశ్వర్యనిధానంబును నై యొప్పునప్పురం
నివాసయోగ్యంబుగానెంచి యందఘటిత ఘటనాచాతురీ ధురీణుండై
యింద్రనీల ఖచిత సోపాన మౌక్తిక మాలాలంకృత ద్వారబంధ
చంద్రకాంతాస్థగితకుడ్య మరకత ఖచితకుట్టిమ పుష్యరాగవితర్థికా
ధిక సుందరంబగు మందిరంబున సమందానందంబున సీతాలక్ష్మ
లిరుగెలంకులం గొలువ దక్షిణాభిముఖుండై యనర్ఘ్య మణిబాస-
నంబగు దివ్యసింహాసనంబున నిండోలగంబుండు పుండరీకాక్షునకు
ప్రణామంబు లొనర్చుచునే తద్వృత్తాంతము నద్దేవునకు మనవియొ

రించి గురు పురోహిత విద్వన్ముఖులచే నాజ్ఞగైకొని శ్రీనుతకొండ వీటిచరిత్రనామక ప్రశస్తంబగు కావ్యంబు గద్యపద్యరూపకంబున నాశ్వాసచతుష్టయంబున శాలివాహన శకవర్ష మాసాది కాలనిర్ణయంబులు దీపింప పాపవిమోచనంబుగా నొనరింపఁ గృతప్రారంభుండనై.

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఏతాదృగ్విపులయశో, పేతునకున్నిఖిల దితిజకృధులవనీని
ర్ధాతకృతవీతిహోత్రున, కాతతధరణీసుతాసుఖాకృత్తాత్మునకున్. 64

క. దాతకుసకలాగమ ని, ర్మాతకు నిజభక్తబృంద రాజత్సుఖసం
ధాతకు సమస్తలోక, త్రాతకు నేతకు విధాతృ తాతకుహరికిన్. 65

క. పుణ్యాజనని కరనిరత శ, రణ్యాల సన్మృదులపాద రాజీవునకున్
పుణ్యాజన వీరవం శా, రణ్యకుఠారునకు భూమి రామాపతికిన్. 66

ఏకసమాసం.

క. స్రష్టృఘునాయున కేశవి, శిష్టామర దైత్యమాని శిష్టధ్యేయో
త్కృష్టప్రభావ సంభరి, తాష్టాక్షర మంత్రమంది రాంతస్థునకున్.

చతుష్పాత్ప్రకందము.

క. వననిలయ మానిజనతా, వననిలయాయ తదయాప్ర వాహోదధికిన్
వననిలయమకరహారునకు,వననిలయమృగేంద్రమనుజవపు నాత్మునకున్.

క. శ్రుతభూభృత్పురమధ్య, స్థితఘనతర చక్రపాణి శ్రీనాగేశాం
చితభర్మ నివేశా నా, రతయుత కోదండరామ రాజేంద్రునకున్.69

వ. సమర్పణంబుగా నాయొనర్పంబూనిన దురితలతాలవిత్రంబగు కొండ వీటిచరిత్రంబునకు కథావిధానం బెట్టిదనిన. 70

కథాప్రారంభము.

ఇంద్రుడు నారదునితో కథాప్రస్తావన సేయుట.

సీ. వదనాంబురుహమధు పానసమాయత చంచరీకారావసంభ్రమంబు
ఓష్టపల్లవదంశ నోద్యుక్తకోకిలా క్రాంతప్రియోక్తిత సమ్మతంబుఁ
ఘనబాహు బిసలతాగ్ర సనధావన పరివృతరాజహంసప్రవేశనంబుఁ
పాదసమ్మిళితరావ్యవికారమంజీరఫణివిభ్రమోచ్చలద్భృహ్మిణంబు

తే-గీ. నవసుఖ శ్రుతిగీతాభి నయమునర్తి
నయుత సమగతి వీణాది నాదపణవ
శబ్దగతతాళ గాణిక్య సరసగాన
శస్త రంభాదికంబగు శక్రుసభను. 71

సీ. ఒకముఖంబునభటప్రకరంబతిస్ఫుటప్రాగల్భ్యతఁబరాకుబలుకుచుండ
నొకయోరసముదార హుంకారకరధీరశూరులుబారులుతీరియుండ
నొకమ్రోలరసమేళనకవీంద్రులతిసాంద్రవివిధవిద్యాగోష్ఠిదవిలియుండ
నొకచెంతవేదాంత సుకరాంతరాత్మగ
స్వాంతయోగులుతత్త్వ మరయుచుండ

తే-గీ. నిరుగడలఁ జామరమ్ముల చ్చరలువీవ
నందితానంద మౌనీంద్ర బృందములును
దివ్యయజ్ఞాదికములు మూర్తీ భవించి
కొలువగ హరిపులోమజా కలితుఁడగుచు. 7

మ. జ్వలదుత్తుంగసువర్ణనిర్మితమణీ సంప్రోతసింహాసనా
భిలసన్మస్తకవజ్ర కీలితరుచి ప్రేంఖత్కిరీటాగ్ర్యని
స్తులతేజం బెసగంగ నిండుకొలువై స్తుత్యస్థితిం గాలుచోఁ
గలహాశుండగు నారదుండపుడు రాగా వారితో నిట్లనున్. 7

ఉ. ఓమునివర్య తావకమృదూక్తిసుధారస ధారలన్ శ్రవ
స్సీమలనింపఁ గోరిమిముఁ జేరితిధన్యుఁడనైతిగాన నీ
భూమినిఁగొండపీటిపుర భూపతివర్యులసచ్చరిత్రముల్
ప్రేమదలిర్పగా వినవలెంజెపుమాయ సమానవైఖరిన్. 7

చ. అని కడుగారవంబెసగ నన్నఁబసన్నతఁ దోపనారదుం
డనియె మహేంద్రుతో నిటుల నంతవచింతును పూసగూర్చగా
వినుముమహాత్మ సత్యమది వీనులవిందుగ నంద మొందనా
వనదశరీర కేశవకృ పారస పూరపయస్సమృద్ధిచేన్.

చ. కలుగునుసర్వసస్యచయ కారణ నీలశరీరధారి సిం
ధులలిత మానితాంశుకమ నోహరకారిగిరి స్తనస్థలా

కలితవిహారిలోకభృదనేకకల్మషసచ్ఛరితప్రచారిభూ
లలనచెలంగుఁ గూర్మచటులద్విపఘోణిఫణిప్రసారియై. 76

తే-గీ. అట్టి భూదేవతాకుచాభ్యంతరాభి
లాలితనిచోళవత్కుః ప్రకలంబమాన
వితతముక్తాసరోమధ్యపతకనాయ
కమణియనభరతాభిఖ్యకండ మొప్పు. 77

చ. కలదచటర్ణదురంతరిపుకంధరబంధనరాజపక్రమో
జ్వలకరపాశముఁ గనకలజంతుసుఖప్రదకుంజపుష్పకు
ట్మలఫలపల్లవచ్ఛదనమానితభూజనసీప్రదేశముఁ
జలధిసుతానివేశనముసమ్మతధర్మవిదగ్ధ్యదేశముం. 78

కుండినవర్ణన.

సీ. శ్రీశైలకాళహస్తిశ్రీదాక్షారామనామకంబులఁ బ్రశస్తిమెలంగు
లింగత్రయీమధ్యరంగమహీస్థలస్థితమైతగు తెనుఁగుదేశమందు
కృష్ణాస్రవంతిదక్షిణమున యోజనత్రితయావధిస్థమై చెన్ను మిగులు
గుంటూరునకు బుత్తరక్షోణిభాగమునను కోటినదిపుణ్యవాసినగడు

తే-గీ. విన్నకొండకుఁ బ్రాగ్దిశనున్నతముగ [ఉ
యోజనచతుష్టయంబున నొప్పుచుండు
నఖిలజంతునివాసగహనయుతంబు
సుంధరనిభంబు కుండిన మహీధరంబు. 79

క. ఆకుధరంబాకాశము, దాఁకగఁ బెరుఁగుటను గిరివిదారుని కాక్రీ
డాకృతిఁ దాల్చెడునదియు, స్తోకచ్ఛాయ చటులకూటశోభాభృతమై. 80

శ్లేష.

వ. మఱియు నక్కుధరంబు సముత్తుంగభృగుభంగసంగతంబగుట మక
రాలయంబును అనిమిషనికాయ్య పరిశోభితంబగుట నాకంబును బహు
శద్విజసమాకీర్ణంబగుట యజనవాటంబును మృగాభిరామంబగుటఁ జం
ద్రమండలంబును, సుమనోఫలప్రాచుర్యంబగుట భగసత్ప్రసాదంబును
వివిధపత్రసమగ్రంబగుట వాహినీప్రకరంబును, విపులసువర్ణనవమణి

శిలాసంఘటితంబగుట రాజమకుటంబునుగగన గంగాలింగిత శృంగ
బగుట శివశీర్షంబుననుకరించి.

ఉ. సత్ప్రథవర్తనాంచితుఁడు సంతత సాధుజనౌఘ వేష్టితుం
డుత్పటు వాహినీవిభవుఁ డుత్కలికాగమ విశ్రుతుండు భూ
భృత్పతిమౌళి సన్నిహిత పేశలపత్త్రుఁడు కుండినాచలా
భృత్పతి చెన్ను మీఱు బలభిద్బలనిగ్రహ విగ్రహంబునన్.

ఉ. ఆకుధరాగ్రసీమల మహామునివర్యులు యోగసాధనా
స్తోకుల మోఘమానుల తుల్యపరాపరతత్త్వబోధదీ
ప్తాకలితుల్ విరించి హరి శంకరపాదము లాత్మనిల్పి ని
ర్వ్యాకులరీతి నిశ్చలత పంబొనరింపుచునుండి రందఱున్.

వ. ఇట్లు బహుకాలంబు వసించి తపంబొనరింపుచుండ నమ్మూర్తిత్రయం
నుంగరుణించి మునులకుం బ్రత్యక్షంబగుటయు.

సీ. పటునిదాఘాతప పరితప్త చాతకం
బులు మబ్బుఁగనుగొన్న మోదమొప్ప
నవచంద్రికార్ద్రిత నాళీకములు భాస్క
రోదయద్యుతిఁగన్న యొప్పుగులుక
సతతదరిద్రపీడితమానవౌఘంబు
పెన్నిధిఁగాంచిన ప్రియమెలర్ప
విపులక్షుచ్ఛోషిత విహగకిశోరముల్
తల్లిరాకలుగన్న తమకమెసగ.

తే.గీ. మిం మసంభ్రమమున సంయమివ్రజంబు
లధికభక్తిఁ బ్రణామంబు లాచరించి
శీర్షవిన్యస్తహస్తులై హర్షమొదవ
కనులపండువుగాగ దర్శనమొనర్ప. 80

వ. అంతనామూర్తిత్రయంబు నమ్మునుల సంగతికిం బొంగి మనోభీష్టం
బు దెలుపుడనుటయు.

క. పరిపరివిధముల మౌనులు, హరిహరశతధృతులనుతుల నలరించిగిర

చిరకాలము తారుండఁగఁ, గరుణింపుఁడు వేఱుకోర్కెఁగల్గ దుమదిలోన్. 87

వ. అనిన విని యమ్మూర్తిత్రయంబు గరుణించి మునిసత్తములారా! మీర
లు దేవాంశసంభవులై భూతలంబున నున్నవారు. మీతపోమహా
త్మ్యంబున లోకంబు పవిత్రంబగుఁ, గొంతకాలం బీకుధరంబుపై తపంబు
సేయుచుండవలయు, నిచటికి సురసిద్ధసాధ్య యక్షగంధర్వ ప్రముఖులరు
దెంచుచుందు రీభూధరంబు మిగుల పుణ్యస్థలంబయి యనవరత రత
మానివాసంబులగు పురంబులకు పురంబై బహురాజ పరిపాలనంబున
కొంతకాలంబుకుండి నాభిధానంబునను పిదప కొండవీటి నామంబు
నను ప్రసిద్ధంబై యుండు మీవలయునట్లు మామూర్త్యంశంబుల నీకు
ధరంబున వసింతుమని యానతిచ్చి తత్ప్రకారంబుగా నీపర్వతశిఖరం
బులు మూటియందును కించిత్స్వేతపర్ణసమాకీర్ణంబగు దానిపై విష్ణుం
డు శ్రీబొల్లుమూరు వేంకటేశ్వరాభిధానంబునను, తదీశాన్యభాగ
శిఖరంబున నీశానుండు కైలాసరాయుండను పేరను, తత్సమీపంబు
నఁగల శిఖరంబున బ్రహ్మదేవుండ దృశ్యరూపంబునను, నిలిచి రుద్రాల
యాంగణశిలాతలంబున రుద్రపాదంబనుదాని, నేకాలంబును, పొంగు
గుంగులను, వర్ణరౌచ్యంబులనుఁ గృష్ణోదకంబును బోలు నీరంబునం
బూరంబై యుండు నటుల నిజమహాత్మ్యంబుల నలరించి యదృశ్యు
లైరంత. 88

తే-గీ. సంయమిప్రకరంబతిసంభ్రమమున
నాలయంబుల నిర్మించి యందు ముగురు
మూర్తులను భక్తి నిల్పి సక్రమోచితముగను
పూజగావింపుచుండిరే ప్రొద్దునందు. 89

క. సురవిద్యాధరకిన్నర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగంధర్వులు నీ
గిరిపై త్రిమూర్తిపూజల, నురుభక్తిని సల్పవచ్చి చుందురు వేడ్కన్.

వ. అట్టియెడల దేవకన్యకలు జలక్రీడాభిలాషాయత్తచిత్తంబుల మొత్తం
బులై వియత్తలంబునుండి వచ్చి శ్రీవేంకటేశ్వరస్థితశిఖరాగ్నేయభా
గంబునంగల గురునాథపర్వతాగ్రంబునందు. 91

కన్యకల పుష్కరిణివర్ణన.

సీ. వితతాంబుజాతసంగతమరందాస్వాదనాజస్రమధుపగానాన్వితంబు
పంక్తిలక్ష్మీచికాంచనమృగాంకోపలనిస్తంద్రసోపానని స్తులంబు
కచ్ఛపమీననక్రకుళీరముఖరాంబుజంతుసంతానవాసస్థలంబు
పవనకంపితలతాపతితకౌసుమరజోపూరిత సురభిళాంబుద్బుదంబు. 9

తే.గీ. నాచుబకహంసచక్రవాకాదివిహగ
నివహనిస్వనని బిడమైనిఖిల జంతు
జీవనాధారముగను సృజించిరచట
కన్యకల పుష్కరిణినాఁగ్రాలుచుండ.

వ. అందు. 9

జలక్రీడాభివర్ణన.

తే.గీ. వేలుపుంబువ్వుబోడులువేడ్కలొప్ప
దినదినమునిత్యకృత్యముల్దీర్చికొనఁగ
నీర్కొలనికేగుదెంచితన్నియతినిల్చి
వారికేళినిఁదేలుచువారిలోన. 9

ఉ. పొమ్మసిలంగ నొండొరులసూటిగఁజూచుచు నీటిలోపలన్
జిమ్మనగ్రోవులంజలముజిమ్ముచుఁ గొందఱుస్వర్ణపాత్రలన్
గ్రుమ్మిపయింబడన్ విసరుకొమ్మలుగొందఱు నాత్తలంబ్రమో
దమ్మునఁదమ్ములన్విరచితారొకనిపువ్వులఁ వ్రేటులాడుచోన్. 95

ఉ. ఒక్కతెనీటఁదోఁగమఱియొక్కతెసక్కెముమీఱ వెన్కగా
తెక్కలియైపరందమునుదృక్కులనంజనమట్లు వెట్టఁదా
మిక్కిలి విభ్రమంబెసగమీననిభేక్షణనీదులాటలన్
దక్కగనూనిపట్టికొనిదర్పమడంగముడుంగ జేసెడున్. 9

తే.గీ. అబలనొక్కర్తుగొందఱుహాస్యరసము
పూర్తిగమొగంబునహరిద్రపూసినట్లు
సుమరజములందిము త్తెంపుసొబగుగ్రాలు
ప్రాయుగతిజల్లెజలబిందువులకరముల.

తే-గీ. ఇట్లుసురసిద్ధసాధ్యాదుౝలెల్ల నిచట
నిత్యకృత్యముల్ దీర్చుచుౝనియతితోడ
వచ్చుచుండుకతంబునౝవసుధ కెల్ల
పావనంబయి యొప్పెనౝప్పర్వతంబు. 98

వ. మఱియు నపర్వతనివాసులగు సమ్మూర్తిత్రయంబును ఖేచరసంయమి
ప్రకరంబును రుద్రపాదాది,దివ్యస్థలంబులును, దర్శింపధరా వలయం
బునంగల మానవులెల్ల నరుదెంచిసేవింపుచు నీస్థలంబునఁగుండినాభి
ధానంబున నొకపట్టణంబును నిర్మించికొనుటయు. 99

కుండినపురవర్ణనము.

చ. ధరణినిఁగౌశికుండు మునుౝదాతకుమాఱుగసృష్టిసేయుచోఁ
వరగుణదోషముల్ దెలుపుౝవైఖరిఁగంధిని ముందొనర్పఁదా
ప్రమచిరనిర్మలత్వమధుౝరప్రచురాంబువులిందుగూర్పనా
శరనిధిఁగెల్చెనాఁ బరిఘుౝజాసగు భంగమిళత్థగంగయై. 100

సీ. పాతాళమునడాగిౝవసుధమోవకయున్న శేషస్థితినియుద్దిౝసెప్పవచ్చు
పుణ్యజనారిచేబూన్కి నొందకయున్నఁ జక్రంబుతులయనిచాటవచ్చు
అచిరకాలస్థితంౝబయినశింపకయున్నఁ బరివేషమెనయనిౝబల్కవచ్చు
అతితమిస్రసునదృౝశ్యదశనొందకయున్నఁ జక్రవాళముసరిౝసల్పవచ్చు
తే-గీ. ననజగద్ధితవైఖరుౝలలరుౝచుండు
చండతరభండనోద్దండౝకాండతుండి
పటుభటానేకవిక్రమౝప్రాపకంబు
స్థిరమణీగణరుచిరంబుౝవరణవరము. 101

ధ్వని.

తే-గీ. క్రొమ్మొగులు చికురులు బుతుౝకులముకంఠ
సరములులసన్నిటాలంబుౝచంద్రరేఖ
సాంధ్యరాగకాశ్మీరచర్చలుదలిర్చు
కొమ్మలనఁబెంపలరుకోటౝకోన్మలలరు. 102

ఉ. కాపురముల్ సురాలయనిౝకాయ్యచరద్గణికాంగనాళికిౝ

దాపురముల్ ప్రభూతమణిధామహిరణ్మయకేతుకోటికిఁ
భూపురముల్ శిరోగృహసమూహపతజ్జలయంత్రపాళికిఁ
గోపురముల్ రహిం జెలయుగోపురచుంబనడంబనక్రియన్. 103

సీ. అచిరప్రభావిశేషచిరత్నరత్నసంచయసమృద్ధిపయోధిసౌధవీధి
అత్యున్నతోచ్ఛ్రయాహంక్రియాక్రమితార్కశశిమండలనిరోధిసౌధవీధి
ఆకాశమండలాయతమండనితభూరిసారచిత్రశిరోధిసౌధవీధి
విపులప్రతాపసంవృతవిద్విషచ్ఛిత్తసతతార్పితవ్యాధిసౌధవీధి.

తే-గీ. వితతనిర్యద్ధుమంఘుమామోద్భుతసుధూప
చంద్రకాంతోపలనిబద్ధశాతకుంభ
జాలమధ్యస్థలపురదర్శనకుతూహ
లాధికచరత్సతీబోధిసౌధవీధి. 104

మ. తమసౌధాగ్రములన్ వసంతములనుద్యత్త్వాళమాధుర్యగా
నమృదుస్నానములన్ దుషారజలయంత్రశ్రీలకేశాళిసం
భ్రమసంవాసిత దివ్యధూపములరామల్ ప్రేమలంగాలమే
ఘ మహావ్యాప్తియటంచుచాతకములాకాశంబునం దాడెడున్. 105

సీ. కలకంఠమాధుర్యగానాన్వితంబౌటభూమిజాతాస్తోకభూతిగనుట
సముదిత మధుపానసుమనోవ్రజంబౌటబహుళద్విజాళివిభ్రాజమగుట
తతశిలీముఖసమంచితనిస్వనంబౌట నర్జునప్రముఖవిఖ్యాతమగుట
నవదివ్యఫలకలనాకల్పకుజమౌట వరసర్వమంగళావ్యాప్తమగుట

తే-గీ. నర్తశాలాంబుజోదరనాకసవన
రాజితాయోధనతలభాసరతవినోద
సురతర వృషేశ మహిమాభిశోభితంబు
వైభవ ఘనంబు నుద్యానవనచయంబు. 106

సీ. నామవిశేషంబునకుఁబాడబులెకానిగుణమునబాడబకులులుకారు
నామవిశేషంబునకుఁగుభృత్తులెకానినడవడినిగుభృదన్వయులుకాగ
నామవిశేషంబునకుఁదృతీయులెకానిసద్వృత్తికిఁదృతీయసమితికాదు
నామవిశేషంబునకుఁ గాపులేకాని వర్తనలోకాపువారుకారు.

తే-గీ. నాఁగఁ దనరారునాల్గువర్ణములుకల్గి
యధికసంపత్ప్రకాశత నలరుదివ్య
వైఖరిభ్రాజితంబున వైభవంబు
ఘనతరప్రాభవంబుకుండినపురంబు. 107

పుష్పలావికావర్ణన.

సీ. జామ! పండుకొనెద సరసపువెలఁబల్కు పండుకొండువిక జీవముండనిమ్ము
ఇఁక బేరమాడనేల కుచమ్ములిటు వెమ్ముకరముగొను సులభకరములగును
అటులనే గొనెదనే నడిగెడునది చెప్పఁడుగు నీకింకేమి యవసరంబొ
ఇంకేమికలదో నీవీవస్త్రమునుఁ దీయుమిటుఁ దీయనర్హుఁగుమా యిఁకటిదాక
తే-గీ. నని యొకరికొకరు సరస మాడుచు వెను
ముందు రసికులు పండ్లమ్ము పువ్వుబోండ్లు
బేరమాడుచుఁ గొనునమ్ము వారివలెను
తిరుగుచుందురు వీధినప్పురమునందు. 108

తే-గీ. ఆనగరివిదర్భకురాజ ధానిగాఁగ
బల పరాక్రమ వివశులై పరగినట్టి
పెక్కురాజులు నివసించి పెంపుడెంపు
గలిగిపాలింపుటయుఁ గొంత కాలమునకు. 109

భీమభూపాలునికథ.

భగవత్ప్రభు పరార్థ గర్భిత సీసము.

శ్రీచక్రవర్తినాఁ జెలువారునెవ్వాఁడు తతశంఖ బలముచేఁ దనరునెవ్వ
డాశుగజాత సమన్వితుఁడెవ్వాఁడు వ్యాళమర్దన కీర్తి వరలునెవ్వ
డఖిలభూమిరమాహృదధిపతి యెవ్వాఁడు ప్రబలఘనాఘన భ్రాజియెవ్వ
డిలనురామాకృతి నింపారునెవ్వాఁడు తరుణలబ్ధపతంగ ధాముఁడెవ్వ
తే-గీ. డుజ్జ్వలానంతపదవిభూ త్యుదితుఁడెవ్వ
డహితమండల హరుడన నలరునెవ్వ
డతఁడు భూవిష్ణువనఁగనొ ప్పారుచుండు
భాసుర యశుండు భీమ భూపాలకుండు. 110

తే-గీ. అమ్మహాపట్టణంబున । కధిపుఁడగుచు
ధర్మగుణవృద్ధిచేత భూ।తలము నెల్ల
ధర్మగుణవృద్ధి దనరగా । దండి మెఱసి
పెంపుమిగులంగఁ బుడమిఁ బా।లింపుచుండె. 11'

క. దమయంతియనెడుతనయను
దముదాంతదమనులు నాఁ।దనరెడుసుతులన్
విమలచరిత్రుఁడు గాంచెను
క్షమఁదమప్రఖ్యాతులెల్ల । సంసిద్ధింపన్. 11

వ. అందు మందగమన జిత మద దంతియగు దమయంతి సంప్రాప్తయౌ
వనయగుటయు భీముండు కూతుంజూచి పెండ్లిసేయ సమకట్టి స్వమతి
చితంబుగా స్వయంవరంబుసేయఁ గృతనిశ్చయుండై వసంతకాలంబున
నొక్కసుముహూర్తంబు విచారించి తత్కాలంబునకు నిరీక్షింపుచుఁ బు
రంబు విచిత్రతరంబుగా నలంకారంబు సేయించి చారులచేనివర్తమ
నంబు భూవలంబెల్లం దెల్లంబుగాఁ జాటనను పుటయు నివార్తపత్రి
కంబులం దెలియునటుల ప్రచురింపుటయును. 11

వసంతఋతువర్ణన.

ఉ. అంత నితాంత సమ్మదహృ।దంతరుఁడౌచు వసంతుఁడప్పుడ
త్యంత కుతూహలంబున స్వ।యంవరవార్త నెఱింగి భీమభూ
కాంతజ తన్ను మున్న చనఁ। గాంతునిగా వరియించు నంచునో
స్వాంతగతానురాగ పరి।వారయుతంబుగఁ బొల్చె నెంతయున్. 1

సీ. వనచరాప్త్యనుపమ । వర్తనం బింపార ముఖరశిలీముఖ । స్ఫురణబా
పత్రిపత్రవిహార । భావమింపలరారవితతమహాబలా । ద్భుతము మీ
కృష్ణాత్మకద్విజ । ప్రియవచోన్నతి దేరను మనఃఫలప్రాప్తి । సొంపుడీఁ
సకలాగమాంతవా।సనలచేరసమూరపరమహంసాశ్రమా।దరముగాంగ
తే-గీ. నొరులెవరుఁ గానకుండఁగ । నుత్సవమున
మాధవుఁడు మాధవాకార । మహిమ దాల్చి
వెడలెను స్వయంవరమహో।భివివశుఁడగుచు

తరుణిప్రభాతి యెంతటివారిం దవులుగాదె. 115

సీ. తొంటివల్వలు విచ్చి తోరంపుఁబన్నీటమజ్జనం బాడి నిర్మలదుకూల
ములు గట్టి పసిఁడిసొమ్ములు దాల్చి చందనమాదిసౌరభవస్తువుల ధరించి
నెఱికురుల్ దువ్వి వెన్నెలకీల్జడ నమర్చి ప్రకటసుగంధపుష్పములఁ జెక్కి
కెంగేల వీడ్యంబు గీలించి పల్మారు సరసంబులాడెడు సఖియకరణి

తే-గీ. వనరమా దేవి మనమున వలపు మిగిలి
మాధవాగమనమున నిర్మల విభూష
భూషితశరీరయగుచు విభూతి వెలయ
దలపు లూరంగ వరియింప నిలచెననగ. 116

క. తొలికారాకులు విదిలిచి, తొలకరి వానలను గ్రుంకి దుర్గవనంబుల్
లలిత కిసాలయ సుమసం, కలితములై తగె వసంతకాలమహిమచేన్.

ఉ. అదిగని సేతుహిమకుధరాంతరభూపతులెల్ల వేగిరన్
ముదిత వరించునంచుఁ గడు మోదమునం జతురంగవైభవా
స్పదులయి భేరికాహళరవంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగ స
మ్మదమున నేగుచుండిరి సముజ్జ్వలరూపగుణాభిజాత్యులై. 118

దమయంతి స్వయంవరవృత్తాంతము.

చ. రథముల నెక్కి కొందఱుఁ దురంగచయంబుల నెక్కి కొందఱున్
కుధరనిభంబులౌ సమదకుంజరయూధము లెక్కి కొందఱున్
అధరితపుష్పకాంచిత విహాయసయానము లెక్కి కొందఱున్
పృథివిపతుల్ ప్రధానపరివేష్టితులై యటకేగుచుండఁగన్. 119

క. ఉర్వీపతులం బలె భువి, బర్వులిడుచుఁ గొందఱూర్ధ్వపదమున జలజా
ప్తార్వములు బర్వగతిని సు, పర్వాణులు వెడలి రతివ వరియింపంగన్.

వ. ఆసమయంబున. 121

సీ. కరిహరిఖురపుటీఘట్టనోద్ధూత పరాగంబు వార్షికాభ్రంబుగాగ
రథనేమి ఘంటికాయుధభృద్భటాహ్వానరావంబు దీర్ఘగర్జనముగాగ
ధ్వజభూరిరసచిత్రితపటయుగ్ధగధగల్ సాద్భుతచంచలాచ్ఛాయగాగ
తత్పురనారీవితానహస్తోత్క్షిప్తపత్త్రమములు నీరకణములుగాగ

తే-గీ. హరిణమదగంధహిమమహాలుక కాభిసిక్త
నృపతను స్ఫూర్తచామరానీతవాత
మతులసుఖకరమలయమారుతముగాగ
వర్షఋతురీతినాస్వయంవరముబొల్చె. 12

వ. ఇట్లుచనుదెంచిన భూపాలక ప్రముఖంబులకు భీముండెదురం జని స
లోపచారంబులఁ బురంబునకురావించి సకలమణి నికరంబులఁ బ్రకటి
తంబులగు చిత్రంపుబొమ్మలకిమ్ములగు కుడ్యంబులును గోమేధిక పుష్య
రాగప్రముఖోపల ఖచిత సింహాసనంబులును విచిత్రతరదీపికాచయం
బులును విమల చీనిచీనాంబరంబులరాజిల్లు వితానంబులును రత్నము
క్తాఫల వ్రాత సంకలిత తోరణంబులును వివిధపట విశేషంబులును
గలిగి మిగుల దివ్యాలంకృతంబైన సభాభవనంబునకుబిలిపించి యు
తాసనాసీనులం జేసిన. 1

సభావర్ణనక్రమాలంకారము.

సీ. రాజేనరత్నముల్ కరాజేనరత్నముల్ రమణీయ తేజోవికారాజులగుట
గురుబుధప్రముఖులు గురుబుధప్రముఖులుస్థిరదసంతాసనాసీనులగు
సన్మార్గవర్తనుల్ కసన్మార్గవర్తనుల్ సకలాగమపదానుసరణులగుట
నిగమపాలకముఖుల్ నిగమపాలకముఖుల్ శ్రౌతనిష్ఠాతానుచారులగు

తే-గీ. దుర్గమపయోధిదుర్గంబు దుర్యస్థలంబు
కవిసభాస్థానభవనంబు దివియుఁబున్యా
జనపదముయజ్ఞవాటంబు సార్వభౌమ
సముఖమునునాగఁదద్రాజ సభదలిర్చె. 1

వ. తదాస్థానంబునందు సకలదాతృసనాథుండగు భీమభూనాథుం
సఖీజనపరివేష్టితయైన దమయంతినిరావించి ప్రేమాతిరేకంబున స
వీక్షింజేర్చి సభాసదులంజూపుచు నిట్లనియె. 1

ఉ. వీరుధరాధినాథులతి వీరులుసత్యపథప్రవర్తనా
చారులుసద్యశోధనవి శారదులాకృతిమారులుర్ మహా

శూరులు నీ స్వయంవరముఁ జూడగ నిచ్చలు మెచ్చివచ్చియు
న్నారెదఁ గోరినట్టినృప నందనునిన్ వరియింపు కోమలీ. 126

దమయంతి నలుని వరించుట.

వ. అని సమయోచితంబుగాఁ బలికి వీడ్కొలిపిన నమ్మందయాన మందగమనంబున. 127

సీ. తరుణహృద్భేదనో ద్ధతిజూపు మరునిక్షు
చాపయష్టినిఁ గుచ్ఛ శరమనంగ
నుర్వీపహృదయాబ్ధు లుప్పొంగ భీమ పూ
ర్వగిరిపై వెడలు చం ద్రకళయనగ
నిరుపమశృంగార సరసాభినయకళా
ద్భుతమైనజంత్రపు బొమ్మయనగ
లోకవిభ్రమసమా లోకనాశ్చర్యకృ
ల్లలితస్థిరాంశుచం చలయనంగ.
తే-గీ. కనకమణిమయభూషణో త్కరము గ్రాల
బాలప్రమోలన్మ పాలకధాళివంశ
లీలలు వచింపనిరుగడల్ గోలలిరుపు
రుచ్చరింపంగ వెడలెన త్యుత్సవమున. 128

ఉ. రాజులనద్యశోధనవి రాజులచారుతనుజ్వలోజ్జసీ
రాజులరూపధూతరతి రాజులభూరివిభూతిజైత్రగో
రాజులశౌర్యధైర్యమృగ రాజులభక్తజనావనాంబికా
రాజులదానకర్ణశిబి రాజులరాజులఁ గాంచుచుందగన్. 129

మ. వరియించెన్ జతురర్ణవావృతధరా వామేతుసాక్షిణిని
ష్ఫురవత్కోజయుగస్థశక్తమణిరిం ఛోళీస్ఫురద్ధారవి
స్తరతేజోమయనూత్నరత్ననిభబా స్వన్నైషదాభిఖ్యచే
శరమావల్లభవీరసేనతనయున్ స్ఫారానలున్ శ్రీనలున్. 130

దమయంతి వివాహము.

వ. అంత భీమభూకాంతుండ మందానంద కందళిత హృదయారవిందుండై

యేతద్వృత్తాంతంబునం దిపురంబునకనిపి వారలిరువురకుం బరిణయ
బొనర్పం గృతనిశ్చయుండై. 13

సీ. గురువర్యుడై వజ్ఞకోవిదప్రకరాజ్ఞ
నిర్మలలగ్నంబు నిశ్చయించి
సురుచిరంబుగనిజపురమలంకారించి
ఘనవాద్యములు సెలంగనియమించి
భూరిసంభావనంబులనలబూజించి
బుధజనాశీర్వాదములగ్రహించి
వారకాంతాలాస్యచారుప్రతోళికా
పరిణయోత్సవకళాపటలినించి.

తే-గీ. నీలముక్తాదిమణిమయాట్టాలకమున
రత్నసింహాసనంబునరమణునిల్పి
సకలజనములువినుతింపబ్రకటితముగ
పెండ్లిగావించెలోకసంప్రీతివెలయ. 13

వ. అంత నమ్మహీకాంతుం డత్యంతసంతోషస్వాంతుండై వివాహానంతరంబున సుతాజామాతలం గతిపయకాలంబు నిజమందిరంబున సకల వైభవంబులనోలలార్చి పిదప నిస్తులప్రశస్తంబులగు వస్తువాహన నిచయంబుల ప్రచురంబుగా నిడి సపర్యలొనరింపదాసదాసీజనంబు వెంటనొసంగి దివ్యరథారూఢులంజేసి నిఖిలవాద్యంబులు హృద్యంబుగా మ్రోయ నిషధపురంబునకనిపి యతండు సుఖావహుండై పెక్కు కాలంబు విదర్భదేశంబు పాలించె ననంతరంబ తదీయాన్వయజులగు నృపులనేకులును ప్రభుత్వంబుసేయుటయు ద్వాపారంబునందు. 13

భీష్మునికథ.

క. చంద్రాన్వయభవులుయశ, స్సాంద్రులునిబిడాహవప్రశస్తచరితులు
చంద్రార్కకీర్తిపథని, స్తంద్రులగుచునేలిరచట జయనయపరులై
వ. అందు, 13

సీ. ఏరసావల్లభు ఘోరసంగ్రామంబు గ్రామంబు జయపురమా గారమునకు
నేజయశీలుని రాజత్ప్రతాపంబు తాపంబు వైరిసంతానమునకు
నేక్షమాపాలుని టాక్షప్రసారంబు సారంబు కోవిద సంఘమునకు
నేజనాగ్రణిలస త్తేజోభిమానంబు మానంబు దశదిశామానినులకు

తే–గీ: అతఁడు సప్తాంతరీపమ ధ్యస్థశస్త
నిస్తులమణిస్థగితరమ ణీయమకుట
తటపరిన్యస్త ప్రాంజలీ పుటనృపౌఘ
వేష్టితసభాంతరుండు శ్రీ భీష్మకుండు. 136

సీ. విగ్రహాతిశయంబు విగ్రహాతిశయంబు సుందరవిజయభా సురముఁజూప
విక్రమస్ఫురణంబు విక్రమస్ఫురణంబు బహుధృతిభూభార పటిమదెలుప
దానవిశేషంబు దానవిశేషంబు సజ్జనాదృతిరిపు క్షయమువరప
ధర్మగుణోన్నతి ధర్మగుణోన్నతి దుష్కృత ద్వేషణాతురమునడప

తే–గీ. సకలదిగ్విజయశ్రీ ప్రసాదనమహిమ
చేతనుదయాస్తగిరి సేతు శీతశైల
మధ్యసర్వంసహాధిసా మ్రాజ్యపదవి
నోలలాడుచుఁగుండిన మేలుచుండె. 137

వ. ఇట్లతఁడ ఖండితైశ్వర్యవిరాజమానుండై పాలింపుచు గిరిశృంగంబుల
మునీంద్ర ప్రేరిత స్వయంప్రకాశ భాసమానులగు మూర్తిత్రయం
బుల ననయంబునుఁ బూజింపుచుఁ దదీయాలయంబుల నూత్నఫక్కిం
గట్టించి యాదేవులకు నిత్యోత్సవవారోత్సవ పక్షోత్సవ మాసోత్సవ
సంవత్సరోత్సవా ద్యుత్సవ విశేషంబుల నొనరింపుచు. 138

చ. అనయము దేవభూసురస మాదరణైక విరాజమానుఁడై
దినదినముం బురాణముల దివ్యకథానుగతప్రశంసలన్
మనమిడిన స్తసంతతుల సుర్త్వత్కై పచరింపుచుం బురం
బునకుధ నేశుపార్శ్వమున భోల్పగుచుండెడు చిన్నికొండపై
ఘనమగునాలయంబొకటి గట్టెసగాత్మజసి ల్పెభ క్తితోన్. 139

తే-గీ. ఇట్లుసద్భక్తిమెయినొప్పు నితఁడుభువిని
సరససద్గుణపేటుల సదయమతుల
రుక్మిరుక్మిరథాహ్వయ రుక్మబాహు
రుక్మకేశునిరుక్మనే త్రులనుగాంచె. 140
వ. అనంతరంబ. 141

రుక్మిణీదేవి వర్ణన.

సీ. మగమీలజిగిజాల నొగఁదూలవీక్షించు
చెన్నుమిన్నల రారు కన్నుగవయు,
ఫేనంబుమానంబు న్యూనంబుగ హసించు
భాసమానంబగు హాసగరిమ,
పగడంబు తెగడంబు జగడంబుననుడించు
శాతద్యుతులమీరు వాతెరయును,
అలలచాళులయంద ములచందములగుంద
పరచిమీరెడుసురు చిరపువళులు.
తే-గీ. మకరకరకదళులనొంచు మగువతొడలు,
కూర్మములమర్మమెడలించు కోమప్రపదము,
లనుచుఁగొనియాడరుక్మిణియనజనించె
విపులసౌజన్యభీష్మక నృపతికన్య. 142
తే-గీ. పద్మములపైనిశశినిబింబంబుమీఁద
జిలుకనుఁదరంగములశిఖరులనునిల్పి
యజుఁడుచిత్రంబుగాఁజేసెననగనలరు
చతురాస్యోష్టవాగ్వలీ స్తనయుగములు. 14

రాగమాలిక.

సీ. శ్రీమంజులంబులు కోమలిపీనులు ఛాయాతరంగిణి చానమేను,
చక్రవాకవిధంబు సతిగబ్బిచందోయిశంకరాభరణంబు సకియవే
తతవరాళివిభాతి తన్వినేత్రయుగంబుకీరవాణిఖ్యాతి నారివాణి
సారంగసంగతి జలజాక్షిగమనంబు పున్నాగమైఖరి పాలతినాభి

తే-గీ. విపులనీలాంబరిచ్ఛవిఁ నెలఁదికురులు
మోహనాధిక రుచిపుష్పవఁ బోఁడిరూపు
పూర్ణ చంద్రికాతిశయంబుఁ బోటిసగపు
గాన గేయప్రబంధమై గ్రాలుచుండు. 144

క. పలుకులుజిలుగుంగప్రపుఁ, బలుకులుయంచలకుమాఁదుఁ బలుకులు నడలా
పలుకులుకుల చెవిహాయలుంబలుకులగిఁణియింపదర మెఁ బలుకుంజెలికిౕ.

సీ. వదనంబుఁబోలంగఁ వనజంబరసి చందు,
రుండను భీతి చేఁదండివిరిసి
వేనలిసరిగాఁగఁ బూనినాగము కేకి,
పింఛంబనుచుజాలఁ భీతిఁజెంది
అధరంబుతోఁదులఁ బలరంగ బింబంబు,
చిల్కముక్కునికఁ డుఁనుల్కు పొంది
ఊరుల కెనగాఁగఁ గోరియనంటులు,
కరికరంబులనివిఁ కల్ప మొంది

తే-గీ. కాకకోలకుల కెలకులఁ నాకతతులఁ
దీగబోదరింప నారామఁ భాగములను,
నుంటపనియేమి? యీకల్వఁ కంటిచెల్వ,
మనుపయోనిధిలోనోలఁ లాడకుండ. 146

చ. కోమచనుదోయిఁబోలగనుఁ గోకములార సిపోలరామిఁజి
త్తమునను రాగ్రహంబొదవిఁ తామరులై చనుటెల్ల నాస్యతు
ల్యమగుటఁగోరుపంకజముఁ లంతయుఁగన్గొనితప్పు లెంచుఁబా
దములనుఁ జేరికాంతుఁగనెఁ దాల్మినిఁ జేకుఱుగాదకోరికల్. 147

క్రమాలంకారము.

సీ.. వనజాతమును గేరుఁ పై ఖరిదగియుండు వనజాత సదృశ మైఁ నరలుచుండు
వనజాతమును గేరుఁ వై ఖరిదగియుండు వనజాత సదృశ మైఁ వరలుచుండు
వనజాతమును గేరుఁ వై ఖరిదగియుండు వనజాత సదృశ మైఁ నరలుచుండు
వనజాతమును గేరుఁ వై ఖరిదగియుండు వనజాత సదృశ మైఁ వరలుచుండు

తే.గీ. కలికి నెమ్మోము దరహాస గరిమ నెడద
కన్నుగవ వాగ్విలాసంబు గళము సొంపు
విమలరూపము దానవి భ్రమము వరుస
మిగులఁ జెప్పంగ నొప్పు నీ మెలఁత యందు. 148

క. దరమానసళవై ఖరిసుం, దరమానతిరూప మెన్నఁ దరమా ఘనమం
దరమాకుచయుగళముకం, దరమాయుత నాభిత గును దరమా చెలికిన్.

వ. ఇట్లొప్పు నక్కన్యకాలలామంబు సంప్రాప్త యౌవనయగుటయు.

సీ. ప్రాతకారంభ సంభ్రమవిశేషంబు నరుచులనీనెడు సరోరుహమనంగ
పౌరుషమృత్యాటనారూఢిఁ జెందంగ సాన వెట్టిన మారుశరమనంగ
మధుమాసవాసర మహిమచేఁ దరుణపుష్పిత మైన మల్లికా లతయనంగ
ఘనతరాభోగభోగ నిధానపరివర్ధమానంబయిన పెన్నిధానమనగ.

తే.గీ. మోము మోహంపు రుచుల చే గోము మిగిలె
చూపు బెళ్కులఁ దగెఁ గుబ్బ లేపు జెందె
తనువు జానూనె భరమైన తంబ మొప్పె
పండు యౌవనమింతికి నిండుకతన. 151

రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని మోహించుట.

సీ. తనదు దివ్యజ్ఞానమున ద్వారకాపురి దైత్యారి దివ్యావతారమగుచు
బరగు శ్రీకృష్ణుండు భర్త కాఁదగునని యోచించి యాతండు నుత్సవము
దనునాత్మ పత్నిగా గొనఁ గృపసేయంగ నిశ్చలమతి బూని నిష్టమెయిని
తండ్రిసృజించిన దాక్షాయిణీ దేవిగృహమున తప మొనరింపుచుండె.

ఆ.వె. తనమనంబు దెల్పఁ దద్దయు శ్రీకృష్ణు
కడకు నాశ్రితుల గు పుడమి సురుల
ననుపుటయును వారలతి భక్తియుక్తులై
ద్వారకాపురంబు జేరి యచట. 152

తే.గీ. ద్వారక సమాశ్రితేష్టాభిపూరణుండు
భావిశుభకార్యధుర్యుండు శ్రీవిభుండు

నిచటఁజరిగినచందంబుఁ దెల్లఁదెలిసి
చిత్తమునమొత్తమగుతమిత త్తరిల్ల. 153

ఉ. వచ్చినవిప్రవర్యు నకవారితభక్తి నమస్కరించి మీ
రెచ్చటనుండి వచ్చితిరి యేమి శుభాతిశయంబులం చుదా
నచ్చ పుఁ బ్రాకృతుంబలెమహావినయోక్తులతోడ వేడ వా
రిచ్చటి వర్తమానములనెల్లవచింపుటయుఁ ముదాత్ముడై. 154

సీ. మీదివ్యదర్శనంబీదినంబగుడుమా
మకమనోరథములూరక ఫలించె
మీవచోమృతమునెమ్మినిగ్రోలసంతృప్త
సుమనస్థితిఁజెలంగుచొప్పుగల్గె
మీసెప్ప శ్రీసముస్నేహకృద్వార్తలు
వినగశ్రోత్రానందవిభవమొదవె
మీసద్గుణగణవిలాసంబులారయ
నత్యున్నతస్థితియబ్బగల్గె.

తే-గీ. నెల్లసంపదలొగినుల్లసిల్లె పల్ల
వోష్ఠిననుఁగూర్పగాఁగృపయుంచుడనుచు
వితతమణిభూషలిడిబహుమతులవేడి
మగుడబనుపుటయును వారుమగుడఁజేరి. 155

శా. అమ్మామేమట కేగఁజూచుతరి నేనత్యాదరస్వాంతుఁడై
మమ్మంబెక్కుసపర్యలందనిపి మీమాటల్ వచింపంగఁ దా
నమ్మోదంబుననాలకించి బహు వాంఛాస్ఫూర్తిచే మిమ్ములన్
నెమ్మింబొందఁగఁగల్గు టెన్నఁడనుచున్ వీక్షింపుచున్నాఁడొగిన్. 156

వ. అని విప్రులు శ్రీకృష్ణుని వృత్తాంతంబంతయుం దెలిపిన రుక్మిణీదేవి య
మందానందమరందబిందు సందోహ నిష్యందమాన మానసాంభో
రుహ ప్రసూనయై తావలయునపుడెల్ల యదువల్లభుసన్నిధికిని జాగ్రి
తులను బనుపుటయు నతండును దానిచ్ఛగించునపుడెల్ల దూతికలఁ

బంపుటయుం గలుగుటచే నొండొరులును బరస్పరానురాగ సంబద్ధ
సుమనఃప్రవర్తనంబులం బెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచుండ. 157

భీష్మకుడు రుక్మిణికి వివాహము సేయుటకు యత్నించుట.

ఆ-వె. భీష్మకుండుకూతు పెండిలిసేయంగ
దలచివిభుడెవండొ దెలుపుడనుచు
సచివబంధుమిత్ర సందోహములఁగూర్చి
యడుగుటయును వారలతిముదమున. 158

ఉ. కొందఱుమాళవేంద్రునకుఁ గొందఱుమద్ర మహీశుపట్టికిన్
గొందఱుకొంకణేశునకుఁ గొందఱుటెంకణ భర్తకున్ మఱిన్
గొందఱువంగనాథునకుఁ గొందఱుబర్బర భూమిజానికిన్
గొందఱుద్వారకావిభున కున్సుతనీఁ దగునంచుఁబల్కినన్. 159

చ. ప్రథమసుతుండురుక్మిసభఁ బార్థివుముంగలి కేగిచైద్యభూ
మిధవునకీఁబొసంగునని మించివచింపగ భీష్మకాదులున్
బధిరులభంగి వీనులిడి వానిమతం బ్రగహించి మంచిదా
విధమొనరింపుటొప్పనుచు వేడుకమీఱఁగఁ దత్ప్రయత్నులై. 160

ఆ-వె. శుభముహూర్తమొండు జూచిపురంబెల్ల
వజ్రమణివిశేష వైభవముగఁ
దగనలంకరించి తద్దయుశుభలేఖ
ననుపుటయును చైద్యు డునుముదమున. 16·

చైద్యుఁడు పెండ్లికిదరలివచ్చుట.

ఉపమాలంకారము.

సీ. తొలిమొగుల్ మెఱుపులఁ దళుకొత్తుగతిమణి
ప్రకరభూషితమదేభములుగదల
గగనయానోచ్ఛ్వలద్గంధర్వవరులట్ల
తత్తడుల్ బూనిరాహుత్తులెసగ
అక్షీణపక్షివి హారప్రకార గో
త్రాధరంబులక్రియ రథములడర

హరిహయపరివేష్ట । నాచారులగుగురు
ప్రతతిపోలికగురు । ప్రముఖులలగ

తే-గీ. సకలమంగళవాద్యాను । షంగమొప్ప
వందిమాగధబృందకై । వారమెసగ
బంధుసంతానమిరుదెసల్ । బలసిసెలగ
కుండినముజేరెఁబెండిలి । కోర్కెలూర. 163

ఆ-వె. పురికిఁబెండ్లివార । లరుగు దెంచుటఁగని
వెగటుపడివివాహ । విభవమిపుడె
వేడికొనెదగౌరి । విఘ్నంబుసేయుమం
చనుచువిప్రుజేరి । యనియెనిట్లు. 164

క. ననుఁబెండ్లిజేసికొనఁగృష్ణునిఁగొనిరమ్మిటకనుటయు । శుభమస్తనియా
తనుద్వారకాపురికపుడు, జనికృష్ణునిప్రమోలనిచటి । చందముబలుకన్.

కృష్ణుండు చైద్యులందుంప కుండినమునకు దండెత్తివచ్చుట.

మ. రణనిర్వాణముమాడ్కి-వార్త చెవిదూరన్ శౌరి నేదుష్టశి
క్షణముంజేయజనించితేనియిపుడీ । చైద్యావనీపాలురన్
క్షణమాత్రంబునఁద్రుంచి రుక్మిణిని యా । స్తందెత్తుగాకంచుభీ
షణరోషత్రిపురాసురాంతకగిరీ । శప్రక్రియంగ్రాలుచున్. 166

మ.రథమాయత్తముజేసిదారకుడుదే । రమ్యంబుగానెక్కి-శా
ర్ఙధనుఃకాండదరారినందకగదల్ । ప్రాజ్యస్థితిందాల్చిశౌ
ర్యధృతిశ్రీరసముప్పతిల్లఁగరుణా । రమ్యాత్ముఁడై చారుశా
న్వధరీభూతశతస్మరప్రథితుఁడై । యాప్రోలుదాఁజేరినన్. 167

క. కనుఁగొనిచైద్యమహీశులు,ఘనవిక్రమచటులభటని । కరయుతులైపై
కొనిశరవర్షముగురియుచు, మునుకొనిశ్రీకృష్ణువెని । మూగుచురాగన్.

పంచచామరము.

శిలీముఖప్రకాండముల్ నశింపఁజేసియాత్మదో
ర్బలంబునందుఁబూనర్చి శార్ఙ్గపాణియై యెదిర్చి తా
బలాఢ్యుఁడై లవాళినొంచుభంగిఁబొంగితన్నృపా
ళిశిరంబుబెంచిత్రుంచె వాసవాదు లెన్నఁగన్ 169

స్రగ్విణీవృత్తము.

అంతటం దొక్కుడి క్లిష్టటీయుక్తుఁడై
కోటలన్ రాజులన్ గూల్పఁగాఁ జూచియి
ట్లెల్లడం దమనూహించి భీతాత్ములై
చాలసాళ్వాదులాశ్చర్యమున్ బొందఁగన్. 170

ఉ. పోరికొండఅస్ఖలితబుద్ధినిఁ గృష్ణుజయింపనుర్విపైఁ
జేరికొండ తేలశిశుపాలువివాహము మాకటంచు వి
న్నారిక్రూరమతిన్ మనలఁ దాదరియించునటంచుఁ గేశవున్
జేరికొండఱయ్యెడలఁ జేతులుమోడ్చిభీతితోఁ బగన్. 171

ట్లు సాళ్వనరపాలబృందంబులెల్ల భిన్నంబులై నిశ్చలితాంగమ్ముల వీ
క్షింపుచుండఁ గృష్ణుండు శరవర్షంబుగురిపింపుటమాని సుందరీలలా
మంబుఁగొంపోవుటమేలని తలంచి రుక్మిణీమణి కడఁకేతెంచి. 172

శా. భేరీఘోషమునన్న జాండములుకంపింపంగనంభోధిగం
భీరంబొప్పగసింహనాదములనాభీలంబుగాఁ జేసి దు
ర్వారప్రౌఢిఁబడంతిఁ గైకొనుచు తేవంబోయెఁ బత్రీశుడా
స్వారాజేంద్రుడుజయించిదివ్యసుధ నిచ్చంగొన్న చందంబునన్. 173

తే.గీ. ద్వారకాపురికేతెంచు వార్తదెలసి
పురజనంబులుకౌతుకస్ఫూర్తులగుచు

హరికెదురుగ ననీరాజనాదులుగొని
శౌరిదర్శించిమదిని హర్షము దలిర్ప
వారువారునుఁబురికరుదేరిరంత. 174

ఉ. కుండినమందుభీష్మకముఖుల్ హరిచందముగాంచియీతఁడో
క్కండుమహీశులందునిమికన్యను గైకొనిపోయెదోర్బలా
ఖండలుఁడీతఁడాత్మజకుఁ గాంతుఁడుగాఁ దగుసంచువారలు
ద్దండకుతూహలంబునను దంగిన నేగిరి శౌరివీటికిన్. 175

క. అరిగినవారలఁగనుగొని, హరియాతిథ్యములొసంగి యనుపమలీలల్
బరగగవిందులొనర్చుచు, బరిచర్యలు జేసభక్తిభావంబెసగన్. 176

రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులపరిణయము.

వ. అంత ద్వారకాపురంబునకేగిన సకలబంధుబృందంబులు నితాంత సంతోషస్వాంతులై రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణుల పరిణయంబొనరింపం దొడంగి గురుపురోహితులవలన సుముహూర్తంబు విచారించి యభంగమంగళ తూర్యారావంబు లుప్పతిల్ల వైవాహికప్రయత్నంబులం జేసి నిఖిల బంధుమిత్రపురోహితామాత్య ప్రముఖులెల్ల సభాసీనులై వధూవరుల మంగళస్నానంబుల కనుజ్ఞనొసంగుటయు. 177

చ. కదలెడునుబ్బుగుబ్బలులఁ గ్రాలెడుపాలెలఁగుచంబులందుఁ బ
య్యెదగదలన్ శ్రమాంబుకణబృందనిషిక్తలసన్మృగీమదా
స్పద తిలకంబుజారవలిఁ బయ్యెరనూగెడుతీగనాఁగఁగా
సవరఁపలంటిరిద్వారకునంబుజపాణులువేడ్కపెంపుగన్. 178

సీ. తళుకుపొంబొమ్మలకపులిగడిగినరీతి
సౌరభాంబువులమజ్జనమొనర్చి

సౌదామినులఁగప్పి శారదాంబుదముల
కరణి మువ్వాలువలు గట్టిగూర్చి
అంభోజముఖ వ్రాలు నళిడింభ మట్టుల
కస్తూరిబొట్టు చోక్కముగఁదీర్చి
మధుకాలసుమవల్లి గుచ్ఛయుక్తతరువన
గ్రీమముగ మణిభూష ణములమర్చి
తే.గీ. నూపుర ఝణంఝణ ధ్వనుల్ దీపితముగ
కామినులు రుక్మిణీదేవి గర్గముఖ్య
మునులు శ్రీకృష్ణమూర్తిని భూరిపీఠ
ములకుఁ దోడ్చాటుగాఁ దెచ్చి రలఘుమతుల. 179

వ. ఇట్లిరువురిని సుఖాసీనులం గావించి నిగమ చోదితంబుగా వైవాహిక ప్రకారంబు లెల్ల సేయించి శృంగార గీతాభి రామంబుల ముత్తైదువ లిరుగెలంకుల ముత్తెంపు సేరా జనంబులెత్తి పాడుచుండఁ బసిండి పళ్లెరంబుల నల్ల బ్రాలుగొని వధూవరుల చెంతనింతులందీయ నతఁ తాగో పనోత్సవానుషంగులై. 180

క. పలుమరు ముత్తెపుఁదల బ్రాలుసతీపతు
లొండొరుపై బోయుచుండు నెడల
హాయియింతిపైఁ బోయ న వినతితను సోకి
రమునుపన్న చ్ఛాయఁ గ్రాలిరాల
ఘనముక్తా సార గళితంబులై కృష్ణు
పై బసినీలాల బాతిజార
కరధిరాట్కన్యకాంగ జపై వరుఁడు వ్రోయ
వజ్రసలస్వభా వముపహించ

తే-గీ. శాస్త్రవిధిగాగభక్త్యభోజ్యప్రశస్త
భక్తినిఖిలజనముతుష్టిఁ బొందుచుండ
సుమవిమానోత్సవంబులు సొంపునింప
నుప్పతిల్లెఁగళ్యాణ మహోత్సవంబు. 181

వ. అట్టియెడ. 182

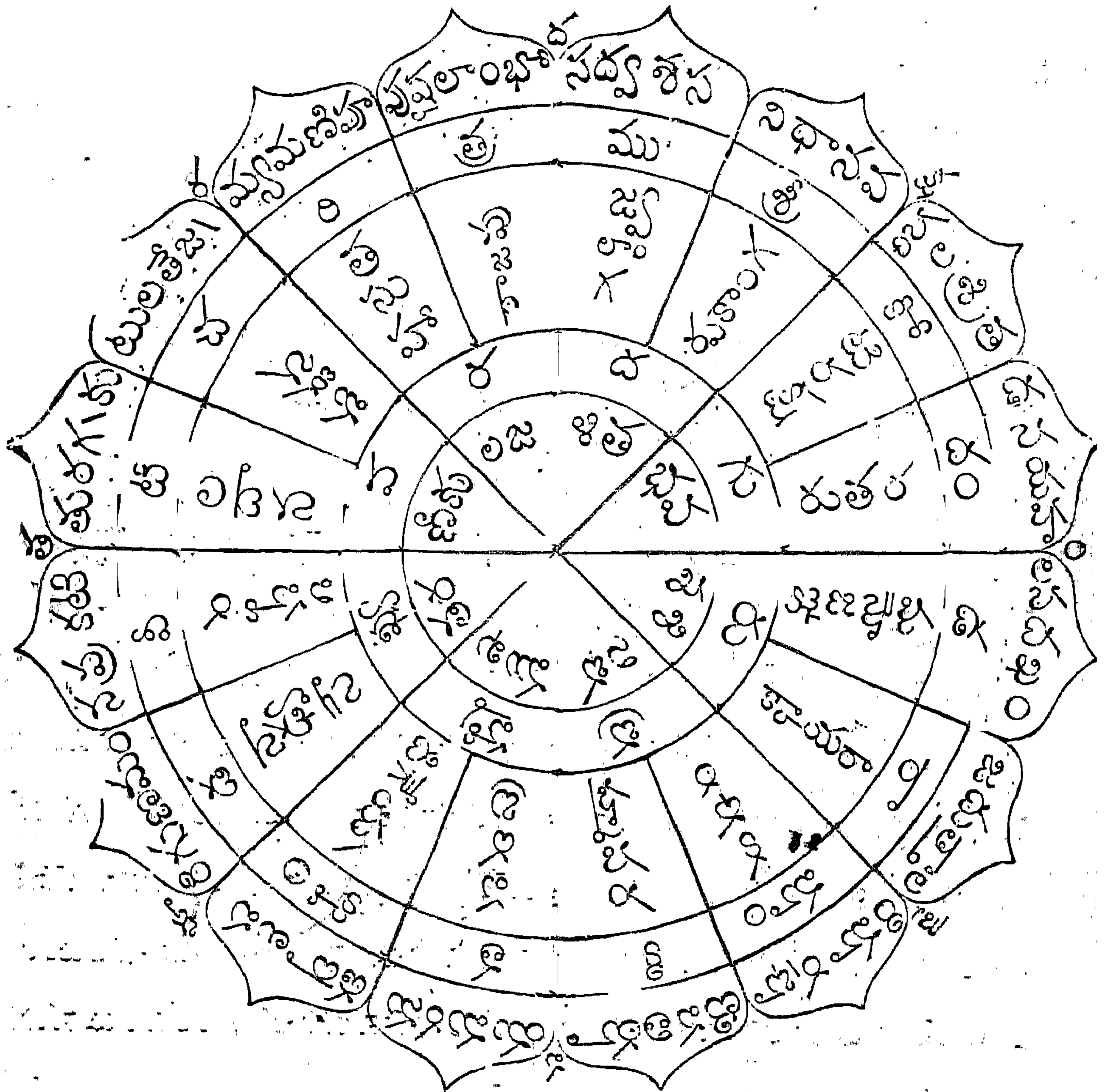
మ. హరిముఖ్యుల్ వినువీధిజోతలిడగా ఘానందులై భోగినీ
హరిణేక్షుల్ నటియింప భక్తియుతులై యాసేతుశీతాచలాం
తరభూనాథుల సర్వవస్తుపణిసంతానంబులంబూని శ్రీ
హరికర్పింపుచు మ్రొక్కిలనిల్చిరి సముద్యత్ప్రాంజలీబద్ధులై. 183

వ. ఇట్లుత్యంత కళ్యాణ విభవంబులు ప్రభవింపఁబరిఢవిల్లు నాకళ్యాణమ
హోత్సవా నంతరంబున శ్రీకృష్ణుండు పట్టాభిషిక్తుండై యరుగుదెం
చిన బంధుబృందంబులఁ గతిపయకాలంబు నిజమందిరంబున విందు
లందనిపి వస్తువాహన భూషణాంబరాదులచే బహూకరించుటయు వా
రునుతమతమ వాసంబులకుం జనినయనంతరంబ భీష్మకుండునుంగుండిన
పురంబునకుం జేరి యచటి చందంబులెల్ల నెల్లరకుం దెల్లంబుగాఁదెలిపి
యంతంత దనసుతాజామాతల రావింపుచు వారల కనూనంబులగు
విభూషణా మూల్యమాల్యాంబరాదుల నొసంగుచు సంతసంబునఁగుం
డినపురంబు బహుకాలంబు పాలించెనంత. 184

తే-గీ. ఇతనివంశజులైనభూపతులనేక
లుభయలోకప్రసిద్ధిగా నుపుతరప్ర
మోదమున నేలిరి కలియుగాదిసమయ
మవధిగా నీతిచేఁగుండి నాఖ్యపురము. 185

క. అనుచుసునాశీరునకతి, వినయంబెసయఁగఁద్రిలోక విడుఁధగువనజా
సనమానస తనయుండొగి, వినిపించెను కొండపీటి విభుచరితంబుల్.

షోడశ దళ కమల బంధము.

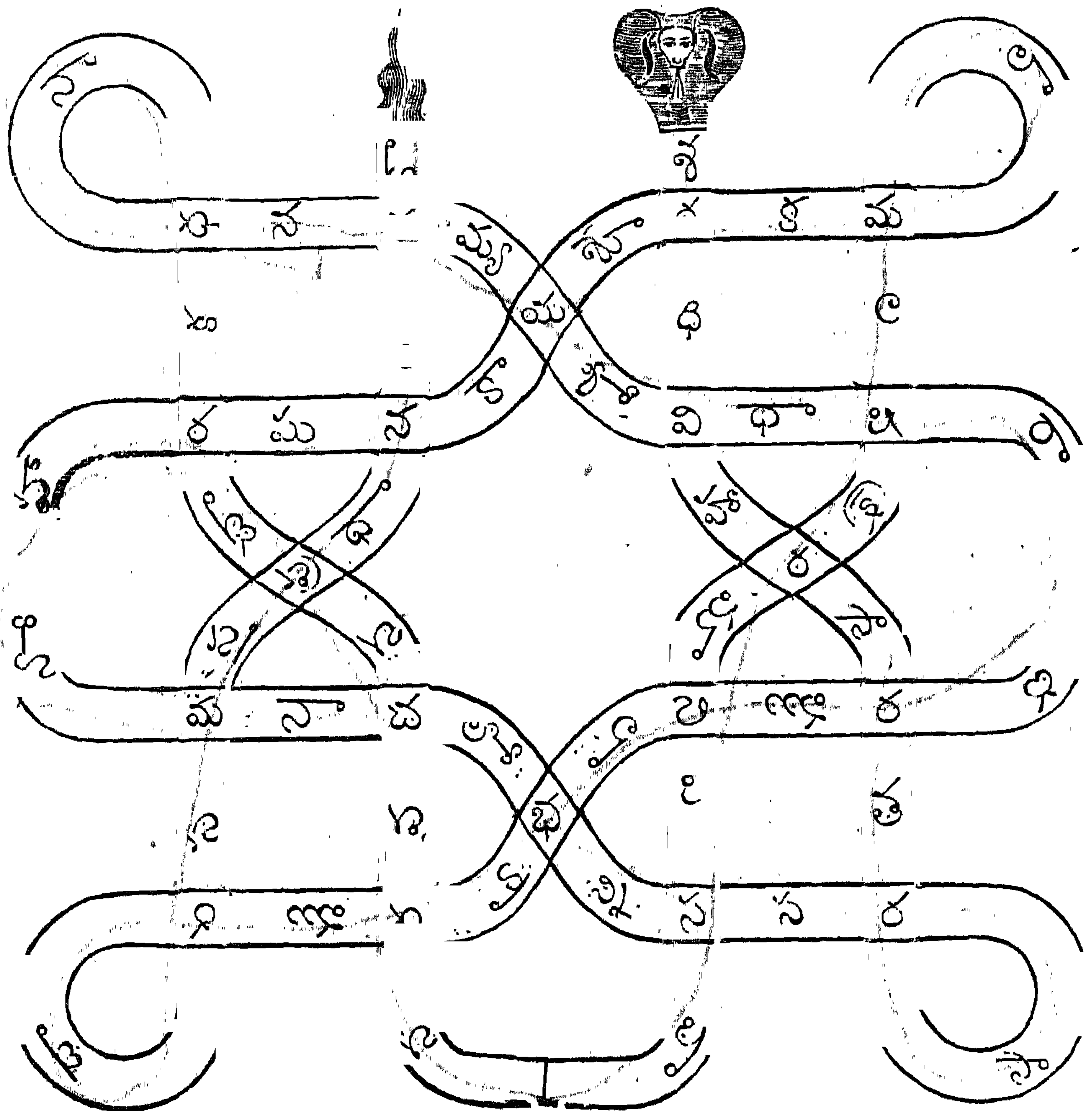
షోడశదళకమల బంధసీసము.

సీ. దర్పకాంగశ్రీనికే ధానవక్షస్థలా
శ్రితకోటిరక్ష గుకేరుతరదండ
నయహారిలసద ఖంకేడపునోజ్ఞరుక్యాయ
రారాజదుత్త్రాల కే వైరిమార
భామాంకధర బ్రహ్మ కే పరకిటిపతిరూప
యమరనుతపద బ్రహ్మాది గేయ

కొండదాలుపభూరి గుణమండనాఢ్య
సౌఖ్యవిహారవీనప్రకటితతురగ.

తే-గీ. కుటిలదానవమర్దన చటులతేజ
రమ్యమణిపూరిత సుహార రాజపుత్ర
పుష్కలాంభోద సదృశ సముజ్వలాంగ
దళితభవ శశినిభముఖ తరణికులజ. 187

నాగబంధము.

వ. శరధి విహార సారతర సారససన్నిభలోచనామనో
హారఘనకాయశూర కమలామలవక్త్రరమానివాసవా

నరవచన ప్రచారకధఁ నాధనరమ్యయశో విధావరా
దరముని లాభకారమురఁ దార సమస్తప్రధానతారకా. 188

శైలబంధము.

హా

త నుఽ

యశో మ హా త్వా

కా ప్ర జ్ఞా త్ప స ర వ

ర త్రా ర క సా రా స ర సీ

ఖ ము ర ము నా ద వ భ ని హా రు

దై తే య హా ర ణ ము ని జ భ ర ణా

క. హారినుత యశోమహాత్వా, దరసత్ప్రజ్ఞాప్రకారఁ తారకసారా
సరసీరుహాని భవదనా, మురముఖదైతేయ హారణఁ మునిజనభర

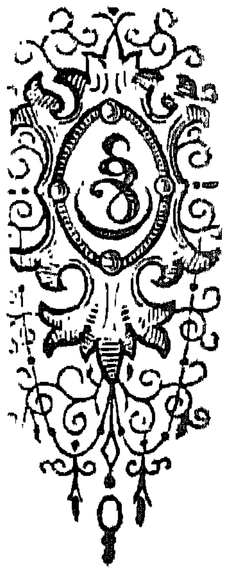
గద్య ఇదిశ్రీమజ్జగత్సాౢ్రిణ తనయ వరప్రసాద లబ్ధ కవి
తాసంక లితాప స్తంబసూత్ర కౌండిన్యసగోత్రపవిత్ర
వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాతమిత్ర మద్దులపలి వంశదీ
పక వేంకటప్పయాభిఖ్య తనూజాతక సుకవి
జన సేవక గురుబ్రహ్మనామ కవిరచితంబగు
శ్రీకొండవీటి చరిత్రంబునందు
ప్రధమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండవీటిచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమాని నీమధురవా,
క్షోమాసందాభి రాము సువ్రతకామా
భూమండనప్రశంతభూభృ,
ద్ధామాకోదండరామ దనుజవిరామా. 1

క. అవధారునారదముని, ప్రవరునిచే నాదిశేయ పతిపినియంతర్
దవిలి పరితృప్తినొందక, నవలికథందెల్పుమన్న నతడిట్లనియెన్. 2

తే-గీ. కలియుగంబునందొలిబహు కాలమర్క
చంద్రవంశజులగు నృపుల్ సాంద్రగరిమ
శౌర్యశ్రీశ్వర్య వైభవ సమితివెలయ
మేటులై యేలిరికొండ వీటిసీమ. 3

వ్యవస్థి.

సీ. శేఖరధారణ చేఁగీర్తిఁగనిదుర్గ
వరులునాఁజెలువొందు ధరణిభృతులు
సాంద్రప్రదోషముల్ సడలఁద్రోయుచు
శతపత్రసమ్మదమునఁ బరగునినులు
భోగవిస్ఫూర్తిరూఢిఁ బొసఁగి యనంతాఖ్య
పదభూతిఁగనుచక్రవర్తిఘనులు
కువలయప్రీతిచే కొనిసత్పథమునంటి
ప్రకటకళావాప్తిఁ బరగురాజు

తే-గీ. లలిరిక్రాంతవిశ్రాణ నార్యవర్య
మానితాశీర్వచోవర్ధ మానభూన
భోంత రేర్ధమహైశ్వర్య వంతులశ్వ
పతిగజ పతినరపతి సద్వంశులనగ.

క. ఆవంశత్రయమున నతి, పావనమై యరినిరాస భావనమైల
క్ష్మీ విలసిత గజపతికుల, మావనతావన విధాన మైవిలసిల్లెన్.

వ. ఏతద్వంశవరేణ్యుండు.

విశ్వంభరదేవునికథ.

సీ. శ్రీమద్రమావధూటీమనోహరభవ్య
పదసువర్ణాంభోజ భాసురంబు
పతితపావన మహోన్నతసుధీజీవన
సారవిద్యామృత పూరితంబు
విపులకృపాసార వీచికాంతరచల
ద్విద్వత్కవిమరాళ విలసితంబు
బహుళదుర్జనమద ప్రహరణ పరిమాణ
క్షణకోపబుద్బుద సంచయంబు

ఆ-వె. నైనమానసాంబు జాకరుండామ్నాయ
మూర్తియభిమతప్ర పూరితార్థి
తనిచయుడరివనద హనుండు విశ్వంభర
దేవభూవిభుండు కోవిదుండు. 7

తే-గీ. సౌఖ్యముగ శాలివాహన శకమునందు
పదునొకొండవదగుశతాబ్దమునవితడు
క్షణతా విరహితశీత కిరుణుడనగ
ద్వాదశాబ్దంబు లిలనేక దశభరించె. 8

క. ఆనృపతికిఁ గల్గిరిస, త్సూనులు నల్వురురణోగ్ర శూరులుశౌరి
ధ్యానపరాయణులుజయ, ధ్యానోపేతాంగణులును వారెవరినిన్నన్.

సీ. ఏవిభుం డఖిల విద్యావిశేషజ్ఞత
గణపతిదేవ విఖ్యాతిఁగాంచె
నేరసజ్ఞుఁడు మొక్కవారిసత్కృపఁబ్రోవ
బాలభాస్కరదేవ లీలగాంచె
నేనేతమదవైరి దానవాళివధింప
నరసింహదేవుండ నంగమించె
నేభూవిభుండు ధరాభరంబువహింప
విశ్వంభరుండన వినుతిగాంచె
తే-గీ. నాగ -చిరిబాలేశ వీరగణప
త్రిప్రభుఁ-- బాలభాస్కర దేవవిభుఁడు
శ్రీవిభాసితనరసింహ దేవనృపుడు
సాంద్రగుణపాళివిశ్వంభ రేంద్రమాళి. 10
క. గజపతి వంశాభరణులు,
వృజినోత్తరణానుకూల వేషావరణుల్
విజితార్క సుతవితరణులు,
విజయరమాసహితమహిత పృథులగుణమణుల్. 11
వ. ఇట్లొప్పు నప్పుత్ర చతుష్టయంబును నఖండదోర్దండ కోదండ పాండిత్య
వైఖరీ విశేషంబున దినదిన ప్రవర్ధమానులై యొప్పటయు. 12

గణపతిదేవు వృత్తాంతము.

క. శ్రీలీల లలరునానర, పాలచతుష్టయమునందు ప్రథముఁడు ధరణీ
నాళీకాక్షీభృతినా, బాలేశ్వరవీరనృపతి ప్రభువై యొప్పెన్. 13
క. ఘనసింహాసనపతియై, తనరుచుధర్మముచతుష్ప దములనడుపుచున్
మనునిభవినీతిలీలా, జనితస్థితిపాలనంబు సలుపుచునుండెన్. 14
సీ. సకలయాచకబృంద శుకశారికాళికే
సచివుహస్తంబుర సాలశాఖ
విద్వత్కవిమరాళ వితతికేఘనుసభా
స్థానంబుమానస సరసిసీమ

ననువారిన్నృపకుంభి సమితి కేమంత్రీంద్రు
డుపయోచనలు శృంఖలోత్కరములు
ప్రకటవిద్యాలతా పాళి కేమహనీయు
వాక్సీమవిపులాలవాలతలము.

తే-గీ. అతఁడుహిమశైలసేతుమధ్యస్థశస్త
యశుఁడుగణపతిరాజదయావిశేష
పాత్రుఁడుఘుహారకాశ్యపగోత్రుఁడగుచు
నలరె శ్రీగోపరాజురామాహ్వయుండు. 15

మ. రాజ్యాంగంబులు పెక్కునేర్చి దృఢశౌర్యప్రౌఢిమన్ సా
మ్రాజ్యశ్రీజనరక్షణేక్షణకృపారమ్యాత్ముఁడై నిశ్చల
ప్రాజ్యప్రాభవమొప్ప శాత్రవభిదాపారీణుఁడై సత్కళా
పూజ్యత్వంబున మంత్రిపుంగవుఁడనన్ బొల్పొందె నిద్ధారుణిన్. 16

వ. అట్టియెడ. 17

క. ఆ రాజ్యంబున భూసుర, జనులకుచితవర్తనములు జరుగుంట లేమిన్
ఘనశోభన్వజనచయా, వనయన రామాయణోక్తి వగనుదలిర్పన్.

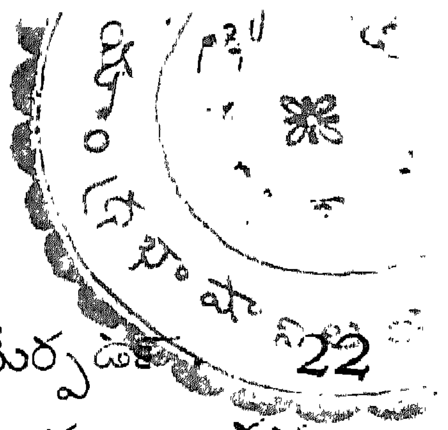
క. ఏ నృపాలవరకృప, చేసి విప్రప్రతతికి జీవనవసతుల్
బూనికచేనొనరించితి, నేనిలభింపునిఁక నాకు నిహపరఫలముల్. 19

వ. అనితలంపుచు నిజమనోరథ సఫలీకృతాభిలాషాయత్తచిత్తుండై యే
తన్నృపాలకృపావిశేషంబున ధర్మశాసనపూర్వకంబుగా భూసురకోటి
షోడశమహాదానంబులిడుచు తరుణంబునకు నిరీక్షింపుచుండ. 2

తే-గీ. భువిని వేయుఁనర్వది యేడు బొసగు శాలి
వాహశకగతరక్తాక్షి వర్షభాద్ర
పదబహుళపక్షదర్శభాను మదివసమున
సర్వభయదరవిగ్రాహ సమయమయ్యె. 21

సూర్యగ్రహణ వర్ణన.

మ. సకలతిభీతిఁదూలదితిజుల్ కుతుకంబునఁ దేలఁబత్తులు
ప్పరమున డిగ్గిసీడముల ప్రాలనభంబు సనీలమేఘవి

స్తరరుచిఁ గాలతారకలు ♦ దారగతిస్థితి ప్రేలగోనము
త్కారములు క్షేత్రముల్విడచి ♦ తారగఁజాలతి నిస్సమేర్పడన్. 22

క. దిక్కరులుక్కు జెదరిబడ, చుక్కలగుమి గగనవీథిఁ ♦ జూడ్కులబడఁగన్
బిక్కటుబంధులుగలగగ, దిక్కులుగాన్పించకుండ ♦ దిమిరముగ్రమ్మెన్.

భుజంగ ప్రయాతము.

క్షితింజంతుజాలంబు ♦ జేట్పాటుజెందన్
శతారంబుగోత్రంబు ♦ చక్కాడుతేజో
భృతిన్ కేతువజ్రాప్త ♦ బింబంబుపట్టన్
పతంగోపరాగంబు ♦ వాటిల్లెనంతన్. 24

వ. మఱియా నయ్యుపరాగంబు దివాంధకార బంధురంబగుటను లూకాలో
కంబును కుహూసుఫల సమాగత కృష్ణాత్మకి ద్విజప్రతీతంబగుటను
ధ్యానంబును పతంగగమన భంగీకరణంబగుట నువృష్టియును సముల్ల
సితతారావిరోచనసమాకీర్ణంబగుట బృహస్పతీ నికేతనంబును కేతు
ప్రభాసితంబగుట రథంబును పర్వానుగతంబగుట భారతంబును ని
త్యకాండంబుననుకరించి ముప్పిరిగొన్న కప్పన నుప్పరంబెల్లఁ గప్పి
కొని నెప్పగిదినైనఁ దెప్పరిలఁ జొప్పడరాని మహాదాశ్చర్య విశేషంబు
న పరిశోషిత ధరామండలంబై యున్నయెడ. 25

క. సర్వోత్కృష్టంబగునా, పర్వంబున స్నానవిధులు ♦ పచరింపంగన్
సర్వజనుల్ తీర్థములకు, పర్వులిడుచునుండిరధిక ♦ భక్తిదలిర్పన్. 26

రాజు కృష్ణాస్నానమున కేగుట.

చ. తదవసరంబునన్ నృపతి ♦ తాజలకంబున కేగుదెంచనె
మ్మదిఁదలపొందితద్దయున ♦ మాత్యునిగూరిచి తీర్థమాడబో
యెదముపురోహితప్రముఖు ♦ లెల్లరురానియుముంపునావుడున్
ముదమునఁదానభీష్టఫలకోమున్ గొననోపు సటించునెంచుచున్. 27

క. భూసురులకెల్ల తనమది, లోసలుపగ నెంచు తెలుగుకొలువినిచిరాకం
డీసుమ్మియనియనుజ్ఞను, జేసినృపాలునకువినయ ♦ చిత్తమునననున్.

క. దేవాభవదాజ్ఞను శిర, సావహించికొని విప్రసంతతి నెల్లన్
రావింపఁబనిచినాఁడను, వేవేజననొప్ప స్నానవిధులొనరింపన్. 29

ఉ. నాపుఁడు గోత్రకాన్వితమనంబున పావనతీర్థసేవనా
భావమునన్ సువర్ణమయపాత్రలమంగళవస్తుసంతతుల్
గ్రేవలఁ బూని సేవకులొగిన్ జను దేరన మాత్యయుక్తుఁడై
తా వెడలెన్ గజంబునను ధామయవాణికిఁ గృష్ణవేణికిన్. 30

క. చనిచని గంగంగనివం, దనమొనరించి పితృతర్పణములిడి సీరం
బుననిలిచి బాడబుల నే, రినిగానకఁ గలక మదిని రేగి సచివుతోన్. 31

ఉ. ఏరి పురోహితప్రముఖులేరి మదాశ్రితవిప్రబృందముల్
ఏరికి నేరికిం దెలిపి తెప్పుడు రానియమించితింతకున్
వారలరామి కేకతమొ పల్కుము మేమిక స్నానకృత్యముల్
కోరుచు నెట్లు నాపుడతి దీనతఁ దోపవచించె నమ్ముగ్ధుఁడై. 32

శా. ఏవిప్రుండనమాత్యపుంగవుఁడప్రద్వీశాభవద్భృత్యుఁడన్
నీవాత్సల్యదయారసంబు నెదనెంతే కోరియున్నాఁడ సం
భావింపందగు మన్మనోరథము దీర్పం జెల్లు సంకల్పమున్
నేవిజ్ఞాపన సేతు నాపుడు నసందేహాత్ముఁడై యిట్లనున్. 33

తే-గీ. సంతసించితి నీదువాక్సరణికిపుడు
స్నానకృత్యంబులొనరింప సమయమిదియ
గాన నవధానివగుచు సంకల్పవిధులు
దెల్పుమనన్నట్లు చేసెన నల్పమతిని. 34

వ. తదనంతరంబ యానరపాలోత్తంసుండు సమంచితోత్సుకుండై నిగమ
చోదితప్రకారంబునఁ గృతస్నాతుండై పితృతర్పణాదినిత్యకృత్యంబులం
బరివర్తించి యక్షీణకృపాకటాక్షంబు వీక్షణంబుల నమాత్యు నీక్షించి

క. కోరుము నీకోరికలం, దీరుపఁగఁ దలంచితి భవదీయసమయవా
క్పారణమునకరుఁడగువి, స్తారఘృణాగణ్య రామసచివవరేణ్యా. 36

మంత్రి ముద్రాదానముఁగోరుట.

శా. ఆలోకించి యమాత్యమౌళిపరమాహ్లాదంబుసంధిల్లఁగా
సీలంనిల్చినమానవేంద్రునెదుటన్ గేల్దోయిసంధించిమీ
లీలన్ ముద్రికఁబూనియామమిలఁబాలింపందలంపొందెభూ
పాలోత్తంసమమన్మనోరథముసాఫల్యంబునొందింపుమా. 37

వ. అనినవిని. 38

మ. ఒకయామంబునఁగల్గు భోగమునకైయుర్జిల్లి గాంగేయరా
ప్యకళింద్రాశ్వపురాగ్రహారపశుధాన్యవ్రాతములీవుకో
రక[illegible]మాండవయోమదీయ దయఁజేర్పన్ సార్థమేమింకఁద
ర్పకసౌందర్యవిశేషనావుడుఁబ్రహర్షంబొప్పఁదానిట్లనున్. 39

క. ఏవేళమాకునిచ్చలు, తావకసముఖంబెపెన్నిధానముకొలిం
కేవియులేవికగణపతి, దేవా నేయేలననుమతీపరిపాలా. 40

చ. అనవినిసంతసించి నృపుఁడట్టులసేయనకాంఁదలంచినె
మ్మనమునఁబ్రేమయుప్పతిల మానితసద్గుణుగోపరాజురా
మనసచివాగ్రణిన్ గనిన మాహితచిత్తముతోడఁ మ్రొక్కియా
జనపతిసంతసింపుచునొసంగెనుసోదకవాక్యదానమున్. 41

వ. తదనంతరంబుననయ్యిరువురును సంతోషవిశేషంబున భృత్యప్రముఖ
పరివేష్టితులైనిజాగారంబులకరుగుదేరి రంత. 42

సీ. సచివుండులౌకికజనములరావించితనదుమనోరథంబునువచించి
ధరణీశుకడకేగితానొనరించిన తెరగువారలకుబోధించిమించి
మనదేశమందుబ్రహ్మస్థాప్యములొనర్చియుత్పత్తిసాఫల్యమొందనెంచి
యుంటిగావునమీరలుత్సుకులైకొండవీటిరాష్ట్రంబునవెలయుసర్వ

తే-గీ. పురములకు విప్రులధిపులైపొసఁగివారి
వారి వంశపరంపర వర్తనలుఁగ
భూమిముఖరషోడశదానములకు ధర్మ
శాసనంబులదెందుమా సముఖమునకు. 43

తే_గీ. అనుచుఁద్రుటిమాత్రమునవారి ననిపిదాన
ఖండభూభరణోద్దండ పాండితప్ర
చండదోర్దండుఁడై సభా స్థానమందు
జేరినృపతిఁబరాకులఁ జీరిపలికె. 44

క. రాజాన్వైభవజితసుర, రాజాముఖచారుతాతి రస్కృతరాజా
రాజద్రవితేజాసాం, ఖ్యాజయగజపతికులీన గణపతిరాజా. 45

తే_గీ. అవధరింపుము బాలేశ్వ రాఖ్యవీర
గణపతిప్రభుచంద్రను త్క్రమితంబు
సిత్తునని తారుబల్కనే తెంచినాఁడ
భద్రపీఠస్థుఁజేయుఁడీ ప్రమదమెసఁగ. 46

వ. అనుటయు బాలేశ్వరప్రభుఁ గణపతిదేవ భూవిభుండధికోత్సుకుండై సవన
వానందామృతంబులు మనంబునఁ బెనంగొన నవ్వింతఁగనుంగొనవభి
లషింపుచు. 47

చ. వినుగొనిమంత్రిశేఖరుని గాఢకృపారసదృష్టిపాతముల్
బెనగొనఁబాణిఁబాణిఁగొని ప్రీతిదలిర్పగసింహపీఠిపై
నునిచినిజాధికారమిడ నుంగరముంగర మందుఁజేర్చినీ
మనమలరంగనేలుము మ స్తధరావలయంబునావుఁడున్. 4

మంత్రి రాజ్యపాలన సేయుట.

తే_గీ. అధికకుతుకాత్ముఁడై ప్రభు నాజ్ఞవడసి
భద్రపీఠస్థుఁడై నృప ప్రాభవమున
ఘనతరంబగురాజ్యపా లనముఁబూని
నండినభనునిండోలగం బుండునెడల. 4-

క. తనుపనుపనాశ్రితులువేఁ, జనిశిల్పిప్రచురతామ్ర శాసనవితతుల్
గొనియాత్మసముఖమునకుం, జనుదేరగఁజూచిదరహ సనవదనుండై

స్రగ్ధరావృత్తము.

రుద్రశ్రీశౌర్యధుర్య ర్శ్రుతికథి తపదా ర్గూఢబావుండునీత్యు
న్ముద్రవ్యాపారకార్యా ర్ద్భుతచతురసుధీ ర్పూర్ణదివ్యానుకంపా
భద్రప్రాచుర్యచర్యా ర్పటుడయికమలా ర్భర్తృకారుణ్యసిద్ధి
ముద్రించె దామపత్రంబులమహిసురుడా భూమివృత్తిక్రియాదుల్.

వ. ఇట్లొక్క త్రుటిమాత్రంబున ననంఖ్యాపరిమితంబులగు శాసనంబుల మర్పించి. 52

గోపరాజు రామన్న గారు కరిణీకముల్దరించుట.

సీ. వివిధవిద్యావిశే షవిధాన శేషాహి
వేమప్రచారులా ర్వ్వెలవారు
విపులవిశ్రాణన విఖ్యాతిజితశిబి
హరికుమారులునంద వరపువారు
ప్రతిపక్షవారణ ప్రథితమంత్రాంగవి
జ్ఞానశారదులాది శాఖవారు
దేశపాండ్యసమాజ దేశాహిరాజసం
కులతాపరులుమంత్రి కులమువారు

తే-గీ. మొదలుగా గల్గులౌక్యస మూహములకు
రవిశశాంకనక్షత్రగో త్రాధరంబు
లంబునిధు లెంత కాలముం డంత కాల
మనుభవింపుడనుచునున మాదరమున. 53

ఉ. ఇచ్చెన శేషభూదివిజ బృందము లెల్ల నుతింప వేడుకల్
హెచ్చగవీడ్యముల్ వసన హేమవిభూషణభూప్రయుక్తిగా
నిచ్చెంబురాధికారముల హీనమహాగణికాప్రధానతా
భ్యుచ్చయవృత్తిశాసనస ముద్ధరణంబొనరించిరిచ్చటన్. 54

తే-గీ. గ్రామణులుగని యోగిసం ఘములం జేసి
వైదికద్విజకోటుల వారికెల్ల

హవ్యకవ్యములకునాశ్రితాళిగాఁగ
ద్విజులకిటుజీవనావనస్థితులొనర్చె! 55

మంత్రిప్రభువునకు రాజ్యముమరలనిచ్చుట.

వ. అట్టియెడనీకొండవీటిపురంబునకుఁ గౌశికసగోత్రజులును. నాపస్తంబ
సూత్రులును నగు కొండాన్వయులకేకభోగముల కరిణీకంబునడిపి తద
నంతరంబయ్యమాత్యచూడామణి ప్రభుత్వకాలనిర్ణయానంతరంబున
నమ్మహీశుపాలికింజని స్వధర్మానుష్ఠానంబుననృపతింజేరి దేవాయుష్మదను
గ్రహాతిశయంబున మదీయమనోరథంబు దీర్చుకొంటినిక కాలాతిక్రమ
ణంబయ్యెగానముద్రికంగొండనియర్పింపుటయు నృపాలుండుభవదీయ
ప్రభుత్వప్రకారంబభినయింపుమనవుడు సవినయ వివేకభాషణభూష
ణుండై యిట్లనియె. 56

మ. ఘనమా తావకరాజ్యమందుసకలగ్రామాధికారంబులన్
జనితానందనియోగిభూసురులకున్ సాగించితద్విలే
ఖనముల్ సేయుచు గొల్వనేర్పరచిరక్షాదృష్టి తాంబూలచం
దనహేమాంబరరత్నయుక్తముగభూదానంబులంజేసిశా
సనముల్గూర్చితినీయశంబుభువినాచంద్రార్కసత్స్థాయిగాన్! 57

తే. అస్థిరములుశరీరములాస్తలేని
చిత్తములనుంటిమికజన్మసిద్ధమనకు
నగుటకిహపరసౌఖ్యంబులందగణిక
సరణిఁజేసితిభూసురస్థాప్యములను. 58

వ. ఎట్లనిన. 59

శాసన శ్లోకములు.

"గోత్రశాస్త్రింబకేందూనాం సంఖ్యాబ్దేశాలివాహనే ।
గ్రామస్థావరవృత్తీనాం ప్రథమోగణకాగ్రణీః ॥ ౧
శ్రీమాన్గణపతిర్భూపోగజపత్యన్వయోద్భవః ।
అస్తిభూమండలేతస్యబహవస్సంతిమంత్రిణః ॥ ౨

తేషాంశ్రేష్ఠతమామాత్యోయాజ్ఞవల్క్యోత్తమోద్విజః ।
గోపరాజాన్వయోత్పన్నో రామాఖ్యోగణకాగ్రణీః॥ 3
రక్తాక్ష్యబ్దేమాసిభాద్రపదేబహుళపక్షకే ।
దర్శేర్కగ్రహణేపుణ్యకాలేంగారకవాసరే॥ ౪
గణికానాంవిహితార్థాయసద్యశస్థాపనాయచ ।
లిప్తతశ్శశిమార్తాండౌయావత్తావచ్చవర్థతాం॥ ౫
తేషాంరాజ్ఞాగ్రహీత్వాణాంకృష్ణవేణీతటేతథా ।
గ్రామస్థావరవృత్తీనాంసాక్షిణాస్సర్వదేవతాః॥ ౬
తస్మాద్ధర్మమిదంసత్యంనిర్మితంయోదురాత్మనాం ।
కరోతిచేదన్యథాసౌజాయతేఖరయోనిషు॥ ౭
ఆపస్తంబస్యసూత్రస్యశాఖాభేదఃప్రఉచ్యతే ।
యాజ్ఞవల్క్యేతివిఖ్యాతోగోత్రంకాస్యపఇత్యథా॥ ౮
విప్రాణాంశాపముద్వేషంవేదబాహ్యాశ్చకారయత్ ।
తచ్ఛాపవిముక్తిత్వంభానుశక్త్యాద్యపండితః॥ ౯
మాఘమాసేసితేపక్షేవిజయేవత్సరేతథా ।
పంచమ్యాంరవివారేచయాజ్ఞవల్క్యద్భవోభవత్॥" ౧౦

వ. అనియిట్లు వినిపింప. 60

సీ. మంజులశ్రుతిపుటీరంజనంబుగబల్క విని విభ్రమానందవివశుఁడగుచు
సచివుఁగాగిటఁజేర్చి సత్కృపాసంగుడై యురుభక్తియుక్తిబహూకరించి.
నీజన్మ సంసిద్ధి నెరపితి మజ్జన్మసాఫల్యమియ్యెడఁసలుపవైతి
వేయుమాటలు దలఁపోయ నేటికి పూర్వకర్మానుగతి నాకుఁగలుగదయ్యె

తే-గీ. నైననీబుద్ధి కుశలతఁ నస్మదీయ
జన్మ పావనముగ సూర్యచంద్రతార
లుండువరకుండనీకార్యమొనరిచితివి
నీఋణంబెట్లుతీర్పంగ నేతుఁనయ్య. 61

తే-గీ. అనుచుబహువిధములసచివాగ్రగణ్యు

నూరడింపుచు నుత్సాహముల్లసిల్ల
బలసి సామంతనృపులు కప్పంబుల ప్ప
గించనతి నీతిచేతసమంచితముగ. 62

క. పాలించెఁ బెక్కువర్షము, లోలి దిగంతరమహీశులుత్కటసేవా
శీలస్థితిఁగొలు వఘన, శ్రీలఁ బ్రజల్ దనియఁ బుడమిఁ జేడియఁ గడకన్. 63

వ. తదనంతరంబ యీతనితమ్ముండగు కాకతీయరుద్రదేవభూపతి ప్రభుతు
పాలించుటయనంత. 64

రెడ్లవృత్తాంతము.

క. ధరలోనఁ గృష్ణవేణ్యు, త్తరమున వైశ్రవణురాజధానియనఁగ సుం
దరమౌచుఁ జదలవాడన, గరమమరుం దానఁ నుండ్రు కాపులెవరనన్. 65

సీ. బాడబాశీర్వచోవర్ధమానైశ్వర్యవంతులైతగువారు దొంతివారు
విద్యావిశేష ప్రవీణతానిర్దోషవంతులైతగువారు దొంతివారు
విదురయోగనిదానవిదితతత్త్వజ్ఞానవంతులైతగువారు దొంతివారు
గోత్రావలయభారపాత్రబాహూదారవంతులైతగువారు దొంతివారు

తే.గీ. కంతురుచిరశరీరులు దొంతివారు
తుహినకరకీర్తిసారులు దొంతివారు
ధూర్జటిధనోరుధీరులు దొంతివారు
శాంతహృద్ధీరు లా రెడ్డి దొంతివారు.

క. ఆదొంత్యాన్వయసంభవుఁ
డైదినదినవర్ధితాఖిలైశ్వర్యయశ
శ్రీదుండల్లా రెడ్డిమ
హీదయితసమానవిభవమెసగుచునుండున్.

తే-గీ. శ్రీచదలునాడనామపురీవరస్థ
రాఘవపదాబ్జసేవాభిరాముఁడగుచు
తత్ప్రసాదసమాసాదితప్రమోద
రాజితుండయ్యెఁ దచ్చతుర్థకులభవుఁడు. 68

అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట.

మ. లసితాకారుఁడు దొంతివంశభవుఁడల్లారెడ్డి యొక్కర్తుఁడై
కృషి సేయంజని దున్నుచుండఁగ హలశ్శృంగోద్ధతిక్షేత్రమ
ధ్యసముత్కీర్ణసువర్ణకుంభనిధి చెంతంగాంచి యానందమా
నసుఁడై చేకొని రాఘవేంద్రుకరుణన్ బ్రాప్తించెనంచేగినన్. 69

చ. అదివిని పౌరులెల్లరు ధనాహరణేచ్ఛలడాసి రెడ్డిపై
గదియుచుఁ దద్ధనగ్రహణగాఢదృఢాగ్రహవృత్తి మూఁగనా
పదజనరుండు భీతుఁడయి పైఁబడుటన్ దొలగింపు మంచునా
మదనగురున్ సురావనుని మాధవునిన్ నుతియించెనీగతిన్. 70

అల్లారెడ్డి వీరరాఘవస్వామిని స్తుతించుట.

ముక్తపదగ్రస్తసీసము.

శ్రీరమణీమనోహారహారోదార దార రాగాధార ధారణాఢ్య
దీనావననిధాన దానవాధిపదానదానభృద్వరదాన దానకల్ప
రాజత్కృపారంగ రంగద్విబుధసంగసంగ హేమకురంగ రంగధామ
మారకోట్యాకార కారణార్పితభారభారసారుణసార సారసాక్ష.

తే-గీ. దశరథసుతాంచదవతార తారకాత్మ
పాలితాఖిలసుజాల జాలహరణ
సంతతస్తుతమునిజన జనకజేంద్ర
రక్షితమహేంద్ర శ్రీవీర రాఘవేంద్ర. 71

మహారథబంధము.

సీ. శ్రీవిశ్రుతాఖ్యనుతా వనచిత్సౌఖ్యచలదింద్రనీలకోమలశరీర
ఘోరారినిర్మూలకోదండదోర్మూలదైత్యారాణ్మండూకదండశూక
ఖండితరిపుకాండకాండలోకపిచండ దశరథరాజన్యతనయమాన్య
మతి మద్విచారగుర్వతిపౌరుషబ్రహ్మమయరూపజిహ్మకర్మానుతాప

తే-గీ. మన్మథమనోజ్ఞ కాయ సన్మౌనిగేయ
పక్షిరాడ్వాహ వారాసింధుసంవసితగేహ
రంజితజ్ఞానగుణధామ రామనామ
రఘుకులోదారదుగ్ధవారాశిచంద్ర
రమ్యగుణసాంద్ర శ్రీవీర రాఘవేంద్ర. 72

అంత్యప్రాససీసము.

దివ్యద్యుమణిలసన్నవ్యరత్నకిరీట
రయకళాద్భుతపత్రి రాజఘోట
బహుచమూకృతవాయుభవముఖారణ్యాట
పరిమర్దితోగ్రరావణనిశాట
సతతాయనీకృత స్వచ్ఛభూరికృపీట
భంగీకృతాఖిలవల్మీకాట
దూరీకృతోదగ్రవారణేంద్రారాట
సీతాసహావాస చిత్రకూట

తే-గీ. ఖరవిరాధకబంధరాక్షసవిపాట
అబ్ధిబంధనిరాఘాట హతవనాట
అధికపాలితకౌశికయజనవాట
రక్షితమహేంద్ర శ్రీవీర రాఘవేంద్ర. 73

ద్విపదము త్రేభవిక్రీడిత ఆటవెలది తేటగీతి కందగర్భితసీసము

వినతసంరక్షణ విశ్వసృడ్జనక నానావేషభాషాఘనాఘనాంగ
ప్రనుతపద్మోద్భవ పాలితత్రిదశసందోహాదినేంద్రప్రభాహరాప్త
విధృతిసంసేవిత విశ్వపోషకరమాధీశాసరోజేక్షణాశుభాంగ
విధృతగోత్రాధర వేదవేద్యవరచారిత్రప్రశస్తాహ రీముకుంద

తే-గీ. సనకముఖసుజనవిసర శరణనరప
తిరిపుసమదహరనృహరి పరమవినుత
నరసఖనిజనతతరణ నిరుపమభవ
ధరణిధరభరణవిమల తరణికులజ. 74

గర్భద్విపద.

వినతసంరక్షణ ॥ విశ్వసృడ్జనక ప్రనుతపద్మోద్భవ ॥ పాలితత్రిదశ
విధృత సందీపిత ॥ విశ్వపోషకర విధృతగోత్రాధర ॥ వేదవేద్యవర

గర్భమత్తేభవిక్రీడిత వృత్తము.

నతసంరక్షణవిశ్వసృడ్జనకనా ॥ నా వేషభాషాఘనా
నుతపద్మోద్భవపాలితత్రిదశసం ॥ దోహాదినేంద్రప్రభా
ధృతిసందీపితవిశ్వపోషకరమా ॥ ధీశాసరోజేక్షణా
ధృతగోత్రాధరవేదవేద్యవరచా ॥ రిత్రప్రశస్తాహరీ

తేటగీతిగర్భితాట వెలది.

సనకముఖసుజనవి ॥ సరశరణనరప
తిరిపుసమదహరనృ ॥ హరిపరమవి
నుతనరసఖనిజన ॥ తతరణనిరుపమ
భవధరణిధరభర ॥ ణవిమలతర.

తేటగీతిగర్భిత గురుద్వయయుక్త కందము.

క. సనకముఖ సుజనవిసరశ
రణనరపతిరిపుసమదహ ॥ రనృహరిపరమా
వినుతనరసఖ నిజనతత
రణనిరుపమభవధరణిధ ॥ రభరణవిమలా

ప్రతివాక్యాద్యక్షరనియమసీసము.

రామావతారణా ॥ రాజభిద్వారణా రాజత్కృపాసాంద్ర ॥ రామచంద్ర
రాజీవదళనేత్ర ॥ రక్షోలతాదాత్ర రసపూరమృదుభాష ॥ రమ్యవేష
రాకాశశాంకాస్య ॥ రహితమాయాలాస్య రామవిక్రమధుర్య ॥ రక్షితార్య
రాజితమణిహార ॥ రాధికాహృచ్చోర రానకేళీలోల ॥ రాజ్యపాల
తే-గీ. రసికనుతికేళికాపాత్ర ॥ రణవిచిత్ర
రవికులోద్భూతసౌజన్య ॥ రాజమాన్య
రాగమూలక్రియాదూర ॥ రాగసార
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీర ॥ రాఘవేంద్ర.

సీ. కనకకస్యపపుత్రుఁ ఽ గన్నకృపాదృష్టికరి నేలినట్టిసం ఽ కల్పపుష్టి
అక్రూరుపైఁగల్గు ఽ నతిదయాసారంబువిదురునేలినభూరి ఽ వితరణంబు
ద్రౌపతిఁ గాచువ ఽ స్త్రప్రదానవిధంబు అంబరీషునిఁబ్రోచు ఽ నభిలషితము
నరునిపైనుంచిన ఽ పరమార్థ భావంబు ఆకుచేలుపయిబ ఽ హూంకరంబు

తే-గీ. నాపయినిఁగొంతరానిమ్ము ఽ నమ్మినాను
ఆపదలనుంటినేడుని ఽ ప్రాపుగంటిఁ
బ్రోవుమోరామచంద్రకా ఽ రుణ్యసాంద్ర
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీర ఽ రాఘవేంద్ర. 76

స్వప్నమున రెడ్డికి స్వామి ప్రత్యక్షమగుట.

వ. అనియిట్లచ్చతుర్థ వంశవివర్ధనుండుత దేకనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యిష్ట దేవతావతంసంబగుశ్రీ వీరరాఘవుప్రోత్తంసుని ప్రార్థించుటయు నప్పరమకృపాళుండగు రమాలోలుండుతద్భక్త వరునిడుమ లెడలింపఁదలంపొందినాటిరేయి నాతనిస్వప్నంబున హరిప్రత్యక్షుండై. 77

తే-గీ. పలికెనల్లాఖ్యతోదయా ఽ స్వాంతుడగుచు
వత్సతక్షణమీవీడు ఽ బాసివిపుల
దండనాయకపరిపాలి ఽ తస్థలంబు
చెచ్చెరకుటుంబయుతముగ ఽ జేరుమికను. 78

చ. అచటనురాఘువాకృతిన ఽ హార్కుఖకోటివిభాకరోజ్వల
ప్రచురవినూత్నరత్నయుత ఽ భర్మమయప్రతిమన్ సృజించినీ
వుచితసమార్చనారతిని ఽ నుండుముభద్రముగూడునంచుఁదా
రుచిరవచోప్రచారణప ఽ రుండగుచున్ గృపనానతిచ్చినన్. 79

తే-గీ. అధికధృతిబూనివేగఁదా ఽ నచటుఁబాసి
సతిసుతహితాదిపరివార ఽ సహితుఁడగుచు
దండనాయకపాలితో ఽ ద్దండమైన
హనుమకొండనువసియించె ఽ నతిరయమున. 80

చ. ఘనతరనూత్నరత్ననవ ఽ కాంచనరాజితమైనరాఘువేం
ద్రునమరిపించినైష్టికప ఽ రుండగుచున్ ధరణీసురోత్తరం

8

బునభజియింపుచుండెనచి వుల్ బుధులాప్తులనూనభక్తిఁద
న్ననిశముఁగొల్వఁజెన్నుదవె నప్పురిముప్పిరిగొన్న సంపదన్. 81

చ. పురములు జాగిరుల్ వనులు భూములుకంద్రికలగ్రహారముల్
వరగజరాజబృందములు వారువముల్ రథముల్ భటావళుల్
ధరఁగలరాజసంపదలు దారముదాప్తిఁబరిగ్రహించితా
నరిదిగనుండెభూసురుల హర్నిశముల్ వినుతింపుచుండగన్. 82

వ. ఇట్లుండి. 83

క. విదితగిరికంధిసోమకు, ముదహితసంఖ్యగతశక ౧౧౮౭ స ముద్యత్సంప
త్ప్రదమగు తారణవర్షము, మొదలసుభిక్షతరకాలమునునుత్సుకుఁడై.

"దృష్టాంతం శ్లో. శ్రీమచ్ఛకాబ్దేబుషివార్ధిరుద్ర
సంఖ్యాప్రవర్తేసతితారణాబ్దే
అల్లాతభూపేనుకొండదేశే
దాంతాన్వయాకుండిన రాజధాని." 85

✓ అల్లారెడ్డి కుండిన దేశమునకు చేరుట.

సీ. వేదవేదాంగసంవేద్యులౌ వివిధ విద్వాంసులొక్క దిశను పన్యసింప
హితమిత్రభేదసుహృల్లాభసంధివిగ్రహముఖచణమంత్రిగణములల
నిజబిరుదాంకమానితగద్యపద్యార్థకృతిపరద్వంది సంతతులుగొల
ఘోరప్రతాపనిర్ధారణాధుర్యనాశీరనాథులుతనుఁజేరినిల్వ

తే-గీ. కుండినపురీసుదేశదిక్కోణియందు
కొండపల్లికిదాపునఁగొమరుమిగులు
నట్టిదగుకవులూరనుపట్టణమున
సౌధములుగట్టివసియించెసౌఖ్యముగను. 8

క. కవులూరిలోననాతని, నవవిభవాస్పదగృహంబునకొకదినమువా
ర్గవశంబునవేమనయను, త్రివర్ణజుడువిశ్రమింపదిగియితనిగనన్. 8

మ. అతడభ్యాగతసేవనాభిరతుడై యత్యంతమాధుర్యవా
క్తతిన్ వేమననాదరించికుశలోక్తిన్ జెప్పనాలించిన
మ్మతితో భోజ్యపదార్థవారమిడికొమ్మా వెశ్యవేభోజనా
దృతిఁగైకొమ్మయటన్న నౌననుచునెంతేమోదచిత్తంబునన్.

సీ. వేమనాభిఖ్యుండు వింధ్యాద్రి వసియించి వరఋషికృపఁగొన్న స్పర్శవేది
నొకపాత్రనిడి వస్త్రశకలిని బంధించి చిలకొయ్యనిడి కల్యములనొనర్ప
జనుటయు విధివశంబునఁ దద్రసంబయశ్శకలంబునంటె హాటకముగాగ
గని మాతృపితృవైరకారణ హేమాయనమ యనువాక్యార్థనముడ
తే-గీ. తద్రసంబు స్రవించు చందంబు దెలసి [గుచు
కాంచనము గూర్చు నాకాంక్ష గడలుకొనగ.
కర్బురమొనర్చు శక్తిని గలిగినట్టి
స్పర్శవేది హరించెన ప్పాదజుండు. 89
ఆ-వె. తనదుగీమునకు హుతాశనమంటించి
స్పర్శవేదియింట భంగమయ్యె
ననుచు వైశ్యుఁడెంచి యరుదెంచునని కాంచి
యుండ వేమనాహ్వయుండు వచ్చి. 90
మ. విధినిందూరుచు ఖేదమొందుచు కటా వింద్యాచలంబేగి త
త్కుధరంబందు మునీంద్రులం గొలిచి యస్తోకస్థితిన్ వారిది
వ్యదయన్ గాంచిన స్పర్శవేది విడిపో వంజాలు టెట్లొప్పునె
వ్విధినోర్వంగల నిట్టిదుఃఖమనుచున్ వేమాఖ్యుడగ్నింబడెన్. 91
వ. ఇట్లా వైశ్యుండు వహ్ని దగ్ధుండగుటయు హుతాశనోపశమన క్రియా
రతి నరుదెంచి నపౌరులెల్లరు నతని మృతికి నత్యాశ్చర్యమునొంది కీలి
కీలాభీలంబులగు శాలాంతరాళంబుల కీలాలంబులచే నార్చిరంత. 92
సీ. ఆరాత్రి రెడ్డి స్వప్నావస్థయందు నావైశ్యుఁడు వేమన వచ్చి నిలచి
దుష్టాత్మ నీసేయు దుష్కృతంబరసితి వింధ్యాద్రి వసియించి వివిధశ్రమల
బడి మానికరుణ చేఁబడసిన స్పర్శవేదిని హరించితివి మత్తీవ్రశాప
వశమున రసము భూపతితమై నీవంశహరణ మానటుల సేయఁగలనైన
తే-గీ. నీయెడఁ గృపారసము గల్గె నీవు నాకు
మున్నొసంగిన యాతిథ్యమునకు బదులు
మేలుగా వరమిడెదన మేయముగను
వినుమనుచు దెల్పె రెడ్డికి వేమవిభుడు. 93

ఉ. తావకవంశసంభవులుదా రమతుల్ నృపులార్గురాశతా
బ్దావధిభూమి నేలుదురు వారొనరించెడు ధర్మకర్మముల్
సేవలునాకునర్పణము సేయుచునస్మదభిఖ్య వారికెం
తే వెలయించినన్గొలువ నిష్టము చేకుఱు నంచుఁబల్కినన్. 94

క. వినిభవదాజ్ఞ నొనర్చెద, ననివేమన గూర్చి మొక్కి నతడంతర్థిం
గనినంత నెమ్మేల్కనిశో, భవలీల వసించెఁబురిన పారవిభవుడై. 95

వ. అనంతరంబయితని వంశజుండగు. 96

పోలయవేమారెడ్డివృత్తాంతము.

సీ. పోలయవేమభూపాలుండు ప్రబలుడై మహిదినదినవర్ధమానుడగుచు
స్పర్శవేదిరసనంప్రాప్తగాంగేయ విస్తారుడై విపులప్రశస్తిగాంచి,
ఆత్మపాలితపురాగ్ర్యములైనధరణికోటనుగొండపలిదుర్గమును సృజించి
హయరథగజభటోచ్చయములచేనొప్పుచతురంగబలసమార్జనమొనర్చి.
తే-గీ. కుండినమహాత్వమెఱిగిత క్షోణినెల్ల
తేకువజయించియటఁగాక తీయకులుల
కొండవీటిపురంబునఁ గూర్చియచట
భద్రసింహాసనస్థుడై పరిఢవిల్లె. 97

వ. అంతనమ్మహీకాంతుండు నితాంతసంతోషితస్వాంతుండై కుండిననగర
పాలనానుకూల శేముషీవిశేషంబునఁ దత్కుధరంబునంగల దుర్గంబు
లెల్లం బరీక్షించి మర్మంబులందెలసి సురనరసేవ్యంబనితలంచి తనభృ
త్యనృపాలుర నిరువురధరణికోట కొండపలిపురంబులుపాలింప నియమిం
చికొండవీటి ప్రభుత్వసంపద్యుక్తుండై యందు రాజధానిగా నివసించు
యచ్చట. 98

మ. మునుద్వాపరమునందుభీష్మముఖులౌ భూపాలకులుల్ సేయుచొ
ప్పునఁదానుఁ గిరిశృంగవాసులగునా మూర్తిత్రయిన్ సారభ
క్తినిబూజింపుచునాలయంబులను రక్తింగట్టెనిత్యోత్సవా
ద్యనురక్తుండగుచున్ జెలంగెహరిసేవాయత్తచిత్తంబునన్. 99

ఉ. కుండిననాగభీష్మనృప కుంజరపాలితమై యఖిలంబునై
యుండినవీడుఁజూచికన కోజ్జ్వలసౌధరవీందువీథులన్
మండితసాలశాఖికల మానితమైనపురిన్ సృజించితాఁ
గుండినమంచునామమిడి కుచ్ఛితఖండనుఁడేచునేలుచున్. 100

తే–గీ. దానికిధనేశుదిశబహు తరవిశాల
దేశముండుటఁగాంచిధా త్రీశుడెలమి
ధరణికోటనుగలమట్టి త్రవ్వికట్టి
పుట్టకోటయనగనొక్క పట్టణంబు. 101

సీ. గిరిమీదపూర్వభూవరులునిర్మించినయిమ్ములౌఖిల్లాల నెల్లజూచి
తనదుబలంబులందునిల్పగానెంచివిపులవప్రమునూత్న విధముగాను
నిర్మించిబహురాజ నిలయంబులమరించిపౌంజులనెల్లన ప్పట్లనుంచి
వేమనస్మృతిలబ్ధ విపులదోషంబెల్లపరిహారమగుటకై భక్తివెలయ

తే–గీ. భర్గనిర్మితకలశవి భ్రాజితముగ
సలలితముగనష్టోత్తర శతపరిమిత
హరప్రతిష్టలగావించె నవ్యయముగ
ప్రమథగణముఖ్యసేవిత ప్రథితములుగ. 102

తే–గీ. చదలువాఁడపురంబున బాదలునట్టి
రాఘవునకుఁబ్రతిగనుశ్రీ రామచంద్రు
మందిరముగట్టిరామసిం హాసనమను
పేరొసగిశౌరినిల్పెసం ప్రీతితోడ. 103

ఆ–వె. శ్రీయహోబలాద్రి శ్రీశైలముఖమహా
క్షేత్రములకుబోవు యాత్రికులకు
సౌఖ్యపథములలర సోపానవీదుల
గట్టెనవ్విభుండు కడుముదమున. 104

. ప్రతిగుహాస్థులునుగో బ్రాహ్మణపూజలుసలిపెడువసతులు నొసఁగెఁ దెరచి
ఇంటింటబావులిం పెసగఁగఁద్రవ్వించికవివరపండితు గణనఁజెంచి

ధీరులకఖిలాగ్ర ౹ హారముల్ నిర్మించి సకలశాత్రవులెల్ల ౹ సమయమించి
తొడరియెన్నదినాళ్లు ౹ దుర్గముల్ గావించి కప్పముల్ గొంచుదు ౹ ర్గతులడంచి
తే-గీ. రామరాజ్యానుమతుఁడౌచు ౹ రమణఁగాంచి [చి
పరగఁబంద్రెండునూర్లన ౹ బ్దియు రెండు 1242
మొదలుయేబదిమూఁడుగ ౹ భూభరంబు 1253
గొనియెద్వాదశవర్షముల్ ౹ కోర్కెలూరె. 105

అనపోతవేమారెడ్డికథ.

సీ. విద్యావిశేషదర్వీకర ప్రావీణ్యమహితవిద్వత్సభా ౹ మండలుండు
పటుభుజాబలసము ౹ ద్భటనృపానేకశుంభద్గర్వభంజన ౹ భండనుండు
జగదభివ్యాప్తవి ౹ శ్రాణననిజభృత్యకాండదారిద్ర్యవి ౹ ఖండనుండు
నిరతసుహృజ్జనా ౹ నీకసంరక్షణాఖండదుష్టజనౌఘ ౹ దండనుండు.
తే-గీ. అనగఁబొగడికఁగనుచతు ౹ ర్థాన్వవాయ
కీర్తివిభ్రాజితుఁడుచక్ర ౹ వర్తివిభుడు
విమతశిక్షానుదక్షుండు ౹ విపులయశుఁడు
పృథులుడనపోతవేమన ౹ రెడ్డిఘనుడు. 106
క. దినదినవివర్ధనుండై, యెనుబదినలు(84)దుర్గములకు ౹ నేలికయై భూ
జనులెనలేనిముదంబున, దనరఁగఁబాలింపుచుండెఁ ౹ దన్మండలముల్.
వ. అట్టియెడనప్పట్టణసామీప్యంబునంగల పర్వతంబున శ్రీబొల్లుమూరు
వేంకటేశ్వరని వసితంబగు శిఖరశ్రేష్టంబునందు. 108

సిద్ధునికథ.

మ. ఒకసిద్ధుండునితాంతనైష్ఠికతపో ౹ ద్యోగారతుండౌచుదే
వకృతంబై నరమేశుమందిరసమీ ౹ పంబందుఁగూర్చుండఁగో
పకులుండొక్కఁడుమేషపోషణకృత ౹ వ్యాపారుఁడై వేంకటే
శకుభృత్స్థానికిఁబోయిసిద్ధుఁగనిదా ౹ స్యుండౌటయున్ సిద్ధుఁడున్. 10
సీ. కరుణించిగోపకుఁ ౹ గతిపయకుశలోక్తులనునూరడించిభ ౹ క్తునిగనెంచి
నీకుపకారంబు ౹ నెరపెదనాయందుభక్తిచేసేవాను ౹ రక్తుడవయి

దినదినమ్మికను మత్స్వీకరార్హములగు క్షీరముల్ గొని నన్నుఁ ఽ జేరవచ్చి
నిత్యంబొసంగము ఽ నీకొక లాభంబు జేకూరునటుల నే ఽ జేయువాఁడ
తే-గీ. ననుచు బోధింప గోపకుఁడౌనటంచు
నట్లసేయన కానెంచి ఽ నది మొదలుగ
దుగ్ధమర్పింపుచుండ చతుర్ధజాతు
నిట్లనుచు నొక్కనాఁడు ప్రశ్నించె జటుఁడు. 110

సిద్ధుఁడు గోపకునితో దివ్యవృక్షవిషయమై ప్రస్తాపించుట.

ఉ. గోపక కానవెందునను ఽ గొట్టగ వేఁజిగురొత్తువృక్షమున్
జూపితి వేని నీకధిక ఽ శోభనముల్ ఘటియింతుఁగాన నీ
వేపగిదిన్ వనంబు చరియించి కనుంగొని దానిపై ఘృణుల్
దోపకయుండ కంటకతతుల్ పడఁద్రోచి వచింపుమా గతిన్. 111

వ. నావుండునతికుతుకభరితమతియై సంతతంబును మునిసేవాభిరతుండై వనంబు గుమ్మరునెడ నమ్ముని బోధితప్రకారంబుగా ప్రతివృక్షంబునుం బరీక్షింపుచుండుటయుఁ గతిపయదినంబులకు నొక భూరుహంబును గనుంగొని కంటకప్రకరసమావృతంజేసి తద్వృత్తాంతంబు జటికింజెప్పిన నతండును సంతసించి. 112

వే-గీ. శుభకరముహూర్త మొక్కటి ఽ చూచి జటుఁడు
గోపకసమేతుఁడగుచు నాక్షోణిజంబు
కడకరిగి వేదమయమంత్రకముగ షోడ
శోపచారప్రకరపూజ ఽ లొప్పఁజేసి. 113

ఆ-వె. శిఖఁదగిల్చి మ్రానిఁ ఽ జేబూని గోపకు
హుతసమగ్రవీతి ఽ హోత్రునకుఁ బ
దక్షిణంబొనర్పఁ ఽ దరలించి వేమరు
పాటనుండఁజూచి ఽ పదజునతఁడు. 114

సిద్ధుని గోపకు డగ్నిం ద్రోయుట.

శా. దుష్టజ్వాలలఁ గ్రాలు పావకుఁ బడన్ ఽ ద్రోయంగ నొల్లండు దో
ర్దృష్టిన్ జూచి మదీయదుగ్ధముల న ఽ ర్థిం ద్రావినన్ జంపె దో

భ్రష్టాచూఁడు మిదేవధింతు ననుచుఁ | బాహాబలం బొప్పఁగా
ప్రష్టాముల్ గని విభ్రమింపఁగసికీ | అన్ ద్రోసె వహ్నిన్ మునిన్.115

వ. అంత నమ్ముని సత్తముండు నిరతోపవాస కృశీభూతుం డగుట నా
చతుర్ధభుజా టోపంబున కోపంజాలక వహ్నింబడిపరితప్తుండై ద్రెళ్ళుట
యు నాగోపాలుండు నిజప్రాణ రక్షణ ప్రజ్ఞావిశేషంబున కుబ్బుచుఁ
గొబ్బున తన గీమునకరిగి మరుదినంబున. 116

క. తనకపకృత్యమ్మును సే, యనకాదలచినమునివ్మృతు | డయ్యోనోలేదో,
కనివత్తు ననికుతారము, గొనిచనెతత్త్రద్రుమస్థకుధరంబునకున్.117

వ. అచట తత్త్రద్రుమ ప్రభావంబున. 118

సీ. ఘనతరభుజయుగ | గ్రసనాగతినిమించు
పటుతరంబగుజటా | పటలమమర,
పూర్ణిమ చంద్రికా | స్ఫురణజెన్నలరారు
మాపూర్ధ్వపుండ్రంపు | బూతినలర,
వక్షఃకవాటసం | వ్యాకీర్ణములగుచు
రుద్రాక్షసరులు శి | రోధి వ్రేల,
భూత పిశాచ సం | జాతముల్ దోలగించు
దండకమండలో | ద్ధతితలిర్ప.
తే-గీ. విలసితంబగు సౌవర్ణ | విగ్రహంబు
వైరి జడదారి రూపంబు | వరలి జీవ
రహితమై నిల్వఁగాంచి తీ | వ్రప్రతాప
వివశుఁడై యెర పురల జీ | వించితనుచు. 119

గొల్లఁడు సువర్ణ విగ్రహమును చూచుట.

మ. ఖర తేజోగ్ర కుఠారఘాతఁ గరముం | ఖండింపవే ప్రయ్యలై
ధరఁగూలం గరమెప్పటట్లు తృటిమా | త్రం బుట్టి శోభిల్లఁదా
గరమాశ్చర్యము బొంది హేమహరణా | కాంక్షన్ మదిన్ మేలటం
చురహస్యంబుగఁ గేలుఁగేలఁగొని వై | శ్యుం జేరె మూల్యారతిన్.120

తే-గీ. వైశ్యుఁడదిగని గోపక వశ్యుడగుచు
గోపకకులీన నీకోరు కోర్కెలెల్ల
తెలియఁజేయుము నేనిప్డు తీర్చువాఁడ
కొరత లేదెందు నను నమ్ముకొంటివేని. 121

వ. నావుండును సంతుష్టాంతరంగుండై వైశ్యుం జేరి విద్య పదార్థంబులం గోరి యవియెల్ల నిత్యంబును హేమమునకుఁ గొనుచుండుటయు తద్వైశ్యుండు కాంచనార్జనా విశేషంబున నితాంతద్రవ్యవంతుండై ప్రభు సమానంబునం బరిఢవిల్లుచుండ నీవైశ్యునిభాగ్యాతిశయంబు నంతంతఁ జారోక్తిని దండనాయకుం డెఱింగినిజాస్థానంబునకు నతనిని రావించి దండించు వచనంబుల నీకీభాగ్యంబు స్వల్పకాలంబున లభించుట కేమి కతంబని యడుగుటయు నతండుపరికంపితాంగుండై తానెఱుంగు తెఱంగెల్ల విన్నవించిన. 122

ప్రభువు సువర్ణ విగ్రహమును గూర్చి విచారించుట.

క. వినిబంగరు బొమ్మంగన, మనమున నూహించి మిగుల మత్సరమున గొ
ల్లనిబిల్వఁ బంపితద్విధ,మునుఁ దెలిసికొనంగ నిట్లు భూవిభుఁ డడిగెన్.

శా. ఏరా గోపక కులాధ మా యెటులనీ హేమంబునార్జించియీ
బేరున్ జేర్చుచు నుంటివేరి నైనన్ భేదించుచున్ దుర్గతిన్
జోరత్వంబునఁ గొంటివో పలుకుమీ చొప్పెల్ల నిక్కంబుగాఁ
గ్రూరాసిన్ వధియింతు నక్కజపుఁ బల్కుల్ పల్కకున్నం జుమీ.

చ. అనుటయుఁ గోపకుండు విని యంబెనయన్ బరికంపితాంగుఁడై
మనవి యొనర్చి నంజలిని మస్తకమందునఁ జేర్చి దేవర
క్షణవినుమయ్య నాయెడ పచారమొకింతయు లేదటంచుఁ దా
కనినది విన్నదిన్ గిరినిఁ గల్గినదెల్లనుఁ దెల్లమై తగన్. 125

చ. వినివిని నెమ్మదిన్ మిగుల విస్మయమొంది కృపాంతరంగుఁడై
తనకడకుం గుమారుని విధంబున గోపకుఁ జేరదీసి నీ
మనమునఁ గల్గు కోర్కెలను మన్పెదఁ దత్ప్రతిమంబుఁ జూడగన్
జనెదము రమ్మురమ్మనుచుఁ జయ్యనగోపకు నుత్సహింపుచున్. 126

సీ. తనమంత్రులకునివ్విరోధంబు వక్కాణించి
తత్కాలమెసుముహూర్తముగ నెంచి,
హేమవిగ్రహాదర్శ నేచ్ఛ నెదవహించి
మంత్రిప్రతతి గొల్వ మరగమించి,
గోపకయుక్తుడై కొండపై కేతెంచి
యపరంజిమయ విగ్రహంబుగాంచి,
దైవజ్ఞగాగ యాదవునిసంభావించి
మహీధరాతిశయము మదిదలంచి

ఆ.వె. విభ్రమాతిరేక వివశుడై భర్మంబు
తనకులభ్యమగు విధంబులెల్ల
నరసి దెలసితత్ప్ర కరణంబు లొనరించి
గీము జేర్చి పూజ క్రియలనుంచి. 127

తే.గీ. ధర్మమార్గస్థుడై లోక తతులనుతులు
బొదల బంద్రెండు నూర్లయే బదియునాల్గు 1254
మొదలు యెన్బది మూడుగ భూభరంబు 1283
నతడు వహియించె ముప్పది హాయనములు 128

వ. తదనంతరంబ. 129

అనవేమా రెడ్డికథ.

సీ. త్రిభువనమోహన దివ్యసుందరమూర్తి ప్రబలరాష్ట్రాదిక భయనివర్తి
నిజవితరణగుణ విజితదారిద్ర్యార్తి సదమలకరుణార స ప్రపూర్తి,
లాలిత ధర్మప్ర హేళితసమవర్తి నతహితాదికసమా న ప్రవర్తి,
విద్వత్కవివ్రాత విపులవచోవర్తి దశదిశవ్యాప్త విస్తారకీర్తి.

తే.గీ. అష్టదిగ్వారతీరస మావృతోర్వ
రాభిదానప్రశస్తాంబు జాకరస్థ
ధీరహృత్కమల త్రిమూర్తిస్వరూప
సతతనుతమూర్తి యనవేమ చక్రవర్తి. 130

క. అతఁడు నిజాటోపంబున, కుతలభరం బెల్ల మోచియుఁ గోరిఘనుండై
పితృదత్త దుర్గములకుం, బతియైకుండినము వేడ్కఁ బాలింపునెడన్.
132

వ. తదాస్థానమునందు.

శా. కాశీఖండముఖప్రబంధరచనా కౌశల్యుఁడున్ మారమం
త్రీశాత్మప్రభ వుండుగో విదగణాధీశుండు మారాంగుడున్,
కాశీ సేతుపరీతభూ ప్రథితవిఖ్యాతుండుఁ బూతుండునా
నాశాస్త్రార్థవిశారదుండు కవి శ్రీనాథుండు విద్వాంసుడున్. 133

మ. తన తేజంబు వహింపభాస్కరుఁడు సత్త్రస్యందనుండయ్యు ధా
రుణికింభాంధవు డయ్యు బ్రహ్మాహారి రుద్రుండయ్యు నెప్పట్లఁదా
నెనరామిన్ జర మాద్రికింజని తపంబేరోజుఁ గావించునో
యనగన్ రాయని భాస్కరుండలరె ముఖ్యామాత్యుడై యచ్చటన్.

క. శ్రీనాథుఁడెల్ల జగముల, బూనికరక్షింపుచుండ భూమిస్థలినీ
భూనాయకు కడకవియై, శ్రీనాథుడు గొల్చుచుంట చిత్రముగాదే.

క. భాస్కరు డధికారంబున, శుష్కింపగఁ జేసిప్రజల సొంపణచునుయీ
బాస్కరుఁడధికారంబున, శుష్కీభూతులగు ప్రజల సొంపలరించున్.

వ. ఇట్లు విద్వన్మంత్రి పుంగవులు పరివేష్ఠించియుండ నిజ భుజాటోపంబున దేశంబులజయించుచు కవీంద్రదత్త కృతి ప్రకరప్రభావంబున బడయు మహదైశ్వర్యంబున నోలలాడుచు స్వస్థాన విద్వన్ముఖుల నన్యసంస్థానంబులకుఁ బంచుచు వారలు తత్తత్సభాసదుల నోడింపుటకు మిగుల నుత్సాహింపుచుండె. 137

అనవేమారెడ్డి బిరుదు.

"వ. స్వస్తిశ్రీ సకలగుణాలంకార చతురచూడాకార విశ్వంభరవహన దక్ష దక్షిణ భుజోద్దండ జగమేశ్వరగండ అయోమండలీకార గండరా చేకులదండ అర్థిప్రత్యర్థి హేమాద్రిదాన నిరత ప్రజాపరిపాలన భరతావనీ భరణ రూప నారాయణ వీరనారాయణ భుజాబలభీమ కోదండరామ అపరిమిత భూదాన పరశురామ అనేక నగరవసుంధర ప్రతిపాలిత బహువిధరామ సంగతి రక్షపాలక జగదగోపాలక ఘూర్జరితి

దివిచోళ ఘనభుజ తేజనామ కరవాల రాచూరుదుర్గవిచోళ అనవరత పురోహిత సోమపాన శ్రీ పర్వత అహోబళ వేంకటాచల నిర్మిత సోపాన దిక్కాంతా మనోహార కీర్తి కుసుమామోదకుండి ప్రభాసహ్య జగౌతమీ జలక్రీడా వినోద విరోధి నృపదానవ నారసింహ పాండ్యరాజ జగసింహ ప్రజ్ఞా చతుర్విధోపాయ వేళాధిరాయ నిత్యపరిపాలిత సత్య పల్లవాదిత్య రిపునరపతిగో ధూమఘట్టన ఘరట్ట అప్పయ గోపయదిశా పట్టసంగ్రామ సముద్దండ చండ భుజాసి విఖండిత శత్రుకీలాలపవమాన పిశాచగణస్తూయమానయశోమండన అళినీయ వరదశిరఃఖండన దుర్మదవైరి భయంకర బసవశంకర అమరేశ్వర చరణ సరసీరుహ దంత భావసండనగార బ్రహ్మగుండ కృష్ణవేణి గోదావరీ మహానదీ తటద్వయ మధ్య దేశదత్తానేక గ్రహార అగణ్య పుణ్యక్షేత్ర స్వత్తదత్త బహువిధ హారవరపుర హరణ మృత్యుంజయ సంగ్రామ ధనంజయ ఉత్తుంగ చతురంగ బలరిపు సేనాసాధక త్రిపురాంతక దేవదివ్యపాద పద్మారాధక ప్రేరిత మల్లనాథపయః పారావార పరిపూర్ణ సుధాకరుండైన శ్రీ మదన వేమారెడ్డిగారు." 138

క. ఈరీతిని బిరుదులు జెలు, వార మహీసురుల కగ్రహారంబులు వి
స్తారముగ నిడుచు కృష్ణా, తీరంబున నతఁడు మిగుల ధీరత వెలయన్.

క. అమరేశ్వర ప్రతిష్ఠను, శుమయందా చంద్రతార కముగాఁగనోన
ర్చిమహోత్సవాది విభవము,లమరఁగ బహువసతులెల్ల నతఁడిడె భక్తిన్.

తే-గీ. ఇత్తెలుంగున నమ్మాన వృత్తముండు
సకలధర్మ స్వరూపుఁడై సదయుఁడగుచుఁ
బరగి పంద్రెండునూర్లయె బదియునాల్గు 1284
మొదలు తొంబదియైదుగ బుడమినేలె. 1295 141

కామగిరివేమారెడ్డి వృత్తాంతము.

కామగిరి వేమభూవిభుఁ, డామహితాస్థానికధిపుఁడై యెనబదినాల్
సమల ప్రభుత్వ సంపద, చే మహిపైఁ జెలఁగె వివిధ చేష్టారతుఁడై
పూర్వులొనరించు పనులెల్ల వీక్షించి
మరి ద్రవ్యవ్యయముమని మదిఁదలంచి
మం... పనులలన స్వతంత్రముల్ వర్జించి

భూరిబ్రహ్మద్వేష మునువహించి,
దేవగోబ్రాహ్మణ జీవనంబులడంచి
అతిథివర్తన లెల్ల నపహరించి.
సాధుబృందముల విషణ్ణత్వమునఁగాంచి అల్పులసేవల నభిలషించి
తే-గీ. పరుసతనమున ప్రజలని ర్బంధపఱచి
చిన్న నేరంబులకు ఘోర శిక్షణముల
దండితప్పుల కత్యల్ప దండనముల
నిడుచుఁబాలించె నిజప్రజ లిడుమలొంద. 143

వ. అట్టియెడ నఖండ మహీమండలంబులంగల పురులు శిరులవిడనాడి తెన్నివానులెల్ల క్షామవ్యాధ్యాభీల విశీర్ణమానులై యీరాజ కృతాపకృత్యంబున నిట్టిడుమ లొందవలసెనని దూలనాడుచు పరరాజ్యంబుల కరుగువారును గొప్పతనంబునం దెప్పరిలునప్పురనాథులు కప్పంబు లర్పింపక దుర్ణయంబునం దెరలువారును వివిధ విద్వత్కవిగాయక వైతాళిక వంధిమాగధ వితానంబులు తమతమ పరివర్తనంబులు నివర్తనగాగ క్షోభించి భూపసన్మాన విహీనులై నృపాల విఫాలనంబు నిరీక్షింపుచు విశేషభీషణ దూషణ భాషణంబుల శ్లోకరూపకంబుగా నాశీర్వదించువారును శాత్రవ సమాజంబులు సవిత్రు తేజోవిరాజమానులై జయాకాంక్షల ముట్టడిగొన నిజజన నాథాదరణ విహీనంబున దండధర కాండంబులు పరరాజా భీలాంభోనిధిని మగ్నులై శత్రురాజన్యుల జేరువారును నైయుండ దేశక్షోభాతిరేకంబునం బాలింపుచుండె. 144

ఆ-వె. వర్షహీనమయ్యె హర్షంబు గతమయ్యె
స్పర్శవేదిరసము భంగమయ్యె
విమలకనకవిగ్రహముమాయమయ్యెన
భాసమయ్యెదురని వాసమయ్యె. 145

తే-గీ. ఇత్తెరంగునభువి దీనవృత్తిదోప
వసుధబంద్రెండునూర్ల తొంబదియునారు 1296

మొదలు పదమూఁడు నూర్లతో । మ్మిదివరకును 1309
నేలె బాండవ వనవాస । కాలమనఁగ. 146

కోమటి వేమారెడ్డి కథ.

వ. అంత. 147

ఉ. కాముఁడదృశ్యదేహుఁడయి । కల్వలరేఁడు వియత్ప్రచారుఁడై
సామజవైరి యుగ్రవన । చారిణుఁడై నిధినాధుఁడంబికా
స్వామికి మిత్రుఁడై మనఁగ । జాలిరి గాకటు కాక యుండినన్
కోమటి వేము త్వజ్జుఖుని । కుంఠిత శౌర్య ధనాళికోడరే. 148

తే.గీ. అనఁగ నతఁడప్పరంబుల । కధిపుఁడగుచు
సకలనృపరాజరాజి మ । స్తకకలాప
శోభిజ్వలత్పద్మరాగ ప్ర । ముఖవిరాజి
తాంఘ్రిపీఠుండనంగ సొం । పలరుచుండె. 149

మ. తనపూర్వాచరణ ప్రకారమున నా । స్థానంబునం బెక్కువ
స్తునలన్ బెంపలరించి దుర్గచయముల్ । ధర్మజ్ఞుఁడై యేలుచుం
డనమాత్యాగ్రణి భాస్కరుండు కవి శ్రీ । నాధుండునై యొప్పి రా
జనాధుండు నిరంతరోజ్వలమహై । శ్వర్యంబునం దేలఁగన్. 150

వ. ఇట్లొప్పుచుండఁ దత్సభాస్థాన విద్వత్కవిసనాధుండగు శ్రీనాధుండు నిజపాండిత్యాతిశయంబు ననవనీనాధుంబొదల్చి తదాజ్ఞానుసారంబుగా నొరులసంస్థానంబులకుంజని యచ్చటి విద్వన్ముఖులనెల్ల నోడింపుచు బహుమతులంబడయుచు. 151

శ్రీనాథుడు విద్యానగరమునకు చనుట.

ఉ. ఆనరవంద్యుడొక్క సమ । యంబున వేడుక మీఱ నాత్మభూ
జానియనుజ్ఞ చేకొని ప్ర । శస్తమణిస్థగితాలయాళిచే
శ్రీనిలయంబనం గరము । చెల్వగు పండితకల్పకంబు వి
ద్యానగరంబుఁ గన్గొనఁగ । నాత్మదలంచి చనంగ నప్పురిన్. 152

తే.గీ. హరిహరకుమారదేవరా । యాగ్రగణ్యు
డఖిలవిద్వత్పరీవృతుఁ । డగుచు వెలయు

తత్సభాస్థానికరుదేరి తగుసపర్య
లొందికుశలంబుదెల్పవా రందఱలరి. 153

క. ఏదేశంబుననుండుట, లేదేశప్రభులసభికులెందరిగెదరి
సాదృశ్యహీనవాగ్విభ, వాదిగుణోన్నతికిఁగుతుకమగుడనవుండుఁ. 154

శ్రీనాథకవిరచితము.

సీ. "పరరాయపరదుర్గ • పరవైభవశ్రీలఁ గొనకొనివిడనాడు • కొండవీడు
పరిపంథిరాజన్యబలములబంధించుగురుతైనయురిత్రాడు • కొండవీడు
ముగురురాజులకును • మోహంబుపుట్టించుకొమరుమీరినవీడు • కొండవీడు
చటులవిక్రమకళా • సాహసంబొనరించుకుటిలాత్ములకుసూడు • కొండవీడు

తే-గీ సాధుసైంధవభామినీ • నరసవీర
భటపటానేకహాటక • ప్రకటగంధ
సింధురాద్భుతమోహన • శ్రీలదనరు
కీర్తి నమరావతికిజోడు • కొండవీడు." 155

క. ఆమండలమేలుధరా
క్షేమంకరుడఖిలవిబుధసేవాగతుఁడా
కోమటివేమారెడ్డి
స్తోమానినిభర్తృసముఖకవిసత్తముఁడ. 156

క. శ్రీనాథకవిసమాఖ్యుఁడ
శ్రీనాథపదారవింద సేవనలబ్ధ
శ్రీనాథుఁడసకలకళా
శ్రీనాథుడనంగనొప్పు శ్రీనాథుండు. 157

వ. అని యనేకప్రకారంబుల నతండు ఖండ పాండిత్య వైఖరీ విశేషం
బులఁ దనవృత్తాంతంబు గద్య పద్యాత్మకంబునం దెలుపుటయు నచ్చ
టంగల నృపాలాది సకల విద్వత్కవి బృందంబుల మందానందంబునొంది
యక్కవి కుంజరుంజీరి యశేషవిశేషంబులు ప్రస్తాపించుచున్నెడల నమ్మ
నుజేంద్రచంద్రుడు సభికులందఱంగని యిట్లనియె. 158

ప్రభువు గృహరాజు మేడవిషయమై సభికులనడుగుట.

సీ. వినుఁడు దెల్పెద లోక । విశ్రుతంబుగ
నెందుబరగనినూత్నపు । పద్ధతిగను,
భర్మ హర్మ్య కవాట । నిర్మలాట్టాలకా
బహురత్నతోరణ । భ్రాజితముగ
నేకధ్వజంబున । నెసగెడుగృహరాజు
మేడ నొక్కర్తున । మేయ విభవ,
మమరంగనిర్మింప । నాత్మనుత్సుకమంది
యున్నారమింకనీ । యుర్విలోన
తే-గీ. గలధరాధిపులెవ్వరైన । గట్టినట్లు
గలదెయెందైన మీరలు । గన్నపట్ల
వినుటయునుగల్గెనేయిట్టి । విధముమీరు
సరగునవచింపుడీ మాకు । సభికులార. 159

చ. అనుటయుఁ దత్సభాసదులు । నప్పుడలేచి పరాకులన్ ప్రభున్
గనుగొని విన్నవించిరొక । కంబముపై గృహరాజుమేడనిం
పెనయ సృజింపరాజ పర । మేశ్వరులై తగుతారు దక్క నె
క్కిన నృపాళికిందరమె । కేశవునంతటి వానికేనియున్. 160

క. కనుఁగొనలేదెచ్చట మును, వినగనులేదిట్టి వార్త । విశ్వంబునఁద
ద్ఘనమైనకార్యమెవ్వం, డొనరింపగలేడు ప్రభు । నృపులొక్కరుదక —

వ. అనినవిని శ్రీనాథుండు సంభరితరోషావరోధనుండై పుల్కాంకురాం
కురంబునఁ దటాలున సభామధ్యంబున నిలిచి నృపాలాభిముఖుండై
యిట్లనియె. 1

తే-గీ. అవధరింపుము చంద్రవం । శావతంస
శిలపీయు దానికి । తరము నేను
బలసి కొలంది వాక్రుత్తుఁ దేట వడగఁ
జొత్తగింపు దేవర చిత్తమలర. 1

ప్రభువునకు శ్రీనాధుడు గృహరాజుమేడ సంగతి చెప్పుట.

మ. బలభిత్సన్నిభవైభవుండు శశివిభ్రాజత్కళాశాలిని
స్తులశౌర్యద్విరదారిభర్త బుధసంస్తుత్యప్రభావాఢ్యకో
జ్జ్వలుడా కోమటివేమభూపతి ప్రపంచంబద్భుతంబందద
న్నిలయంబై తగుకొండవీటినగరిన్ లీలావిహారార్థియై. 164

ఆ. ఒంటికంబమునమహోజ్జ్వలసోపాన, హర్మ్యజాలజాలకాదికముగ
గట్టినద్భుతముగ నట్టాలకముగృహ, రాజుమేడనాఁగ దేజమెసఁగ.

తే-గీ. అనుటయునునమ్మహీవిభుం డవధరించి
విభ్రమావేశుఁడై కొండ వీటికధల
నరసి తెలిసి నిజేచ్ఛ హే యముగ నెంచి
యొక్కచోఁగలదానివే యొక్కచోట
గట్టుటను చిత్తమనిదాని మట్టుబెట్టి. 166

సీ. ఆమహీపతికవి గ్రామణిఁ బూజించి
బహువస్త్రభూషణ ప్రతతులొసఁగి
తగుసపర్యలనాబు ధస్తుతుఁ బొదలించి
దుర్వారబహుమాన తుష్టుఁ జేసి
ప్రాసాదమహిమనువా ర్తలఁ గడు నాలించి
నిజసభాధ్యక్షుఁగా నిలుప నెంచి
తన మనంబునబహు తరవాంఛలుప్పొంగ
మంత్రిబోధనలెల్ల మదినిగుచ్చి

తే-గీ. కవినచటనుంచి తనహార కారగముల
రాజబంధు పురోహిత రాజినెల్ల
సాధనిరుపమవిభవాతి శయముగాంచి
రాఁబనిచెఁ గొండవీటిపు రమున కతఁడు. 167

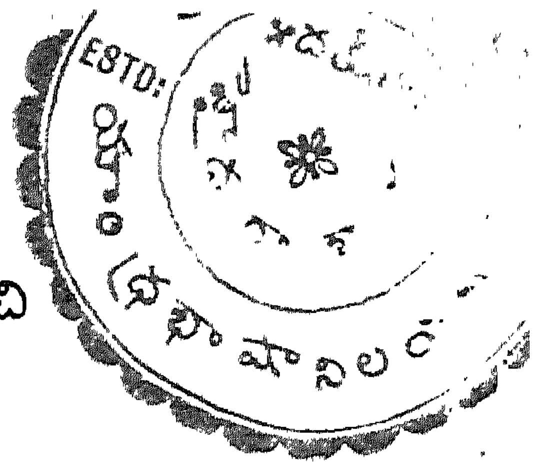
కొండవీటిగృహరాజు మేడవృత్తాంతము.

వ. అంతనక్కవికాంతుండదియంతయుఁ దెలసితనవచనస్థాపనానుకూలం
బగు కీలునాలోచించి విమలహృదయంబునఁ గృతస్నాతుండై సద్భక్తి

పూర్వకంబుగానిష్టదేవతా వతంసంబగు నవులూరిపోతరాజును పాసించి తదనుగ్రహబద్ధంబుగానొక్క పత్రంబున పోతరాజునకు "దేవా తావక సేవకుండగు శ్రీనాధుండనేక శిరస్సాష్టాంగప్రణామంబులు తదుపరి యుష్మన్మందిరపురోభాగంబునంగల తుమ్మచెట్టును మదీయప్రభులగు కోమటివేమారెడ్డిగారి గృహరాజుమేడకొసంగుము. ఆ నరపతియిమ్మోనఁబూజించి యామాన్యనుఁగొట్టించి యుంచ భవదీయ యోగబలంబున కొండవీటి పురసాలాంతరాళంబునం జేర్పుఁ"డని ప్రార్థించి యుత్తరంబు వ్రాసి యేతద్వృత్తాంతంబెల్లం దెల్లంబొనర్చుచు నీపత్రికంగాంచుతోడనే మీరాపోతరాజుమందిరంబునకుం జని తద్దేవతావతంసునిఁబూజించి యీయుత్తరంబెదుటనునిచి తదాలయాభిముఖంబునంగల మాన్యనింగొట్టించియుంచ నది యారాత్రివేగులోన, పోతరాజు యోగబలంబునమీకోటలోనం జేర్చుగావునఁ దక్షిణంబున నట్లుచేసియంతిత్వరితంబుగా నామాన్యనింజెక్కించి నిల్పి చిత్రవైఖరిఁ గృహరాజుమేడంగట్టించి యందుఁగొల్వమరుండు. దానింజూడ నిటనుండిరాయలవారు కారులు వచ్చుచున్నారు వారువచ్చు సరికిసమస్తంబు సృజింపుఁడని ప్రభువునకువ్రాసి యీరెండు పత్రికలను మిగులరహస్యంబుగా రేకనుప నతండట్లయొనర్చి దేవతాగారంబున కెదుటంగల సప్తతాళప్రమాణోన్నతంబును, సప్తరజ్జుప్రమాణవలయంబునుంగల వృక్షంబునుంగొట్టించియుంచుటయు నది యట్లకోటలోనంజేర నప్పుడమిరేడుమిగులవేడుకపడి శ్రీనాధుప్రజ్ఞాతిశయంబునకునాశ్చర్యంబునొంది ప్రాసాదనిర్మాణకృత ప్రయత్నుండై. 168

ఆ. వేనవేలశాస్త్ర ౯ వేత్తలసౌవర్ణ
కారులాదిశిల్పి ౯ కారతతుల
వేమభూవిభుండు ౯ వేవేగరావించి
మేడఁగట్టనుద్య ౯ మింపుడనిన. 169

సీ. వారలందరు మహా ౯ వైభవోపేతులై
భోజనమజ్జనం ౯ బులనుదీర్చి

నృపబహూకృతభూష | నిచయముల్ ధరియించి
పరమకుతూహల | స్వాంతులగుచు
జనవిభునాజ్ఞ గై | కొనివేడుకను పరి
కరములు గొనిశిల్పి | కారులెల్ల
చిత్రవైఖరులుభా | సిల్లఁగఁగంబంబు
జెలువంబుబొలుపారఁ | జెక్కిచెక్కి
తే-గీ. రేయుఁబవలును నిర్జితోపాయులగుచు
నిద్దురయునోగిరంబులు | రద్దుజేసి
పరమసంతోషకలితులై | బహువిధముల
దీర్చిరిట్టులఁగంబంబు | తేజమెసఁగ. 170
సీ. వజ్రంబునకుమారు | వలుకుచందంబునమిగులదృఢంబైన | మేనుతోడ
దందశూకకులీను | తనువులీలవహించుడంబగువర్తుల | త్వంబుతోడ
పుటపాకమొద వినఁ | పుత్తడికైవడి మిసమిసల్ జెలువొందు | పసిమితోడ
వింధ్యాచలమువిధ్ర | వీఁగినిల్చినమాడ్కి మితమునిూఱినసము | న్నత [ముతోడ
తే. వెలయగాఁగంబమును దీర్చి | విబుధవరులు
దీవెనలొసంగ బ్రాహ్మణ | దేవపూజ
లెల్లఁగావించివప్రమం | దుల్లసిల్ల
నాటిరిరుర్వినిధరియించు | నాగమనగ. 171
తే-గీ. దానిపైఁగుడ్యములమర్చి | వానిపైని
కనకజాలకహర్మ్యని | కాయ్యములను
కరిహరిప్రముఖాది వి | గ్రహము లెల్ల
చిత్రముగఁజెక్కికట్టిరా | చిత్రగృహము. 172

గృహరాజు మేడ వర్ణన.

వ. మఱియు ననవద్య విద్యావైశద్య ప్రాచుర్యతర బహువిధ పుష్పితా రామ నదన దీపుట భేదన చతురంగబలప్రముఖామిత విచిత్ర చిత్రిత నవరత్న సంఘట్టనాభేద్యంబులగు కుడ్యంబులును, నితాంతలతాంతా నేక విధ లేఖనోజ్వల శృంగార మదేభ తురంగ శతాంగనిచయ గమ

నాగమ నానుకూలంబులగు ద్వారంబులును, అహర్ముఖ విరాజమాన
విభాకరబింబ సదృశానర్ఘ్య చిరత్నరత్న స్థగిత రుక్మ సింహాసన వ్రజం
బులును, అంతరిక్ష వ్యాప్తవిమల స్వర్ణకలశ కలిత శేఖరనివహా పరి
చుంబిత గోపురంబులగు గోపురంబులు, విచిత్రగాత్ర పుష్పికాసందో
హ సంక్షిప్త పంచవర్ణ వ్యాకీర్ణంబులగు వితాన వితానంబులును,
అఖండ మహీమండల మండనాయమానేంద్ర నీలాదిదివ్య నవ్యో
పలస్థంభ సంభృతంబులై మింటిఁదవులుమంటపంబులును, మహారజత
శృంఖలంబులం బాటమిమిగిలి దీటులేక ధాటివెలయు కవాటంబులు
ను, భరతశాస్త్ర ప్రవీణతాశ్లిష్ట ధీమంతులగు కళావంతులును, రవి
శశాంక కళావిస్తారంబుల నోజందేజరిల్లు దీపికానిచయంబులును, సా
రతర సౌరభోజ్జ్వల సువర్ణపత్ర కుసుమ ధారణంబులగు తోరణంబు
లును, అనారతంబు మలయమారుతంబు మలయుందుల లేని భాతిఁ
భూతిమిగులు వాతాయనంబులును మోదంబె దలంబాడుకొల్పియొ
ప్పుల కుప్పలై యొప్పు పుష్పాదుల తిప్పలగప్పు వడిమేదురంబు
లగు వేదికలును, నవరసోల్లసిత విగ్రహసమగ్రంబులై దిక్తటసమా
కీర్ణ ప్రభాపటలంబులగు పటంబులును, అభినవాభినయ విశేషంబు
లం బంచశరశర సమానభాసమానంబులగు పాంచాలికా సంచయం
బులును, వెలయు తత్ప్రాసాదంబు కాపాలి తెఱంగున సర్వమంగళాభి
శోభితంబును, సుకవి ప్రబంధంబు విధంబున బహువిధాలంకార
వితానవిభ్రాజితంబును చంద్రమండలం బుడంబున నమోఘమృగ
ప్రతిమాభిరామంబును, సురేంద్రుపగిది వజ్రకాండ జేగీయ మానం
బును, విభావసుని తేవ సభామండల మండితంబైన భోమండలంబుగతి
భూరి తారకామాలికానుగతంబై పాండుమధ్యముని క్రియధర్మగుణా
కలాపావాసంబై పన్నగంబుంబలె చక్షుశ్రోత్ర మంజుళంబై సురపురి
కరణి సుమనోవిలాసంబై సమరధీరునితీరున పరిఘాది భాసురంబై
ఋష్యశృంగ నామధేయంబును పర్వతాగ్రంబును ననుకరించి సము
త్తుంగ శృంగశృంగారంబై సముద్రంబును, పరాజయంబునుబోలి

బహుభంగ సంగతంబై జడస్వభావంబును, నృసింహావతారంబును నను నయించి యేకస్తంభ నిరూఢంబై కుమార ప్రభావంబును, పకేతమండలంబును, మహేశ్వర శరీరంబును నుద్దిగని శక్తియుక్తంబై రాజభూషణోత్కరంబును, శైలంబునుంబోలే నవ్యోపల విరాజ మానంబై విష్ణుస్వరూపంబును, భూతలంబును, పన్నగేంద్రంబును, నాకసంబునుంబోలె ననంతాభిరామంబై నిశాధిప మండలోన్నత ప్రసిద్ధంబయ్యున నిశాధిప మండలోన్నతప్రసిద్ధంబై నయసంపన్న విరాజమాన నిర్మితంబయ్యుననయసంపన్నవిరాజమాన నిర్మితంబై, మందరాగ సంచారాధిక గాయకగాయనీ జనవిలసితంబయ్యున మందరాగ సంచారాధిక గాయకగాయినీ జనవిలసితంబై సదృశ్యనోజ్ఞంబయ్యున సదృశ్యనోజ్ఞంబై విసమస్వరూపంబయ్యు నవిసమస్వరూపంబై ఒక్కొక్కదిశం ద్రిదశ గురుసదృశ శారదావిశారద వచోవిలాస నిజాంగణ ప్రబంధిత దశదిశవ్యాప్త యశోధురంధర ప్రభుప్రముఖ దత్తమత్తేభులగు విద్వన్మత్తేభు లొనర్చు శాస్త్రచర్చ లెసంగ నొక్కొక్కచెంత దురంతలతాంత వాసనా నిశాంతలగు కాంతాసంతానంబు కనత్కతనక కంకణనిక్వాణం బెనయం జెలువంబున వీవు చామరవీచికలుప్పతిల నొక్కొక్క క్రేవ కేవల భావిభావుక జ్ఞాన పారీణులగు నుప్రధాన సత్తములు కొలువు వెలయ. నొక్కొక్కయిక్క మిక్కిలి చొక్కంబులగు ఘుమఘుమలు పిక్కటిల మనంబులకు మక్కువ నెక్కుడించు కర్పూరాగరు ధూపధూమంబులు స్థేమంబులై మలయ. నొక్కొక్కతరినమం దానంద కందళిత తరంగితాం తరంగంబులం బొంగుచు నిజమస్తకవిన్యస్తహస్త కమలులై ప్రశస్తిం దెలుపుచు స్తుతించు వందిమాగధ వైతాళికాది కృతకైవారంబులలర. నమ్మహీపతి సభాభ్యంతరంబునని జేష్ఠదేవతావతంసంబగు శ్రీమద్రాజరాజేశ్వరీదేవిని నితాంతమణి సంతాన జేగీయమానంబును యమసమాన శోభాన్వితంబును నగు సింహాసనంబునంగొల్వుదీర్చితత్సముఖంబునసకల సామంతమంత్రి పురోహిత ప్రచయంబెల్లంగొలువ చెలువు

మిగిలి శృంగార లీలలు గ్రాలుచుండ నిండోలగంబుండునవసరంబున.

రాయలహర్కారులు కొండపీటికి వచ్చుట.

సీ. రాయలపనుపున | రయమున నేతెంచు
హర్కారగములు న | య్యవసరమున
కుండినపురపుర | క్షోణికి నేతెంచి
యిదికొండపీడని | యెఱిగియెఱిగి
నిలయంబునకుఁ బురా | న్వేషణమొనరించి
విపులస్థలంబున | విశ్రమించి
అవనీశదర్శనో | త్సవచిత్తులై దండి
సాలముల్ సొచ్చి త | త్సరణిఁగనుచు
తే-గీ. మదికివింతయి శీర్షకంపము తలిర్ప
పృథుల గీతంబుపీనుల | విందుసేయ
విభ్రమావేశులై సౌధ | వీథులెల్లఁ
దిరుగుచుండిరి మార్గముల్ | దెలియలేక. 174

చ. చనిచనిచిత్రశాలలను | సామజశాలలు నశ్వశాలలుం
ఘనచరశాలలుం రజత | కాంచనశాలలు నాట్యశాలలుం
గనుగొని మార్గదర్శకని | కాయసహాయమునం జనేశుగీ
మునుగన జాలిలోపలికిఁ | బోవననుజ్ఞను వేడియంతటం. 175

క. నరవిభునియాజ్ఞ చేమం
దిరముఁ బ్రవేశించియరుగు | దెంచిరిరత్న
స్ఫురిత సోపానములఁ దమ
చరణంబులఁ ద్రొక్క మిగుల | సంశయపడుచుం. 176

వ. ఇట్లుచనుదెంచుచుఁ దమలోన. 177

సీ. వజ్రకాండంబుల | వర్ణించివర్ణించి వజ్రకాండభ్రమ | బడెడువారు
పద్మరాగంబులఁ | బరికించిపరికించి పద్మరాగభ్రమ | బడెడువారు,

తారకామాలికో త్కరదీప్తిఁ గనికని తారావళిభ్రమ దవులువారు
నీలోపలచ్ఛవి నీక్షించివీక్షించి నీలోత్పలభ్రమఁ దేలువారు
తే.గీ. నగుచుమదిగల్గు తమసంశయములు దెలియ
నోరులఁ బ్రశ్నింపుచును వెన్కనుండువారు
వారికై వెన్కముందాడు వారునగుచు
నగుచుఁ జనుదెంచుచుండిరి నవగృహమున. 178

వ. మఱియుఁ గుడ్యంబుల విచ్చలవిడి పెచ్చరిలి వెలుంగు నచ్చపు పచ్చరాల మెరుంగు తెరంగులఁ గనుఁగొని పచ్చికలని యిచ్చ మీఁగిలి పరుగులిడు కురంగంబుల నీక్షించి గండుమిగులు పుండరీకంబుల గండడంప నుద్దండదండపాణులై యుండు మృగయాపరబృంద ప్రతిమాదుల విధంబుల లోచనంబు లార్పకఁ జూచువారును, నిద్దంపు టద్దంబులం దిద్దిన సద్దుమిగిలి విభులయొద్దం జేరి యొద్దికల ముద్దుగుల్కు ముద్దియలం దిలకించి పులకాంకూర శరీరంబుల సంచలింపం జాలక పంచశర బిన్నమనస్కులై తద్గతియె తమకుం గూర్పుమని విరించిఁ గురించి వేడువారును; వల్లరీనిభ కుచ పల్లవాధరీక దంబ మృగమద మిళిత సుగంధ సంసిక్త కనత్కనక భూషణ ఝణఝణత్కార సంయుక్త కర పల్లవ కృత సల్లలితంబులై కొల్లలగు తావులం గొని విలసిల్లు చల్లని తెమ్మెర పిల్లగముల కుల్లంబులు రంజిల్ల నవియెల్లఁ దమదెస విసరుగాకయని మసలువారును నవరత్నకలిత కవాట జాలోన్నత ప్రకాశంబులకు తను వికాసంబులు మారువడి యుండ్వారుల గుర్తింపనేరకఁ దిరుగువారును అంగజ ప్రసూన శరసన్నిభులగు నన్నుఁ దలమిన్నల సంగీతభంతవంగబుల నంతరంగంబులని గుడ్చి తద్రంగంబున రంగుమిగిలి స్వేచ్ఛలఁ జెలంగువారును, ఇచ్చటి యచ్చెరువగు ముచ్చటలం గాంచి అచ్చటికింజన నిచ్చవచ్చునే యీసచ్చరిత్రు వేడి హెచ్చగువచ్చు బడలం బుచ్చుకొని యిచ్చటనే వసించెదమని పంతంబులు సేయువారునునై పలువిధంబులగు వింతలెల్ల నుచితాసనంబుల కతిపయకాలంబు గూర్చుండి వీక్షించి తనివిందవిలి ప్రభునాజ్ఞఁ గొని వెడలి తమ పురంబునకుం జని

గృహరాజు మేడంగట్టిన వృత్తాంతం బాంతర్యంబుగాఁ దెలసి సానం దామ్బ్యతాంతరంగులై తమ రాజన్య సభాస్థలికిం జనుటయు నతండు వీరింగని కుశలం బడిగి కుండిన నగర వృత్తాంతింబులు దెలుపుఁడన వారిట్లనిరి. 179

హర్కారులు రాయలకు కొండవీటిమేడవృత్తాంతము చెప్పుట.

క. అయ్యాభవదాజ్ఞనుగొని
చయ్యనఁగుండినపురంబు ♦ చను దెంచితిమే
మయ్యెడఁగలచందంబుల
నియ్యెడఁ దెలుపంగజాల ♦ మింతంతనుచున్. 180

ఉ. అచ్చటిరత్నకందరము ♦ లచ్చటిదివ్యసువర్ణభూములున్
అచ్చటిసౌరభానిలము ♦ లచ్చటి హెచ్చుగువారకామినుల్
అచ్చటివైభవోన్నతులు ♦ నచ్చటిచందము లెల్లగాంచినన్
అచ్చరలచ్చెరుందవిలి ♦ యచ్చటు బాయగనోపరిచ్చలన్. 181

వ. మఱియు. 182

సీ. అచటిచందంబుల ♦ నవలోకనము సేయ
నాత్మలవిభ్రమం ♦ బతిశయిల్లె
అచటిగోపురతతు ♦ లవలోకనము సేయ
నాత్మలగౌతుకం ♦ బధికమయ్యె
అచటిగీతారావ ♦ మాలకింపంగమామ
తులుబ్రహ్మానంద ♦ మయములయ్యె
అచటిపురాణాదు ♦ లాలకింపగమాకు
విద్యావిశేషమై ♦ శద్యమొప్పె
తే-గీ. నచటి విభవాభిజాత్యంబు ♦ లరయనరయ
నప్పురముప్రీడమాననం ♦ బొప్పదయ్యె
నెచటఁగన్గొనగాలేము ♦ యీపుడమిని
హరిహరకుమార దేవరా ♦ యాగ్రగణ్యా. 183

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల కొండవీటిపురమహాత్మ్యంబును గృహరాజు
మేడవృత్తాంతంబునుం దెలుపుటయు నమ్మనుజేంద్రుండు విని విస్మయం
బునొంది శ్రీనాథునితనగద్దియం జేర్చి పునః పునదండప్రణామంబులిడు
చువినయవిశేషభాషణంబుల భూషింపుచు తనరాష్ట్రంబునంగల మెతు
కుసీమకై లాస కోట మొదలుగాఁగల జాగీర్లనొసంగి బహూకరించిపను
పుటయునక్కవినాథుండు కొండవీడుప్రవేశించి ప్రభుందర్శించి ఏతద్వృ
త్తాంతంబులకు నొండొరులుసంతసించుచు తనుగొన్నరాజ్యంబులు
ప్రభుస్వాధీనంబొనర్చి మహనీయుండై పరిఢవిల్లుచుండెనంత. 184

సీ. అమ్మహీవిభుడురా । జాఖ్యధిపుడై ధర్మ
మార్గవర్తనమున । మనుచుభక్తి
బొలుపొందనవులూరు । పోతరాజునకు
బల్ జాగీరులిచ్చెను । భోగములకు
మున్నురుక్మిణికొల్చి । చెన్నమిాఁటినగౌరి
దేవతకుఁబునఃప్ర । తిష్టజేసి
ముల్లగూరను నామ । మునవొక్కపురిగట్టి
యాదేవతకునగ్ర । హారమొసగి.

తే-గీ. పెక్కువసతుల దేవత । పేరనొసగి
పుణ్యచారిత్రుడై పద । మూడునూర్ల 1310
పదిమొదలు ముప్పదియునేడు । వరకతండు 1337
మేదిని భరించె నిర్వదె । న్మిది శరదులు. 185

రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము.

తే-గీ. అంత శ్రీరాచ వేమాఖ్యుడను । ఘనుండు
రత్నసింహాసనస్థుడై । రమణఁగాంచి
దుర్గవర్గంబులకుఁ దాన । దొరయగుచుఁబ్ర
భుత్వసామ్రాజ్యుడై యొప్పె । సత్వుడగుచు. 186

క॥ తనతల్లిసూరమాంబకు, మనమునఁగల కోర్కెలను స। మర్థింపఁగఁదా
జననియాజ్ఞానుసారం, బునఁబురికిసమీరభాగ।మునసొంపెసగన్. 187

సీ. కమనీయ రత్న సంఘట్టణసౌవర్ణ జాలజాలోజ్జ్వలాట్టాలకములు
నిబిడశాత్రవబృందనిర్దళితోత్తుంగప్రాంచితఘనవప్రసంచయములు
పనస జంబీర రంభాకుట్మలతమాల కూటోజ్జ్వలోద్యానవాటికములు
రాజరాజనివాస రాజమానవిలాస రాజేందురాజ మార్గవ్రజములు
తే-గీ. వెలయ భూమహిళాహస్త కలితకలశ
మన సృజించె నచట సూరమాంబ పురము
నవ్యముగను విద్యాపూడి నామమునను
ధరణిఁ దనరారెడు పిరంగిపురము చెంత. 188

క. ఆపట్టణమునకుంగడు, దాపున నమ్మనుజపతి సుధారస ధారల్
దీపింపఁ బ్రతిష్ఠించెను, ప్రాపుగ సంతాన సాగరంబనుకొలనుఁ. 189

వ. మఱియుఁ ద త్పారంబునకు నొక్క కాలువం ద్రవ్వించి తన తల్లి యాజ్ఞానుసారంబుగా జగదంజ గండికాల్వ యను నామంబు నొసంగి మిగుల బ్రశస్తుండై. 190

తే-ఆ. ఆమహిజాని తత్పురమందు వేడ్క
బొదల పదమూడు నూర్ల ముప్పది యెనిమిది 1338
మొదలు పదమూడు నూర్ల నల్బది యొకటిగ 1341
బరగె సర్వం సహా పరిపాలనమున. 191

ఆరుగురు రెడ్ల కాలనిర్ణయము.

సీ. పోలయవేమ భూపాలుండు పోషించె
మహినిఁ బన్రెండు సంవత్సరంబు 12
లనపోత వేమాఖ్యుఁ డవనిభరం బూనె
ననఘుడై ముప్పది హాయనమ్ము 30
లన్న వేమ మహీశు డలఘు సంపన్నుఁడై
ద్వాదశాబ్దంబులు ధరణి నేలె 12
మహితకామగిరి వేమక్షితీదయితుండు
భువి జతుర్దశ వర్షములు భరించె 14

తే-గీ. బ్రోచెగోమటి వేమన ♦ పుడమినిరువ
దెనిమిదేడులు తతభోగ ♦ మెనయరాచ 28
వేమనాబ్ద చతుష్కంబు ♦ వెలసె రెడ్డి 4
వంశభవు లేలిరిల నూరు♦వత్సరములు. 100 192

వ. తత్కాలంబునందు. 193

శ్లో. ప్రయోవేగికులేభ్యశ్చ ద్రావిడే భ్యశ్చముత్తమాః
వెలనాటి కులేభ్యశ్చ షట్త్రింశ గ్రామసత్తమాః

శ్లో. శ్రీకృష్ణవేణ్యోతటి పుష్యమేషు శ్రీతుంగభద్రాతటి పుష్యమేషు
శ్రీరెడ్డిభూపాలక రాజవర్య బాహ్యాగ్రహారాగతి వేగసంఖ్యాః.

వ. ఇట్లు పలువిధంబులగు శాసన రూపకంబుగా నగ్రహారంబులు విప్రులకొసంగి నిఖిలైశ్వర్య విరాజమానులును ఆసేతు శీతనగపరీత భూతలవ్యాప్త కీర్తివిస్తారులును, షట్చక్రవర్తి ప్రభావాధికులును నైన తత్తట్చక్రవర్తులును ధరాపాలనం బొనరించిరి. 194

క. అనుచును నాశీరున కతి
వినయం బెనయఁగఁ ద్రిలోక ♦ విదుడగు వనజా
సన సుతు డగు నారదు డొగి
వినుపించెను కొండవీటి ♦ విభుచరితంబుల్. 195

నర్కుటవృత్త చంపకమాలికా వృత్తతేటగీతి కంద గర్భిత

చంపకమాల వృత్తము.

చ. నరవరభవ్యధామశుభ ♦ నామరసాసుర పాలన క్రమా
శరధి శయానరమ్య ఘన♦ సారస లోచన శ్రీనివేశనా
సురుచిర దివ్యశీలరణ ♦ శూరరర మాధవ ధీర భాసురా
హారహిత ధీవిశాలమణి ♦ హారనతామర పావనాత్మకా. 196

నర్కుటవృత్తము.

నరవర భవ్యధామ శుభ ♦ నామర సాసుర పా
శరధిశయాన రమ్య ఘన ♦ సారసలోచన శ్రీ

సురచిర దివ్య శీలగణ శూరర మాధవ ధీ
హారహిత ధీవిశాలమణిహార నతామరపా.

చంపక మాలికా వృత్తము.

శుభనామ రసా సురపాల నక్రమా
ఘనసారస లోచన శ్రీనివేశనా
రణశూరర మాధవ ధీరభాసురా
మణిహారన తామర పావనాత్మకా.

తేటగీతి.

పాలన క్రమ శుభనామ భవ్యధామ
శ్రీనివేశన ఘనసారయాన రమ్య
ధీరభాసుర రణశూర దివ్యశీల
పావనాత్మక మణిహారధీవిశాల.

కందము.

వరభవ్యధామ శుభనా
మర సాసురపాలన క్రమా శరధి శయా
చిర దివ్య శీల రణ శూ
రర మాధవధీర భాసురా హారహిత ధీ.

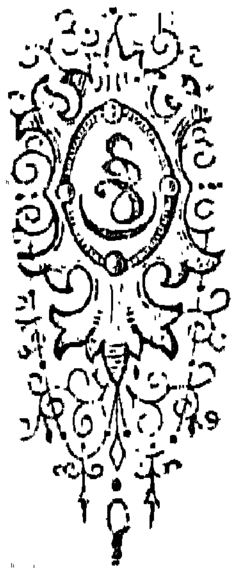
గద్య.

ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాద లబ్ధ కవితా సంకలితాపస్తంబ
సూత్ర కౌండిన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాతమిత్ర
మద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయాభిఖ్య తనూజాతక
సుకవి జనసేవక గురుబ్రహ్మానామక విరచితం బగు
శ్రీ కొండవీటి చరిత్రంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండవీటి చరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమద్రఘుకుల సోమా
సోమాది ప్రణుతనామ ॥ సుగుణోద్దామా
దామోదరాభిరామా
రామా కోదండరామ ॥ రామవిరామా

క. అవధారు పంకజాసన
భవుచే నాదివిజలోక ॥ పతివినిదానన్
దవిలి తదనంతర కథను
వివరింపుమటన్న నిట్లు ॥ వినుపించె నొగిన్. 2

వ. తదనంతరంబ. 3

ఉ. రాజవిహీనమైన నడి ॥ రాతిరి రీతిని పద్మినీసతీ
రాజవిహీనమైపొలుచు ॥ రాకమలాకరమట్లు ద్రౌపదీ
రాజవిహీనమా కరిపు ॥ రంబువిధంబునఁ గొండవీడిలన్
రాజవిహీనమై పరుల ॥ రాకడకాకరమౌటఁ దెల్పెడున్. 4

వ. అట్టియెడ. 5

లాంగూల గజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట.

సీ. శ్రీధరసేవారు ॥ చీపరవశుఁడయ్యుఁ
బరవశత్వంబునఁ ॥ బరగడెపుడు
కరమాశ్రితులయెడఁ ॥ గారుణ్యవిషరాశి
ద్వాల్చియు విషరాశి ॥ దాల్పడెపుడు

పనియెడ ఖచితంపు | భావంబు గల్గియు
మొగమాటమినిదాట | ముగియడెపుడు
అర్థికిదానక | ల్పాగమయ్యునపాత్ర
దానంబులీయగా | నూనడెపుడు

తే-గీ. అనగ జగముల పొగడికc | ననcగదనెడు
మొగమునిగని గలcదొగల | మగనిc దెగడు
పగలతెగువలc దెగనాడి | నెగడుమగడు
మహితలాంగూల గజపతి | మనుజవిభుడు. ౭

చ. వికసితమైమరందము స్రవించెడు పద్మవనంబుపైనళి
ప్రకరము సంతసంబొదవ | వ్రాలినభంగిని తండుకొంత సై
నకనికరంబుతోc దనదు | నేర్పునc బాలన సేయగా మహీ
ప్రకటితమైనకుండిన పు | రంబరుదేరి ముదంబెదందగన్.

చ. అటcదన రాజధాని పొలుపారగ జేసి తదంతరంబులొ
పటుతర దుర్గవర్గముల | పాలనమెల్ల వహించిమించిదో
శ్చటుల బలోన్నతిన్ యుదయ | శైలపురప్రభుతిన్ జెలంగునా
కటకపురీపరీతనృపకాండమునెల్ల | జయించెcబెల్లుగన్. ౮

సీ. తనుజయించిననృపస్థానంబులందెల్ల నిజబిరుదాంకముల్ | నెగడcనటుల
శాసన స్థంభముల్ స్థాపించిపురముల జనులెల్లసుఖమునcబదనరునటుల
జలనిలయాది పరిసతులెల్లనమరించి స్థిరపదంబును దాను | జెందునటుల
సప్తసంతతులcబ్రశస్తిగాcగావించి పుణ్యమార్గస్ఫూర్తి | బొసగునటుల

తే-గీ. జేసి పెద్దమలెముకోట | చిన్నమలెము
కోటయనcగట్టి పూర్వపు | కోటలెల్లc
గడుదురస్తులొనర్చి దు | ష్కరగపదంబు
లడచిప్రోచె భువికి సుఖ | మబ్బున ...

క. పదమూడునూర్లపైనలు, బదిరెండవయేడు మొదల భాసిల్లగనే 134
బదిమూడవసంఖ్యతుదం, గదురగ ద్వాదశశరదుల | కాలంబేలెన్. 1

కర్ణాటకరాజులు కొండవీడువచ్చుట.

సీ. అటుమీఁదకర్ణాట కావనినాధులు నరపతిసింహాస నస్థులురణ
కోవిదులుప్రతాప దేవరాయాఖ్యుండు హరిహరదేవరా యాగ్రగణ్యు
డిరువురుండఁగుండిన యేలికలజయించి దుర్గవర్గంబుల దొరతనంబు
జేకొనిశాశ్వత శ్రీలుప్పతిల్లంగ బాలించిరచ్చటి పట్టణములు
తే. షోడశసంఖ్యల పాలనంబు
ప్రబలిపదమూఁడునూర్లయే బదియునాలు 1354
గాదిగాడెబ్బదారవ దంత్యముగను 13 1376
వత్సరములిరువదిమూఁడు వాంఛలూర 11

కపిలేశ్వర గజపతికథ.

క. గజపతిసింహాసనుఁడురు, గజపతినిభబాహుసత్వ కలితుఁడున్నృపది
గ్గజపతినాకపిలేశ్వర, గజపతిదేవప్రభుండు కడుబల్లిదుఁడై. 12
చ. అరిగతమైనభూమిఁబడ యంగఁదలంచికృతప్రయత్నుఁడై
శరధిరవంబెసంగపటు సైనికఘోటగజాన్వితంబుగా
నరపతిపీఠుపైఁజనిర ణంబునగెల్చిమహేంద్రవైభవా
కరమగుకొండవీటిపుర కాంచనపంచముఖాసనస్థుఁడై. 13
తే. రక్తిమీఱంగఁబట్టాభి షిక్తుఁడగుచు
పురిపురికిరాజమూర్గముల్ పొందుపఱచి
జారచోరభయాదులె చ్చటనుగనుట
కైనఁబుడమినిఁగనరాని యట్లొనర్చి. 14
క. పదమూఁడునూర్లపైఁడె, బ్బదియేడవయేడుమొదలఁ బరగంగనునె
బ్బదిమూఁడవవర్షముతుద, గదురగఁదగుకాలముర్వి ఘనతవహించె.

పురుషోత్తమ గజపతికథ.

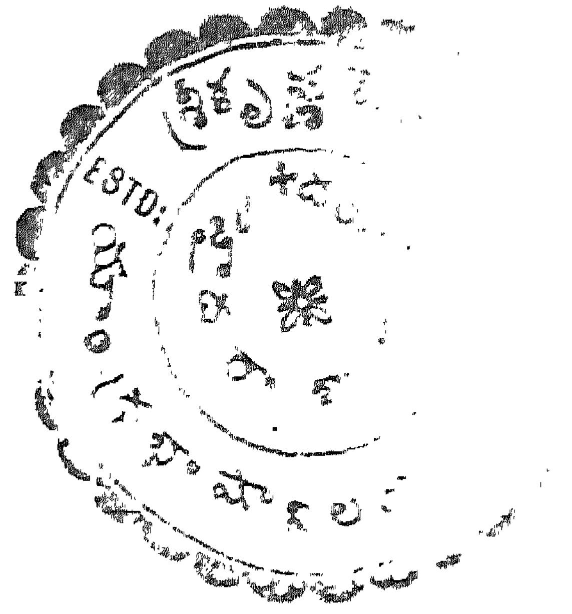
సీ. తదనంతరంబనే, తన్నృపాలునకునౌ
రసపుత్రుడధికష ప్రాణనప్ర
భావుడుశ్రీపూ పాటివీరప్రతా
పపురుషోత్తమ, జ పతివిభుండు

రక్తసింహాసనా గూఢుఁడై కుండిన
ప్రాజ్యరాజ్యైకసా మ్రాజ్యుడగుచు
పుడమిఁ బోషించుచోఁ బురుషోత్తముండని
జగములు బొగడంగ నెగడిసకల

తే. దేశములనెల్ల నార్జించి తేజమొదవ
కులవిరోధుల నరపతి కులులనడచి
ఆనుగొండిఁ నృసింహరా యాఖ్యుఁ గెలిచి
పుచ్చుకొనియెను కర్ణాట భూమినెల్ల. 16

వ. ఇట్లు తండు పెక్కు దేశంబుల జయించి కుడిచిన రాజ్యాభివృద్ధి గావించి యెల్ల జనులు సల్లలితంబగు నుల్లాసంబున నుల్లసిల్ల చల్లనిమార్గంబున నేలుచుఁ దననామంబు సుప్రసిద్ధంబై యుండునట్లు పురుషోత్తమ పట్టణంబను పురంబును గట్టి యీవిధంబున దేశంబున కొక ధర్మ శాసనంబు వ్రాయించె. 17

శాసనము.'' శ్రీ చతుర్దశభువనాధిపతి. శ్రీమత్పురుషోత్తమ దివ్య చరణసేవళతా సపరత్న వుంచానవైరి మర్దన భుజాబల పరాక్రమ పరమవైష్ణవ పరమ భట్టారక భాగ మూల కారణ శ్రీ పురుషొత్తమ పుత్రసూర్యవంశాధార మహారాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వ రఇక్ష్వాకు కులసంభవ రామచంద్ర చరిత్రాలంకృత పాతనాటిమండలేశ్వర నవకోటి కర్ణాకాలంబరేశ్వర పంచనాదైశ్వర్య శ్రీ వీరప్రతాప పురుషోత్తమదేవ మహారాజాలంకార విజయరాజ్య సమస్త శ్రాయికన్యా శుద్ధపంచమి శుక్రవారంస్వస్తి శక వర్షంబులుగరగగతదునాలుగుమూర్ల పదునాకొండవనగు నేటి కీలకనామ సంవత్స భాద్రపద శుద్ధపంచమి ౫ శుక్రవారం దుర్గాప్రసాద కొండవీటి సమస్త దేశాలగ్రామాల అష్టాదశవర్ణాల ప్రజకున్ను పెండ్లిసుంకాలున్ను అడ్డగడపేట సుంకాలున్ను ఆచంద్రార్కస్థాయిగా మానితిమి ఈసుంకములు కరణాలు | తెలుగు రాజులు యెవ్వరైనా తప్పితే గోహత్య బ్రహ్మహత్య శిశుహత్య చేసిన పాపమునఁ బోదురు. తురకరాజులు తప్పితే పందినిఁదిన్న పాపానఁ బోదురు.''

సీ. అని యివ్విధంబున ఽ నాస్థానమందున
వర్తనల్ శాసించి ఽ కీర్తిఁదనరఁ
బ్రజలు సౌఖ్యస్ఫూర్తిఁ ఽ బరిఢవిల్లంగస
ద్ధర్మంబు నాల్గు పాఽదములనడువ
నరపతి సింహాసఽనస్థులడఁగియుండ
నెడలేని సంపద ఽ లింపుమీఱ
పదమూఁడునూర్ల యెఽన్బదినాల్గు మొదలుగఁ 1384
బదునాల్గువందల ఽ పదెనిమిదవ
తే. యేటివరకు ముప్పదియునై ఽ యేండ్లతండు 1418
కొండవీటిని వీఁటిని ఽ గొల్వుదీరి
పర భయంకరుఁ డగుచు శుంఽభన్నృపాల
వైభవస్ఫూర్తిచేఁ బ్రభుఽత్వం బొనర్చె. 19
తే. అంత బురుషోత్తమావనీ ఽ కాంతునకుఁగు
మారుఁడును బల విజిత కుఽమారుఁడునుఁ బ్ర
తాపరుద్రుం డనంగఁ బ్రఽతాపరుద్ర
గజపతి యనంగ సత్వ దిఽగ్గజపతియన. 20

ప్రతాపరుద్ర గజపతి కథ.

చ. పరగఁ బ్రతాపరుద్ర నృపఽబాలుఁడు బాల్య వయోవిముక్తుఁడై
పురముల దుర్గవర్గముల ఽ పోషణనెల్ల వహించి రత్న భా
సురమగు పీఠిపైఁ గొలువు ఽ చొప్పడిదిగ్విజయార్థుఁడై మహా
హరికరిసైనికౌఘ యుతుఁ ఽ డై వెడలెన్ బహు రాజరాజిపై. 21
ఆ. అమ్మహీశుఁడిట్టు ఽ లందరినిజయించి
గెలుచు పురములొక్క ఽ కేలునందు
నిడి చతుర్దశశత ఽ యేకోనవింశతి 1419
మొదలు కొన్ని వర్షఽములు భరించె. 22
క. అంతఁదగనితనిపుత్రుఁడు, శాంతిక్షమదమగుణాళిఽ సంచయుఁడురమా
కాంతపదభక్తుఁడాకృతి, కంతుండగు వీరభద్ర ఽ గజపతిప్రభువై. 23

కృష్ణ దేవరాయల వృత్తాంతము.

వ. అంత,తుంగభద్రాతీరంబునంబరగువిద్యానగరసింహాసనాధ్యక్షుండు. 24

రాజచంద్ర పర ద్వ్యంద్వార్థ గత సీసము.

సీ. తనకరపరిముక్త దానామృత సువృష్టి
యనిశంబు విబుధ జీవనముగాఁగ
తన కమలావాస తతసభామండలి
సత్ప్రధానాళికాశ్రయముగాఁగ
తన యనంతవిచార ఘనిరుపమప్రౌఢి
మంబు కువలయావనంబుగాఁగ
తన ఘన రాజాంగదర్శనస్ఫురణంబు
ప్రమదారి భేదనోద్యమముగాఁగ

తే. వెలయు దిగ్మండలవ్యాప్త విపులయశుఁడు
నరపతి సమాఖ్యసింహాసన ప్రధాన
నరసభూపపులోమజానాధసుతుఁడు
చంద్రవంశుఁడు కృష్ణరాయేంద్ర నృపుడు. 25

చ. అతఁడు కవీంద్రసాంద్ర కమలార్యముడై ప్రతిపక్షదక్షమా
రుతభుజగేంద్రుఁడై యమృత రుక్మరహీర పటీర తారసా
రతరయశోన్నతుండయి ధరారమణీ మణిహార రత్నశో
భితవిజయాభిధాన పుటభేదన పంచముఖాసనస్థుఁడై. 26

తే-గీ. అనఘ కౌండిన్యకులుఁడు వేమయ*తనయుడు
రాచయామాత్య* నందనరత్నమార్య
సన్నుతుఁడులక్ష్మధవుండుసాళ్వతిమ్మ
[illegible]డుసచివుండగుచుఁగూర్మి వెలయుచుండ. 27

[illegible] సామంతరాజ బృందంబులిచ్చు కప్పంబులం బుచ్చుకొనుచు.
గర్ణాటక రాజ్యంబెల్లఁ [illegible]లనిమార్గం బుల్లసిల్ల నేలుచు నొక్కనా

* తనయుడు. ఔరసుడు. నందనుడు. దత్తపుత్రుడు.

మాత్యయుక్తుండై వినోదార్థంబుగా బట్టపుటేనుంగునెక్కి పురవీధులం
గ్రుమ్మరుచున్న సమయంబున. 28

గాండ్ల సంగ యను స్త్రీవర్ణన. ధ్వని.

సీ. తనముల్కులగుపువ్వుగోలను ద్రుంచి రెండు గు
త్తులఁజేసి పైటలోఁ గ్రుదురిమి పెట్టి
తన వార్వమగు శుకంబు బునుఁ బట్టి మాట మా
త్రన బెదరించి పాఱంగవైచి
తనకు సాయుడగు చంద్రుని ముఖాముఖిఁబోరి
పలు కళల్ హరియించి పరిభవించి
తన వింటి త్రాటి భృంగని కాయమును కండ్ల
నదలించి మింటిపై చెదరఁ ద్రోలి

తే-గీ. తననుఁగూడ వధింపంగఁ దలచుటెఱిగి
మారుడతనుతఁ గని విటగ్రామగలఁ జేరి
దీనపై బురికొల్పి కగయ్యానికేగ
జేసె నా నొప్పు నప్పురిఁ జేడెయొక తె. 29

తే-గీ. అది సుధారసపూర వాగ్చానుషంగ
లలిత జనమోహనచణ కళాప్రసంగ
నీరజాత సదృశమృదు నిర్మలాంగ
గమన నిర్జిత సారంగ గాండ్ల సంగ. 30

కృష్ణరాయలు గాండ్లసంగను మోహించుట.

క. అను విటకత్తియను నిజాం
గణమున నిలిచికనుదానిఁ గనుగొని మరు సూ
నని శాతశరహతుండై
మనమున నాచెలియనంటు మమతజనింపన్ 31

అంతండు నాటంగోలె తదీయ మోహాతిరేకంబున నేమియుందోచక. 32

భకరుదేర డెన్నడును సభ్యులఁజేరి వచింపడా చమూ
నమునైనఁ గన్గొనడు వింతయొకింతయుఁ జూడఁబోడు షై

రిభయముఁ గూర్చియెన్న డొక రిక్తుని ప్రార్థనకుం జెవీయడా
యిభనిభయాననొంద నగునిచ్చను౯ బెచ్చిన మచ్చరంబున౯. 33

ఆ–వె. తవరజాణకత్తె టక్కులాడి పడంతి
దాసియైనయొక్క దానిజేరి
మనము దెల్పినీదు మహిమ మీఱఁగ దాని
నిందు తెమ్ముపొమ్ము యిందువదన 34

చ. అనవుడు వల్లెతావక దయారసముండినఁ జాలునీపని౯
బొనరుచు దాననొక్క త్రుటిఁ బోయెదనిప్పుడటంచుఁ గాంతకై
జనితమి వృట్టనేర్పునఁ బ్రసంగమొనర్చి మనంబు ద్రిప్పి త
ద్వనితనుఁ దోడితెచ్చె నరవల్లభుఁడుండు నగళ్లలోనికి౯ 35

వ. అంత నితాంత సంతోషితాంతరంగుండై యమ్మహీకాంతుం డత్యంత ప్రేమాతిరేకంబున నారంభోరు యుగళిని సంభావింపుచు మజ్జనభోజన మాల్య భూషణాదుల నమరించి నాటిరేయి కనుకూలపరవుడని యాజ్ఞయిడి భూవిభుం డుత్సుకుండై భోజనకృత్యంబులం దీర్చికొని నిశాసమయంబున. 36

ఉ. భాసుర రత్నభూషణప్రభల్ ప్రభవింప దుకూలధారియై
లాసపుమోము షోడశకళల్ తగు నిందుని నిందసేయ సద్
వాసనల౯ భుగుల్ తగు సువస్తులదాల్చి విడెంబుబూని బల్
మీసలు మీటుచు౯ మదిని మీరిన మారునిబారి గూఱఁగ౯. 37

పడకటింటి వర్ణనము.

సీ. చౌసీతిబంధ ప్రశస్తపాంచాలికా
ప్రాభవోన్నత పటశోభితంబు
కమల దృక్కంకణక్వణమిళత్సౌరభా
న్వితశైత్య మందమారుత ఋతంబు
రత్నమౌక్తిమహారజతలతాకీర్ణ
బహు తోరణయుత ఖట్వస్థలంబు
రవి శశాంక కళా విరాజిత శ్రీయుత

వై చిత్రతర దీపికా చయంబు
తే-గీ. సార ఘనసార వీడ్య పుష్ప వ్రజంబు
మృదు మధురగీత మంజులా మ్రేడితంబు
ప్రవిమలాగరు ముఖ గంధ బంధురంబు
అనుపమంబు నృపాల శయ్యాగృహంబు. 38

క. చేరగ దాసీపడతులు, భూరివిభూషణదుకూల పుష్పసరోలం
కారమ్మునఁ దెచ్చిరి దే, వేరులు గనకుండఁ జెలిని విభుసన్నిధికిన్. 39

క. తెచ్చినఁ జెలితనపైఁ దమి, పెచ్చరిలినవిభుని నచటిపృథులతరరుచుల్
మెచ్చికనుగొనుచునిలచెను,యచ్చుప్రతిమయనగ విస్మయామ్రేడితయై.

ఉ. అంత విభుండు మోహ వశుడై తన చెంతకు రాగ దాని నెం
తెంతయు సన్నలం బిలువ నింతి చలింపకయున్నఁజూచి య
త్యంత ప్రియంబునం జెలికరాబ్జము పట్టి గ్రహించె సెజ్జకున్
వింతగనంచ చెంచువున వేగబిసంబునుఁ బట్టినట్టులన్. 41

సురతవర్ణన.

మ. అలకల్ దువ్వుచు మోము మోము పయి నొయ్యారంబుగాఁ జేర్చి తే
నెలు దేరన్ దశచుంబనక్రియల నెంతే సేయుచున్ బైటబోన్
వెలియా చన్గవఁ బట్టుచున్ నగుచు వేనిట్టూర్పు లెచ్చన్ దమిన్
వాలికేళిన్ దని వారఁ దేలెనతి సంతోషాన్వితస్వాంతుఁడై. 42

వ. అంత. 43

క్రమాలంకారము.

సీ. పవనరంజితమైన నవనీరదమనంగ భ్రమరంబుకలచిన కమలమనగ
చిత్రితంబులగుప సిండితేకులనంగ పికశుకక్షతమైన బింబమనగ
కొమ్మలఁబ్రాకిచి క్కులువడ్డలతలన గుబ్బలపైఁజారు మబ్బనంగ
సన్మార్గమునఁగ్రాలు శక్రకుధర్మమనంగఁ గూర్మినాడినపూలగుత్తులనగ
సడలుకొప్పునువిన్నబో యెడిముఖంబు
...ట్ల చెక్కులునధరంబుఁ గదలుసరులు

తా వెడలు పై టనూడునో డ్డాణ మొరుపు
బడ్డ చన్గవతోని ల్చె బడలిపడతి. 44

వ. అంత నిరువురుం దదుపరికృత్యంబులదీర్చికొని మధుర భక్ష్యపదార్థంబు లారగించి ఘనసారతాంబూలంబు లొనరించి సుఖస్థితినోల లాడు చుండిరిట్లు. 45

తే. పెద్దయుం బొద్దుగడుపుచు ప్రియ మెలర్ప
దాని రాజాంగములను సౌధములఁ జేర్చి
మరుసుఖాంబుధిఁ దేలుచు నుండెసత్యఁ
దెచ్చిరహిమించు శ్రీకృష్ణ దేవుడనగ. 46

వ. ఇట్లొప్పుచుఁ నతండు గొండొకసమయంబునఁ బట్టపుదేవిఁగనుంగొని యవ్వార కామినింగూర్చి మాటాడుచో దానినాయమకు సమంబుగ లక్షించి ప్రసంగించుటయు నందుల కాసాధ్వీలలామ మనంబునఁగో పించి తెచ్చినది యల్పకామినిగాని గజపత్యన్వయ సంభూతం దేలేదు గదా దానినింత యతిశయంబుననుంచఁదగునాయని నిరుత్తరంబుగా బ లుకనతండు రోషించి గజపతి కులకన్యకం గొనివత్తుఁగాకయని సమ కట్టితక్షణంబ సభామండలంబున కరుగుదెంచి కొల్వుండెరి. 47

కృష్ణరాయలు తూర్పుదేశముపై దండెత్తుట.

తే. మంత్రివరుఁడగుసాళ్వతి మ్మరుసుఁజీరి
పూర్వదిగ్జయయాత్రకుఁ బోయియచట
గజపతికులోద్భవగుకన్య కను వివాహ
మాడఁగఁదలంచితినిమేలు జూడఁజూచి
మనబలంబెల్ల రావింపు మనవుడెలమి. 4౮

క. నాడుయుప్రశుతిపూర్వకముగ మంత్రాక్షతలుఁబు రమునరజకవ
రుకుటీరముపై నిడిసూ, చకము గ్రహింపంగనతడ చటనుండునెడఁ.

ఆప కుండు పుత్రయుతుడై తన శయ్యపయింబరుండి యొ
పు మాటలఁ దనయు నారడిఁ దీర్పుచు నోరిఘార్వ ది

ధారుణిఁ గొండవీటి పురిదాఁక మఱిన్ గటకంబుదాఁక నా
దేర నిజంబుకాదనగ నేరిర లేరు రయంబు బల్కఁగన్. 50

చ. విని మదిలోన సంతసిలి వేగమరాజు జయంబునొందనో
పునిదియె మంచివేళయని భూవిభుసన్నిధి కేగియంతయున్
వినుచుటయున్ నృపాలుడని వేడుక లుప్పతిలంబలంబురా
ననుపుము నావుడున్ గడు రయంబున నట్టులఁ జేసెఁ జేసినన్. 51

సీ. మినుముట్టు వెనుగట్టు లను గట్టు చెడమెట్టు
కరుల ఘీంకార విస్వరము మీఱఁ
గడు తీవరపుఁబావ కహితావహము శేవఁ
బరగు సైంధవరాజి ప్రభలు దేఱఁ
బలుబంతుల లతాంత ములకాంతిలు నితాంత
రథచయగమన సంరావమార
ధర రక్కసుల స్రుక్కడర చక్క నగు చక్క
నగు భటౌఘంబు జోహారు దీర

తే_గీ. రమణిపల్కులకై కృష్ణరాయవిభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయ యాత్రకుబోయినటుల
రమణి పల్కులకై కృష్ణరాయ విభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయయాత్ర బోయెనిటుల. 52

వ. ఇట్లు తం డఖండ కోదండపాండిత్య వైఖరీ విశేషంబున గండఁ మిగిలి దండు వెడలినఁ బూర్వ భూమండలంబునం గల దండనాథుల పిండు లెల్ల తండతండంబులుగా పటుభటానేక ప్రోక్త దిక్తట భేదంబులగు సింహనాదంబులు మిగులఁ బర తెంచుట విని భీతాత్ములై యొరుల పురంబులకు పరువెసెడి పరుగులిడువారును, పరశు ప్రముఖానేక మహాయుధ సాధనంబుల నయోధ్యులై రిపునృపకాండంబులఁ జండాడనుద్దండులై యుండు దండధర తండంబుల గనుఁగొని మారువేసంబులఁ దారువారారుపడి యొరులకడ డాగువారును, నిజపక్ష రక్షణానురాగంబున బలంబులకు బలంబు బడయు సపర్యలు నెరపింపుటలు గనుంగొని సాంత్వ

కరణుండగు ధరాభరణునకు శరణంబు జొచ్చువారును, నై పలు
విధంబులగు కలకంజెంది తల్లడిల్ల వెలువడి పాదపోస్థాల కృనత్తే
భంబు వనంబు సొచ్చుక్రియ పురంబులు సూరవచ్చుచు. 53

సీ. ఉదయాద్రినుగ్రర సోదయుండై పట్టె నద్దంకిపతిబలం బద్దికొనియె
విన్నకొండపటిమ విన్నంతనపహరించె బెల్లముకొండలీ వెల్లఁదీసె
నాగార్జునగిరిదీ నత్వమొందగఁజేసె తంగెడమొదలుగ గ్రుంగఁజేసె
కేతవంబుని కీర్తిమెయింజొచ్చె కొచ్చెర్లకోటదా హెచ్చిగెల్చె.

తే. కుండినకుఁబ్రాచిఁగలదుర్గ కాండమెల్లఁ
బెల్లుగజయించికీర్తిశో భిల్లదిశలఁ
హృద్యవాద్యంబుభీషణ వృత్తినిండఁ
గొండవీటిపురంబుపై దండువెడలి. 54

క. పదునాలుగువందలము, ప్పది యేడవ 1437వర్షమునయువనునాషాఢా
ఖ్యఁదగు నెలశుద్ధమునశని,నదనగు నేకాదశినినహంకృతిదోపన్. 55

కొండవీటియుద్ధము.

ఉ. పూనిపురాంగణంబునరి పుఞ్జవజభిన్నిశితాస్త్రశస్త్రభృ
త్ప్రాణులహంకృతిం సెలగ భర్మవికారరథానురూఢుడై
జ్యానినదంబునన్ విశిఖ సంచయమున్ జెయినూనియాహవా
హ్వానముపొల్పుదెల్పరణ వాద్యపుగర్జమునిండనుండినన్. 56

తే. అట్టియెడఁగొండవీటిపు రాధ్యుడరసి
మేఘమంతయు లేకని మ్మెయినిగజ
మేలఁగలుగంగ ననుచు నాభీలమొంది
తెప్పరిలి కొంత వడికి నిత్తెఱంగుఁదెలసి. 57

క. పటురోసంబున భృకుటిత, నడలుండై విస్ఫులింగ నివహంబులురా
ల్నటులఁగన్గొనుచుసైనిక,ఘటికులరావించినమర కాంక్షలుమీరన్. 58

ముక్తపద గ్రస్తము.

సీ. కీలలంటింపంగఁగేలుల గురిచూచి కీలింపఁబడు తుపాకీలబారు
బారువులకొలంది బరువులై దారుణ కేళిదేలెడు పిరంగీలబారు

బాలునిశరాదుల కే భంజించు జోదులఁబల్వురఁ బ్రోయునికే భటులబారు
బాలునేరులధృతి కే వారకఁగుప్పించు వారువంబుల నెక్కు కే భటులబారు
తే-గీ. నుక్కుమిగులంగఁ బుడమినే కే చక్కఁజూడ
లెక్కడగరాని సంఖ్యల కే మిక్కుటముగ
డక్కుడసువులటంచోరు కే బ్రక్కవారి
వెక్కసము లాడుచందఱు కే వెడలిరపుడు. 49

వ. అప్పట్టునఁ జలంబున బలంబులెల్ల నడువ నన్నడుమఁదొగల మగని కళలందెడు నిగనిగలమొగంబు మిగులఁబ్రకాశింప దేరునం గొల్వు దీటి సింహనాదంబులు మేదురంబుగా నొనర్చుచు నంత్యకాలదండశూక దందహ్యమాన కీలాభీల దుర్నిరీక్షుండై సమరంబునకుబయలు దేరి వీర భద్రుండు వీరభద్రాకారుండై. 50

పంచచామరము.

సలాముబాణ మొక్కటేయ కే పైరయించుఁగృష్ణుడున్
శిలీముఖంబునొండునట్లు చేతఁబూనివైవఁడాఁ
బ్రలాప మొందఁజేయుబాణ కే పంచకంబుఁదీసి కేల్
బలంబుసూపవైచెనారి కే పల్కుమాఱుబల్కగన్. 51

ఉ. పాటమి నేగుదెంచుశర కే పంచకమున్ జటుబాణమొండు చే
సూటిగఁద్రుంచియిర్వదని కే సొక్కగవింటఘటించివీరుపై
నేటునగీట మీటినన కే హింలసయె, ధర్మమటంచునెంచెనా
నాటకఁబోయెనావిభుడా కే నర్చినసాయకసాధనంబునన్. 52

మహాస్రగ్ధర.

రోసంబొప్పంగదోర్దా కే రుణవిస్ఫూర్తినావా కే ర్యుంమనావ్పివై రుల్
గాసింజెందంగసేయం కే గలశతమితమా కే కాండముల్ పేసివింటన్
బాసిల్లన్ బాహుగర్వ కే ప్రకటనఁదమయే కే బాణనాథాంకృతిన్ దాఁ
బ్రేసెన్ గర్ణాటుమీదన్ కే వినునినుఁదునుమన్ కే బ్రేతురాకాంచుమంచున్
తే-గీ. బ్రేసిబ్రేయకమున్నవి కే వెడలిరిపుల
నూరునూరింటిపైఁబడి కే నూచవైద్య

లపుడమానుపుటయువార ✽ లాలమునకు
మాఁకొనిరికృష్ణుఁడునుఁదత్స ✽ మయమునందు. 54

ఉత్సాహవృత్తము.

దండివారలెల్లనాము ✽ ధాటికోర్వలేకభూ
మండలంబులిచ్చిమమ్ము ✽ మన్నుడంచువేడమ
త్కాండకాండకౌశలంబుఁ ✽ గానకీవుబాల్యతన్
భండనంబొనర్చిగెల్చు ✽ వాడవేవచింపుమా. 55

మ. అనివాక్రుచ్చినహుంకరింపఁగనిక ✽ ర్ణాటుండుబాలుండవీ
డనిమన్నించినభావినెట్లుతనపై ✽ యాలంబుసేనోపునం
చేనల్గోద్దీపితనేత్రుఁడై విపుల ✽ బాహాశక్తిమైవ్రేసెనా
తనితోడన్బలమెంతయంతశరయూ ✽ ధంబందటిన్నాటగన్. 56

మత్తకోకిల.

ఉగ్రుఁడై యనుపీతభద్రుడో ✽ హోవధింపకయుండినన్
విగ్రహంబనివచ్చితీవవి ✽ వేకివై కనుఁగానకన్
ఉగ్రుపై మరుడేగినన్హత ✽ మొందకుండునెయింతటన్
నిగ్రహింపకఁబొమ్ము ✽ నీపురినేతవై మననెంచినన్. 57

వ. అని సక్రోధుండై వచించి తనపరివారంబును పలక్షించికను సన్న జేసిన.

చ. గిరిగిరితారసిల్లుగతి ✽ ఘింకృతులంజగమెల్ల నిండగా
హరిహరిమారుకొన్నవిధి ✽ నంతటఘోరరవంబు మ్రోవగాఁ
దరుతరువున్బెనంగొను ✽ విధంబునకొమ్మలపాటుదోపగా
కరికరినశ్వమశ్వమునొ ✽ కండునొకండునుఁబోరుచుండగన్. 59

వ. ఇట్లియ్యుభయబలంబు లొండొంటిండలపడిపోరుచుండఁ గ్రందుకయ్యం
బయ్యెనయ్యెడఁదచ్చు తురంగబలంబులపాదఘట్టనలబిట్టెగయురజోపట
లంబుప్పరంబెల్లఁగప్పికొననప్పడప్పద్మజాండంబొప్పు తప్పి చెప్పరాని
గొప్పతమంబుప్పతిల్ల యెల్లరకుచూడ్కులునిగుడ నీకున్నయుల్లంబుల
ఝల్లునఁదల్లడిల్లుచుఁ గొంతవడికిధైర్యంబవలంబించి తమతమ పే
గ్గడింపుచుసమరంబొనర్చి రందుఁగొందరుకరంబులు దెగినందక్కిన కర-

బులఁగ్రైదువులు గొని కవియువారును, నొక్కొక కాలు దెగినఁద
క్కటికాలూతగొని యెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును, శిరంబులుతెగిన
నంతకుమున్ను కన్నిడినవారిచక్కికిం జని పొడిచిపడు వారును, యు
రంబులు జదిసినవారదివరకొఁడు గఱచుచుకరంబులమీఁసంబులుమీఁ
టుచుధరణినొరుగువారును, భిండి వాలంబులగుండెలవియువారును,
ముసలంబులమోఁదంబడువారును, ముద్గరంబుల మూర్ఛిల్లువారును,
భల్లంబులఁ ద్రెళ్లు వారును, చక్రంబులన విక్రములగువారును, కత్తులఁ
దుత్తురుములగు వారును, తోమరంబులనామమడంగువారును, కుం
తంబులనంతకుచెంత కరుగువారును నై ప్రేవులు లతావళులును, కేశం
బులు శైవాలంబులును ఛత్రచామరంబులుమరాళంబులును, ప్రప
దంబులుకమఠములును జఘనంబులుమకరంబులును, వదనంబులు
నళినంబులును,తుత్తురుములైనభూషణస్థాపితోపలంబులిసుకయునరుకు
డువడిన కరంబులురగంబులును బాణంబులు మీనంబులును, విరిగి
ననరదంబులు గిరులును,మేదోపంకంబుననను వైనరుధిరంబు కీలాలం
బునునై యొప్పుచుగొప్పగు సంద్రంబు ననుకరించుటయుఁ గొందఱు
వీరావేశంబులఁదమతమకరీంద్రంబులఁబఱపి పరశువులుగొని తురంగం
బులను రుమాఁడుగజారోహకులును. గజారోహకులకుంగవిసితరుచగుక
ఱకుటమ్ములనెఱకులునాడగీలించినతెమ్మతిగానరకురథికులునురథికులపై
కురికికరవాలంబుల శిరంబులుపరియలుగావించువీరులును,వీరులకుందా
రశిలి మెఱుంగుకోలలనురంబులు దూరనేయు తురంగారోహకులును
తురంగారోహకులునెఱపు శరపరం పరలఁదమకరంబుల మెఱయునా
యుధంబులగిరగిరం ద్రిప్పివైచి ధరణిందొరుగఁజేయు సారథులకంక
టంబులు వగులనంకుశంబుల్ల ప్రేయుమావటీలునుంగలిగి భూతభేతా
ళగణంబులోలలాడనిట్లు పూర్వంబగుఘోరసంగ్రామంబు వివిధరాజ
న్యకంఠలుంఠనక్రియావిశేషంబగుచుజామదాగ్న్యయాయోధనంబువి
ధంబై అఖండశిలీముఖమండల మండితంబగుచు పుండరీకషండంబు
డంబొప్పి, కీలాలానుషంబై సైకత వతివిధంబున, మహోగ్రంబై శైవర

బు పగిది. భీమసేన భీభత్ససైంధవాత్యుగ్రంబై భారతంబు తెఱంగు న. గజాక్షయాంగదాదిలసితంబై రామాయణంబు శేవభూరినిర్ఘోషభీషణంబై విలయాంబుదంబుచందంబున వారణోత్పన్న గంధబంధురంబయ్యునవారణోత్పన్న గంధబంధురబై శక్తియుక్తంబయ్యు నశక్తియుక్తంబై విరాజితద్విజ సమాజంబయ్యు నవిరాజితద్విజసమాజంబై రాజకలాపస్థలంబయ్యు నరాజకలాపస్థలంబై సమగ్రప్రభావంబయ్యున సమగ్రప్రభావంబై వెలయు చుండెనంత. 60

సూర్యాస్తమయ వర్ణన.

చ. కనికనియారణస్థలినిఁ గష్టములొందెడువీరువారునా
కనువగుచుట్టలిందొకరి కైపలుకందగదొప్పనర్దమఱ
బనుపుమునానొనర్పమినె పంబగునాయెడవేళ లేదుపో
ననిచనుచుండెనాగఁజర మాద్రికినుండరుదెంచవేగిరన్. 61

క. తాకునకుఁజెడియపరగిరి
దాఁకాజనిమూకలచటుఁ దాకఁగఁదననా
లోకింపఁబిలుతురని రవి
నాకేటకటంచుదర్శ నంబిడకఁజనెన్. 62

వ. అంతవీరభద్రుండు తనబలంబుధ్వాంతంబగుటయు కృష్ణదేవరాయనిబలంబుడంబుగనుటయుం గనిజయింపనశక్యంబగునింతటనైన సీతనిమైత్రిసంపాదించినశుభంబగు నని మంత్రులవలన నెఱింగినవాఁడై తత్క్షణంబ సంధికృత్యోపాయంబునఁదదుచిత వాక్యంబులు వరపళరఘుడియారుటయు వీరభద్రుండు భద్రావాప్తికై కేలు మొగిచికర్ణాటకభూపాలునిపాలికింజని యిట్లనియె. 63

వీరభద్ర గజపతిరాయలతో సంధి చేసికొనుట.

ఉ. ఓనతదీనరక్షణఘ్న ణోదితవీక్షణమిామహాత్మ్యముల్
గానకమిాపయిన్ సమర కాంక్షవహించితినింతనన్నమిా
వానిగనేరముల్ సయిచి వత్సలతన్ భరియింపుమయ్యవి
ద్యానగరాధిపా తుభయ దానమొసంగుముకృష్ణభూవరా. 64

క. అనివినయమొనయనంజలి
గొనియెదురంజనివచింపఁ గోపముడిగివీ
రనృపతికి నృపతిపీఠం
డనువుగ వల్లెయనిపల్కె నతివత్సలతన్. 65

తే-గీ. నన్నెదిర్చుకతంబున నాకునీకు
నింతపోరయ్యెనీబల మంతఁదెలసె
సంతసించితినీకుర వంతయైన
భయము లేదనికృష్ణుడ భయమొసంగె. 66

ఆ-వె. ఉభయసంధిబొసగి యుండుకతంబున
రాగమంతకంత ప్రబలమయ్యె
గుముదవిస్తరంబు గూాఢదాసవ్రజ
ధ్యానముప్పతిల్లె నట్టియెడల. 67

ఉ. సంధిలనిర్భయంబెదల సంధిలయోధులుసంతసోల్లస
ద్బంధురలీలనృత్యములఁ బాటలు బాడుచుఁగుంభికుంభసం
బంధములై భువిందొరలు మౌక్తికముల్ వెదచల్లుచోవియత్
పాంథముగప్పితిప్పనగు తారలనందగెఁదారలుద్ధతిన్. 68

చంద్రోదయవర్ణన.

చ. తనకులజుండుసత్ప్రథవి ధానుడుశీతలచారికృష్ణరా
యనృపతివైరివీరునని నాదృతిఁగాచెనునిందువంశసం
జనితుడుగాననంచుమను జస్తుతులుప్పతిలన్ గనంగవ
చ్చెననువిధంబునన్ యుదయ శేఖరినెక్కెవిధుండుప్రాగ్దిశన్. 69

చ. సరసములాడువేళఁదన సన్నలమెచ్చకయల్కనూపడన్
దరుణివచింపకున్నఁబతి తానయిగారవుచైవులన్ సతిన్
బొరిపొరిమోహనక్రియల మోదమునొందగసేయునట్లుభూ
మిజులకళంకమొందఁగని యిందుడొనర్చెమహిన్గళాన్వితన్. 70

చ. సరసిజసూతిహంసముని శాటవిదారుఁడుపాలసంద్రమున్
పురదమనుండుశ్వేతనగ మున్ గురుతింపగలేక వేసగన్

దిరుగుచునుండిరెల్లెడలఁ దీర్ఘముదుగ్ధమొకండుఁదక్రమొ
క్కరుడుహుతాశనంబొకడుఁ గైకొనిభూతలమెల్లఁగొల్లగన్ 71

వ. అట్టియెడల నానృపాలయుగ్మంబు నొండొరులు సమందానందంబు
నం బొంగుచు సరస ప్రసంగంబు లొనరింపుచు నిరుగెలం కుల సకల
కళా విశేషంబున సాంద్రతరచంద్రికలబీరంబు దీరంజేయుదీపంబులు
వెలుఁగ వివిధవాద్యంబుల భేద్యంబులై ప్రమోవసమస్త పరివారంబులు
నిజమస్త కవిన్యస్త హస్తులై కొలువఁగొండ వీటి పురంబునకుఁ జేరు
నెడ వీరభద్రుండుఁ దన మందిరంబున వారలకు విందులొనర్పఁ దలం
పు వడి యరదంబు నిజవాటికకు మరలించి యందరిం గీముజేర్చి మిగు
ల నుపచారంబు లొనరింపనియమించి యెల్లర విమలసలిలంబుల మజ్జ
నంబులాడించి పట్టుపుట్టంబుల గట్టంబెట్టి యుచితాసనంబులఁగూర్చుం
డ వెట్టి కనకమయ పాత్రంబుల రాజభోజనంబు లొనర్పవడ్డనం బొన
రింపుటయు. 72

మ. తులలేనట్టిపిశాణివంటకముస ద్యోనిర్మితాజ్యంబుని
ర్మలశాకంబులుసూపముల్ మధురధా రల్పానకంబుల్ మిఠా
యిలుభక్ష్యంబులుశోష్యలేహ్యరసముల్ హెచ్చైనబజ్జుల్ ఫలం
బులుఁబక్వాన్నముక్షీరముల్ వెలయగా భోక్తవ్యులై రందఱున్. 73

తే-గీ. కప్పురపువీడ్యములొనర్చి క్రమవాక్య
పరిణతంబగుసంగీత ఫణితిఁదేలి
యొక్కకరికొక్కకగరిత యుపచరింప
బూలసెజ్జలసుఖనిద్ర బోయిరంత. 74

ప్రాతఃకాలవర్ణనము.

చ. తరణిద్విజాళికర్మలవి ధంబుగనుంగొనిదెల్పుమంచుస
త్వరమునవేగునంపనది వచ్చియకర్మతనున్నయాదివ్యజో
త్కరమునుగాంచిభానునకుఁ దద్విధమున్ వినుపంగఁదారలన్
బిరబిరఁబంచెనాఁబొడిచె వేగుతొగల్ జనుచుండమింటిపై. 75

చ. చనినతోఁగల్ ద్విజావళుల చందములారవిసన్నిధిన్ వెసన్
వినుపనతండనుగ్రుడయి వేగమువారలఁగప్పతామసం
బఱచిస్వధర్మకర్మపరు లైతగఁ జేసెదనంచు లేచిగ్ర
క్కునవెడలెన్ మహేంద్రుదిశ ఘోరతరారుణరోచులేర్పడన్. 76

చ. తెలతెలవారెదివ్వియల తేజముజారెమరుత్కిశోరముల్
వలపులమీరెజక్కవల భామలుదీరెగుహాంతరంబులన్
బలపలదూరెఁజీకటులుఁ బద్మవనుల్ విడిపాఱెఁదుమ్మెదల్
గొలగొలమింటఁబుల్గుగుమి కూతలుజెల్వలరారెనత్తఱిన్. 77

ఉ. అంతకుమున్నవేగుద్విజు లందఱుకర్మతనుంటఁజూచిభా
స్వంతునితోవచింపనుడు మండలినంపుటెఱెఁగిపక్షులా
వంతనుమాన్వవిప్రులుస్వ వర్ణులురంచెభిమానమూనియా
ద్యంతముఁదెల్పునన్నగతి నండజముల్ వినువీధిఁగూసెడున్. 78

క. ఆతెఱఁగెఱిఁగినభంగిమ
హీతలమునవెలయువిప్ర బృందముభక్తిన్
ప్రాతఃకాలాన్హికము
లాతతనొనరింపుచుండి రాసమయమునన్. 79

సీ. హరిచేతిచక్రమో హరిహయసుతుడాడుకందుకంబోలేక ఖరకరుండొ
లోకచక్షువ్రయోపు లోమజహారంపుదివ్యమణియొలేక దినకరుండొ
పసిడిబొంగరమొర క్కసులఁద్రుంపగవచ్చుహరివజ్రమోలేక హస్కరుండొ
సురలదివ్వెయొపూర్వ గిరిపైనిమంకెనపూబంతియోలేక పూషణుండొ

తే-గీ. అనదనరెఁబూర్వదిశభూన భోంతరాళ
విస్ఫూతికరసహస్రంబున వెలయఁదిమిర
భయనివర్తిఁద్రిమూర్తిరూ ప్రవర్తి
విక్రమస్ఫూర్తిభాస్కర చక్రవర్తి. 80

వ. అట్టియెడ నమ్మహీకాంతుండు నిజపరిజనంబుల పరాకుల మేలు కాంచి యహర్ముఖోచితకృత్యంబులం బరివర్తించి వెండియుఁ బూర్వ మహీమండలబు జయింప ,సమరసన్నాహంబులొనర్చుచు కమలా

కరంబులుఁగలంచు మదేభము తెఱంగున పుటభేదనంబు లెల్లవడవడ
వడఁకు చుండదండు వెడలుటయు.

కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండు వెడలుట. 81

సీ. కొందఱుబ్రతికిన ♦ నందవచ్చుశుభంబుల
నివి దేశంబుల ♦ కరుగువారు
కొందఱుకప్పముల్ ♦ గొనిపోవుమనియెదు
జేగిదండంబుల ♦ నిడెడువారు
కొందఱు మీఁకుల ♦ బందులమని తెల్పి
కలిసియాతనిదండ ♦ మెలఁగువార్లు
కొందఱుబలములఁ ♦ గొనిమాఱ్కొనగవచ్చి
కనిభీతివడిమ్రొక్క ♦ లనెడువారు
తే-గీ. నగుచుఁబూర్వధరాధవుల్ ♦ బొగలఁగటక
విషయపర్యంతమునఁగల ♦ వీడులెల్ల
దీసితనవారిఁబతులుగఁ ♦ జేసియవలి
రాజ్యములగజపతికుల ♦ రాజులకడి. 82

వ. అంతనతండు జయజయ ధ్వానంబులుప్పతిల్లఁదిరిగితనుజయించినపు
రంబులెల్లఁ గలయంగనుం గొనుచుఁ గొండవీడు బ్రవేసించియీదేశం
బునెల్ల కర్ణాటక రాజ్యంబునంగలిపి తద్విధంబెల్ల నెల్లచోట్లం దెలియ
శాసించితదనంతరంబ. 83

మ. హరిభక్తుండునుసాళ్వతిమ్మమను మే ♦ నల్లుండుఁదిమ్మాత్యుఁ బుం
డరిసంహారుఁడుకృష్ణమాంబకొమరుం ♦ డప్పాఖ్యుతమ్ముండుమం
ధరధీరుండునుగౌరికాన్వయుడునా ♦ నాదెండ్లగోపాహ్వయున్
గరుణన్భూపతికొండవీటివిభుగాఁ ♦ గావించెఁబాలించగన్. 84

తే-గీ. తిపిరిమదిగల్గుకోరికఁ ♦ దీర్చుకొనిపు
రంబునకుఁబోవఁదలచిధై ♦ ర్యంబుమిగుల
గజపతికులోద్భవయునుచ ♦ క్కనిసఖియును
నిర్వివాహయునైనక ♦ న్నియకునరసి, 85

కృష్ణరాయలు గజపతికుమార్తెను దెచ్చుట.

సీ. ఏకన్యపదముల । కెనరాఁ దామరల్ సరసులఁ దపములు । సల్పుచుండు
నేకన్యయూరుల । కెనరాఁగ నంటులు వెలుఁగు విరుగులొంది । పెల్వమొందు
నేకన్యమధ్యమం । బెనరాఁగ గడునూహాలరయంగ హరి కాన । లందునుండు
నేకన్యయూరున । కెనరాఁగ నాగంబుయుక్తి నేరకఁ బుట్ట । నొదిగియుండు

తే-గీ. నేరమణి మోము సరిరాఁగ । నెంచి చంద్రు
డెట్టుఁ దోఁచక తనుమింటి । పట్టునుండు
నాసుధారసపూర్ణది । వ్యప్రసంగి
గమనసారంగి వరద రా । జమలతాంగి. 86

ఆ-వె. అనఁగ నెగడు కన్య । కను బలాత్కారంబు
గా గ్రహించి పుష్ప । కమున నునిచి
పట్టణమున కేగి । భార్యగ నుంగొన
పరిణయంబు నాడు । పంతమునను. 87

వ. ఇట్లు కన్యకం గొని రథారూఢుండై తనపురంబునకుఁ జనుదెంచుచు మా
ర్గవశంబునఁ గంభంబున వసించియుండుటయు. 88

చ. అధికరహస్యమై తనరు । నాయవనీపతి దాసిపుత్రుడౌ
విధము నెఱింగి కాంతమది । విహ్వలమొంది జగద్ధితంబు సద్
బుధనుతమైనవర్ణమునఁ । బుట్టి కుజాతుని బొందుకంటె నె
వ్విధి మరణంబు మేలనుచు । వేగ ధరావిభుకోర్కె నొంపగ౯ 89

వ. కృతనిశ్చయయై ధృతిదూలక తద్భూపతితో నరుదేరనొల్లనని చెలియలచేఁ
దెలుపుటయు నతండు కన్యకకడ కరుదెంచి చతురోపాయంబుల యత్
నించి చేడియ రామికి పశ్చాత్తాపమొంది తరుణినచ్చట విడిచి తన పరిజనం
బులతోడ పురంబునకరుదెంచె నంత నక్కాంతారత్నంబు నిర్మలాత్మ
యై తనజనకాస్థానంబున నుండి తెచ్చిన ద్రవ్యంబుచేఁ గంభంబు వనరు
గానుండఁగాంచి విస్తారంబగు నొక్క దివ్యతటాకంబు ద్రవ్వించి కీర్తివహించి
సకలధర్మంబు లొనరింపుచు నిస్సంగంబునం బెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచుం
సీవార్తలా విద్యానగర నాయకుండు వినిమనంబున సంతసిలి తద్వనిత

యందనుగ్రహించి మిగులద్రవ్యంబు బంపుచుండి (1437) పదనా
గు వందల ముప్పదియేడవ వత్సరంబు మొదలు(1455)పదనాలుగునూ
ర్తుల యేబదియైదు వరకుఁగుండినాధికారంబును వహించె నిటఁగొండ
వీటి పురంబున. 9

నాదెండ్ల గోపమంత్రి ప్రభుత్వ విషయము.

క. నాదెండ్ల గోపయామాత్యుఁ
డాదుర్గప్రచయపాలుఁడై సర్వజనా
మోదకరుడగుచు శ్రీహరి
పాదాబ్జధ్యానమాన పరతంత్రుండై 91

తే-గీ. అచటశిధిలంబులైనదేవాలయములు
గాంచిదివ్యస్థలంబని యెంచిమిగుల
హరికృపారసాస్వాదనుఁడగుచునవ్య
ముగను దేవప్రతిష్టసేయఁగదలచి. 92

మ. తతచిత్రీకృతకుడ్యగోపురముఖ ద్వారాభిరామంబున
వ్యతరాభ్రంకష శేఖరాన్వితముది వ్యక్షేత్రమాన్యంబునై
క్షితిరాజిల్లెడునాలయంబునుసృజించెఁ మించుభద్రాద్రికిఁ
బ్రతిగాఁగఁ బరివారయుక్తముగ శ్రీ రాముఁ బ్రతిష్టింపఁగన్. 93

వ. ఇట్లుసృజించి తదీయాలయంబుననొక్క సుముహూర్తంబునరఘునా
యకుల నిల్పిభగవత్కైంకర్యంబులకు శా॥శ॥ ౧౪౭౨ కి సరియగు విక్ర
మవర్షమున తెల్లంబల్లెయును అనుపాలెమును మైంద వ్రోలును అగ్ర
హారంబులిడి ముఱియుఁగొంటవీటి రాష్ట్రవాణిజ్యంబులవైని వెక్క
వచ్చుబడులు వచ్చునట్లుకట్టడులఁజేసి యవియెల్లందెల్లంబగునట్లుని
నిశాసనంబులిఖించె. 9–

(కొండవీటినుండి సోమరాజు హనుమంతరాయుడుగారంపినది).

వసంతతిలక. శ్రీరామచంద్రదళ్ళిరియమాతనోతు, సీతాసహాయోమునిధర్మపతాన్నః
యస్యాంఘ్రిపంకేరుహరేణురాసీ, దళ్మవతో ద్యాపన కర్మహేతుః.

శా. బ్రహ్మేంద్రాది శిరోమణిచ్ఛవిర విస్ఫారితర్మయూఖారుణం
భూషావృత్రభి దళ్మరశ్మిలహరీభృంగాళి శృంగారితం
మంజీరక్వణితైర్మరాళ వనితామంజుస్వనైరంచితం
వందేరామపదారవిందమనఘం వందారుకల్పద్రుమం.

అను. యత్కటాక్షశ్చకరుణాక్రోధాభ్యాంశబలీకృతః
విభీషణే రావణే చసమః పాయాద్రఘూద్వహః.
ఆవ్యాదాదివరాహో వస్సరసాముద్వహన్మహీం
నిజాంగసంగసంజాతసాంద్రస్మేరోదయాదివ.

మాలిని. ఉరసినిహితలక్ష్మీ బాహువల్లీయుగేన, స్వకరయుగళమేకీకృత్య కేళీవినో[illegible]
కువలయదళదామానద్ధమందారమాలాం, దధదివవితనోతు శ్రీకళాంకాకుశేశః.

అను. అస్తిశ్రీకృష్ణరాయాఖ్యనరనాధశిరోమణిః
రాజన్యమౌళికారత్ననీరాజితపదాంబుజః
సింహాసనానర్హతయాద్వాపరేలజ్జయాహరిః
కలౌబ్రహ్మాసనాశీనఃకృష్ణరాయమహోద్వహః.

శా. శ్రీకృష్ణక్షితిపాలసత్తమణిభిర్విద్వత్కవీనాంగృహాః
నానారత్నవిచిత్రకుట్టిమభువోరత్నాకరత్వంగతాః
అబ్ధిః కేవలనీరపూరనిలయస్సంభావ్యతేసజ్జనై
రంభోధిర్జలధిఃపయోధిరుదధిర్వారాంనిధిర్వారిధిః.

ఆలానంరిపుదంతినామరిపశోయూపస్సమీకాధ్వరే
వైరిస్వాంతనిఖాతశంకురుదితోదీప్రప్రతాపాంకురః
పాతాళాద్ధరణీంవరాహవపుషాదంష్ట్రాధరన్నుద్ధతః
కృష్ణక్షితిపస్సభాతివిజయస్తంభఃకళింగాంగణే.

మహాప్రధానశ్రీసాళ్వతిమ్మస్సచివశేఖరః
కృష్ణరాయనృపతేస్సామ్రాజ్యమధితిష్ఠతి.
సాళ్వతిమ్మసచివఃకౌండిన్యకులశేఖరః
మాత్యతనయరాచయామాత్యనందనః.

స్త్రోనైకంవిశేషంవితరణవిభవైర్విద్వదగ్రేసరాణాం
విలాసైః ప్రగుణమణిగణైః పత్మలాక్షీసహస్రైః

రమ్యప్రాకారహర్మ్యై రతులపరికరై రశ్వహస్త్యాదియానై
స్సమ్యక్తైభ్యోవిశేదం సమరవిజయతేస్సాళ్వతిమ్మస్సజానే.

స్రగ్ధరా. సప్తాంగోపేతశక్తిత్రితయచతురుపాయైకమంత్రీశసాళ్వ
తిమ్మాఖ్యైః కొండవీట్యాంగజపతినిహితాన్ రాజహంసాన్ గృహీత్వా
ధాటీమాటీకమానేపరనృపతిఖగాఃక్షుత్పిపాసాతిఖిన్నాః
శాకాబ్దాన్ మార్గయంతేగిరిపురజలధక్ష్మాసుగూఢంప్రలీనాః.

వృత్తము. సాళువాంకశకవత్సరగణ్యే, మాఘశుద్ధహరివాసరసౌరా
సాళ్వతిమ్మసచివేనగృహీతం, కొండవీటినగరంనగరాజం.

శా. పుత్రారామతటాకదేవసదనబ్రహ్మప్రతిష్ఠానిధిః
కారుణ్యామృతపూరపోషిత కవీంద్రప్రోతకృత్యుజ్జ్వలః
దీనానాథకృపాత్తకీర్తి కృతవానాసేతు సీతాచలం
శ్రీకృష్ణక్షితి పాలమౌళి సచివశ్శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభుః.

అను. కౌశికాన్వయసంభూతో నాదెండ్లకులశేఖరః
అస్తితిమ్మయమంత్రీశస్సమ్మతస్సర్వబంధుషు
కృష్ణాంబారుంధతీనూనంభర్తృవాక్యమరుంధతి
అనసూయాహి సర్వత్రహ్యనసూయేతి గణ్యతే.
నాదెండ్ల తిమ్మయామాత్యః కళత్రేనూతవాన్ సుతౌ
తత్పుత్రావప్పయామాత్యగోపయామాత్య శేఖరౌ.

స్రగ్ధరా. జంభద్విట్కుంభి కుంభద్వయ సచివ శచీచారువక్షోజకుంభ
వ్యక్తవ్యాప్తాను లిప్తప్రసృమర మసృణక్షోదకర్పూరపూరా
యత్కీర్తిః కార్తికేందుం పరిహసతినిజైశ్వర్య సంప్రీతధీమాన్
స్సోయంనాదెండ్ల యప్పప్రభుమణి రఖిలస్తుత్యకీర్తి ప్రతాపః.

స్రగ్ధరా. యద్ధాటీఘోటకోటీఖరఖురదళితక్ష్మాతలోద్ధూతధూళీ
పాళీపాతాళకేళీ కృతధరణి తలేఖడ్గయుగ్య స్వబాహుః
జిహ్వాలాభీల భూభృద్భుజగపరివృఢో లక్ష్యతేసిద్ధ సంఘైః
సోయంనాదెండ్లయప్ప ప్రభురవని భరాధారబాహు ప్రతిష్ఠః.

అను. గోపోనాదెండ్లగోపశ్చతుల్యా వితికధంబ్రువే।
ఏకసంతానవాన్పూర్వస్సప్తసంతానవాన్ పరః

స్రగ్ధరా. ఏకేచాధ్యాపితాయే వితరణనిగమా న్వేదితుంసింధుచంద్రా.
స్తిత్యాజాద్యంప్రపన్నా కతిచపశుదృషద్దారుజాత్యాతిమూఢాః
ధత్తేచాధ్యాపయంస్తాన్ వితరణనిగమాన్ గోపమార్యః కరేభ్యిం
కల్పద్రుం కామధేనుం హృదివదన దృశోశ్చంద్ర చింతామణీంచ.

స్రగ్ధరా. యద్వైరిక్షోణిపాల ప్రకరపురమహా చంద్రశాలాగృహాంతః
శ్రీఖండస్తంభశుంభద్భుజ గపరి వృఢాలీడ దేహార్క్యవాహాః
మూర్ఛన్తోహస్తలంతస్సలదిగతవిషావైనతీయేన. ... ...

...తిభాతినాదెండ్లగోపః.

శా. శ్రీకృష్ణక్షితిపాలమౌళిసచివః శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభు
ర్జామాతృ ప్రవరేధురంధ రవరే శ్రీగోపమంత్రీశ్వరే.
ప్రాదత్తాఖిల కొండవీటినగరీ సామ్రాజ్యధౌరేయతాం.
మత్తేభాశ్వపదాతిసైన్య కలితాంపల్యంకి కాంచామరీం/

వృత్తము. శ్రీకృష్ణరాయనరనాధశిరః ప్రధానః
శ్రీసాళ్వతిమ్మసచివేశ్వరభాగినేయః.
నాదెండ్లగోపసచివోనయతత్వవేదీ.
శ్రీకొండవీటినగరైకధురంధరోభూత్.

వృత్తము. రాఘవాయగణితేశకవర్షే ౧౪౪౨
రాఘవాయరచితాలపూర్వ్యాం
వప్రగోపుర యుతైర్న వహర్మ్యై.
ర్గోపమంత్రితిల కేనసపర్యా.

శా. శాకాబ్దేక్షియుగాబ్ధిచంద్రగణితే సంవత్సరేవిక్రమే.
శ్రీకృష్ణక్షితిపాలమౌళిసచివశ్రీ సాళ్వతిమ్మాజ్ఞయా.
ప్రాకార్ధన్న వభిశ్చ హేమకలశైరత్యున్నతంగోపురం.
ప్రాకారోత్సవమంటపైరుపచితం శ్రీరామభద్రాయచ.

— రామాయోత్సవ విగ్రహాంశ్చకనకాంకల్పాంశ్చముక్తావళీ.
ముఖ్యంచాభరణౌఘముజ్వలతరం శ్రీకొండవీటిపురే.
వ్యాసప్రత్యర్ధికాంని యోగరచనాం నాదెండ్లగోపప్రభు.
శ్శ్రీనాయకసాళ్వతిమ్మ విభవే పుణ్యాయ కృత్వాదిశత్.

వృత్తము. శ్రీయజ్ఞవాటిపురనాయక రాఘవాయ.
శ్రీకొండవీటిసకలైర్వసుమూలవీసాక్.
లెంబల్లెశ్రీమైందవోల్వను పాలెమాదీక్.
శ్రీసాళ్వతిమ్మవచసాధితగోపమంత్రీ.

శా. యావజ్జన్మసుతాత్రియంబకసుతా శ్రీకృష్ణవేణీపయః.
పూరాస్తే పునతేభువంచవిపులాంశ్రీకొండవీటీపురీం.
యావత్కావ్యసుధాంబు రాశిలహరీహేలాంవిధత్తేకవి.
స్తావత్సాళువతిమ్మకీర్తిల తికాపువ్యత్వజ్రసంభువి.

అను. మహోపాధ్యాయ పంచాగ్ని దీక్షితోద్వాదశాహకృత్.
లొల్లా లక్ష్మీధరోయ జ్వాప్రాహైతద్ధర్మశాసనం॥ శ్రీశ్రీశ్రీ.

స్వస్తిశ్రీజయాభ్యుదయ శాలివాహనశవర్షంబులు ౧౪౪౩ అగునేటి విక్రమసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ ౧౫లు సోమగ్రహణపుణ్య కాలమందు కొండవీటి శ్రీయజ్ఞవాటిశా రఘునాయకులకు శ్రీకృష్ణదేవమహారా యలసాంమ్రాజ్యధురంధరశ్రీమన్మహాప్రధాన సాళ్వతిమ్మరుసయ్యంగారి మేనల్లుడైన కౌశిక గోత్రఆపస్తంబ సూత్రయజుశ్శాఖా ధ్యాయులైన నాదెండ్లతిమ్మరాజుంగారి కుమారుడైన గోపరుసయ్యంగారు దేవు నికి శిఖరముకట్టించి శిఖరమంటప గోపురాలు సన్నపనులు చేయించి పైడికుండలు యెత్తించి తిరిచుట్టు మాలెను ప్రాకారమున్ను కట్టించి వుత్సవ విగ్రహాల సమర్పించి అంగరంగ వైభవాలకున్ను అమృతపళ్లకున్ను వుత్సవాలకున్ను పూర్వాన సాగి వచ్చే లెంబల్లె గ్రామము సాగించిమైంద వోలిగ్రామము సమర్పించి కొండవీటిసీమలోను సుంఖముసాగిన చోటనల్లాను మూలవీసాలు కొండవీడు ముందు వసంత మారువులోను ఆరువంట్యాలలోను.

తిరుమలపర్వతాలు మొదలైనవిచ్చి. ... ...
వుప్పు మామిడికాయలు, వుసిరికాయలు, వంకాయలు, ఇండుపుకాయలు, ... విసెపినికి గోనెవకటింటికి అరపయికం లెక్కను, పెసలు మినుములు సెనగలు వులవలు కందులు గోధుమలు నువ్వులు ఆముదాలు కారామల్లు అనుములుప్రత్తి చింతపండు కరక్కాయ వుసిరికెపప్పు కంచ చామచిరుగడం వీనికిగోనె వకటికి పయికమున్ను, వుల్లి పసుపు గు మెంతి జీలకర్ర ఆవాలు కొత్తగోనెల సలగఅల్లం నిమ్మపండ్లు టెంకాయలుగోనెవ

వమ్మనున్నూ, బెల్లము దూది నెయ్యి ఆముదం సంగడి పప్పు శొంఠి ఇనుము వుక్కు-వులులు వీనికిగోనెవకటంటికి దమ్మాలు రెండున్నూ, మామిడితాండ్రగోనెవకటింటికి దమ్మలు మూడు, పంచదార పోకలు నూలుతమలపాకులువీనికి గోనెవకటింటికి దమ్మాలు నాలుగు, పిప్పలి మిరియాలు, గంధముకరాంబులు జాజికాయ జాజిపత్రి సీసము తగరము రాగి వీనికిగోనెవకటింటికిదమ్మాలుఆరు, కోకలమలగకు చవిలెగా మర్యాదను నేమంబ్రడచాత మూలవీసాలు యిప్పించి శ్రీమన్ మహాప్రధానసాళువతిమ్మరు సయ్యంగారికిన్ని వారిదేవులులక్ష్మమ్మగారికిని పుణ్యముగాను నాదెండ్ల గోపరుసయ్యంగారు సమర్పించె. యీధర్మానకు వడ్డెరాజులు తెలుంగు రాజులు తప్పిరా గంగలోను గోహత్యచేసిన దోషాన బోవువారు. తురుక రాజులుతప్పితే పందిని దిన్నదోషాన బోవువారు.

అను. ఏకైకభగినీలోకే సర్వేషామేవభూభుజామ్.
నభోజ్యానకరగ్రాహ్యా దేవదత్తావసుంధరా.

అను. " దానపాలనయోర్మధ్యే దానాచ్ఛ్రేయోనుపాలనం "

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

క. పదునాలుగు వందలనలు (౧౪౪౩)
బదిమూఁడవ యేటనువృష సంవత్సరమునయం
దుఁదగిన ఫాల్గుణపౌర్ణిమ
విధువాసరమునఁ బ్రతిష్ఠ విధిసేయించెన్. 95

ఇట్లుతండ్రోనరించిన ప్రతిష్ఠావిధానంబెల్లఁ దెల్లంబగునట్లు శాసనంబు లిఖించెనెట్లనిన. 96

(శాసనశ్లోకములు.)

—స్త్రేపుర వేదవార్ధి శశి భూగణ్యాగపౌర్ణదినే
ఋశ్యే విధువాసరేశుభదినే శ్రీకొండవీటీపురే
—ల్లాన్వయగోపమంత్రితిలకా శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభో
—రఘునాయకస్యకృతవాన్ సమ్యక్ప్రతిష్ఠావిధి॥" 97

శ్లో॥ సుగ్రీవలక్షణవిభీషణజాంబవద్భిః
శత్రుఘ్నయుక్తభరతే చ్ఛహనూమతా చ
సీతాపతిం సపరివారకమంగదేచ
రామశ్చగోప సచివోకృతసుప్రతిష్ఠం॥ 98

శ్లో॥సీతారామనసమాన్వితస్సభరతా శేషాహ్వయోధ్యాతతః
శత్రుఘ్నాధికలక్ష్మణావిజయతే శ్రీకొండవీటిపురే
సుగ్రీవోహనుమాన్ విభీషణయుత శ్రీజాంబవత్వంగదా
రామాసావరణంప్రతిష్ఠితమతా నాదెండ్లగోపప్రభో॥ 99

క. పదునాలుగువందల ము 1437
ప్పదియేడవ యేడుమొదలు పదునన్నాల్గే 1455
బదియైదువరకుఁగుండిన
సదయతఁబాలించెఁగోప సచివుండంతన్. 100

అచ్యుత దేవరాయల కథ.

ఉ. అచ్చటికాధ్యుడై తనరె నాయితబాహుబలప్రదీపకుం
డచ్యుతపాదపంకజను తాధికుఁడుజ్వల శౌర్యశాలివి
ద్వచ్చయకీర్తినీయుడుశ తస్కరభాసురసుందరాంగుడో।
నచ్యుతదేవరాయడు మహావిభవ్రోత్కర దేవరాయుడై. 101

వ. అతండు నిజప్రధానసత్తముండగు రామయ భాస్కరామాత్యగ్రామణికిఁ గుండిన ప్రభుత్వ సామ్రాజ్యంబు నొసంగుటయు నతండు కొండవీటికరుదెంచి సింహాసనాసీనుండై ధర్మమార్గంబునఁ బాలింపుచు. 102

మ. గిరిపై బడ్డయపూర్వనిర్మితములౌ ఖిల్లాలతాల్ మట్టిచే
గిరిక్రిందన్ బరభాగమందుననభం గీకారమత్యున్నతం
బరిభూదారముఖాగ్రఖండనపటి ప్రాథ్యంబసాధ్యంబునౌ
వరసాలంబుసృజించె శాఖలునభో భాగంబుచుంబింపగన్. 103

వ. తన్మధ్యంబునందు. 104

గోపీనాథపురవర్ణన.

సీ. వివిధపాంచాలికా ఽ వృతహేమకలశభా
స్వద్ఘనస్యప్రాసాద ఽ సంచయంబు
అష్టదిగ్వ్యాప్తశా ఽ ఖాంచితప్రసవఫ
లాభిశోభితవిట ఽ పాన్వితంబు
తతశతాంగకగతా ఽ గతరభసస్ఫూర్ణ
రాజమార్గైకవి ఽ రాజితంబు
సతతస్వధర్మాను ఽ చారపారీణవ
ర్ణచతుష్టయాలయ ఽ ప్రాభవంబు
తే-గీ. నవరసగ్రహణచణభూ ఽ నాథదత్త
మత్తశౌండగండస్రవ ఽ న్మదసుగంధ
రంగదసమవిద్వజ్జన ఽ ప్రాంగణంబుఁ
గోపీనాథపురంబుస ఽ ద్గోచరంబు. 105

వ. ఇట్లు పురంబుసృజించి తన్మధ్యంబునందు. 106

గోపీనాథస్వామి ఆలయవర్ణన.

సీ. బహుచిత్రపుత్రికా ఽ ప్రకరశోభితములై
కుధరాళిక్రియనొప్పు ఽ గోపురములు
శతపత్రకముదాది ఽ లతలుదీర్చినజాల
కుదురుమించినమహా ఽ కుడ్యములును
సారంగశార్దూల ఽ శరభాదివన్యమృ
గములచిత్రించిన ఽ కంబములును
అష్టకోణాంచితం ఽ బై నభోకర్ష వి
లాసమొప్పుమహోప ఽ లధ్వజంబు
తే-గీ. పసిడిమయములౌకలశముల్ ఽ పచ్చతోర
ణములుపలువిధములవాహ ఽ నవ్రజములు

జయవిజయులాఖ్యవారుల § శాస్త్రవిధము
లమరనిర్మించెగోపినా § థాలయంబు. 107

వ. తదీయద్వారశాఖయం దివ్విధంబున శాసనంబు లిఖించె. 108

"సీ. నిర్మించెనేమంత్రి ♦ నిరుపమప్రాకార
నవకంబుగాగోపి ♦ నాథపురము
గెలిచినాడేమంత్రి ♦ లలితవిక్రమమునఁ
బ్రబలుడైయవనుల ♦ బలమునెల్ల
నిలిపినాడేమంత్రి ♦ నియతవైభవమునఁ
గోపికావల్లభుఁ ♦ మూర్తివెలయ
పాలించెనేమంత్రి ♦ ప్రకటధర్మఖ్యాతి
మహిమమీఱఁగనాంధ్ర ♦ మండలంబు
తే-గీ. నతఁడుభూపాలమంత్రీంద్ర ♦ సతతవినుత
ధీవిశారదుడచ్చుత ♦ దేవరాయ
మాన్యహితవర్తనుడుశౌర్య ♦ మహితయశుఁడు
భానుతేజుండురామరా ♦ భాస్కరుండు." 109

తే-గీ. గోపినాథుఁబ్రతిష్ఠింపఁ § గోర్కెమిగిలి
శుభకరముహూర్తమొక్కటిఁ § జూచివేద
మార్గమునగోపినాథునా § మందిరమున
నిలిపెనాతండుబుధులుగ § ణింపుచుండ. 110

వ. మఱియు వెన్నముద్దకృష్ణస్వామియు, మూలస్థానీశ్వరుండును, అంగఢి వీరభద్రుండునునగు దేవతలంబ్రతిష్ఠించి పాలింపుచుండెనంతఁ దనరాజ్యంబునంగల డెబ్బదిద్దరుపాలెగాండ్రు కుటిలప్రవర్తకులును,దుష్టరక్షకులును, శిష్టప్రతిపక్షకులును, కుమతులును, పరదారాపరద్రవ్యవంచకులును నైపలు తెఱంగులఁ బ్రభుధిక్కారంబుసేయుచుఁ బ్రజలఁబహువిధంబులఁ బ్రలాపింపసేయుచుండ నది యవార్యంబై దేశక్షోభంబెక్కువయియుండె నదివీక్షించి భాస్కరామాత్యుండు వారల వారింపునుపాయంబరసి యతిరహస్యంబుగా గోపినాథుమందిరంబున దక్షిణద్వారంబుప్రోల దర్శనాగత మార్గంబునందు. 111

క. కట్టించెఁబెక్కుకత్తుల

బెట్టిదపుంగలుజులధిక ఽ భీతమగుచుపల్
మట్టులనిమ్నతరంబుగ
గట్టాయితమయిననూతిఁ ఽ గపటపుఁబనులన్. 112

పాలెగాండ్రను చీకటికోనేటఁ ద్రోయుట.

వ. అంత నొక్కముహూర్తంబున నద్దేవునకు బ్రహ్మోత్సవంబొనర్చు ప్రయత్నంబులొనరించి తదుత్సవంబునకుఁ దద్దుష్టపు పాలెగాండ్రాది గాగలుగు సర్వలౌకికులను రావింపనియమించి యెల్లరు దేవునిదర్శించినపిమ్మట పాలెగాండ్ర పరస్పరంబుగా లోపటికి దర్శనార్థము రమ్మని శెలవిచ్చి వారొకరొకరు దర్శనంబొనరించి తిరిగి దక్షిణద్వారంబునం జనబోవుతఱి కృతప్రయత్నుండై కొండఱిని కపటులని యోచించి.113

ఆ-గీ. ఒకరినొకరుగాన ఽ కుండంగఁగపటపుఁ
జైవులొప్పబావి ఽ సరసకరుగ
జేసియొకరినొకరి ఽ నీసునబడద్రోయ
నానతీయనట్లొ ఽ నర్చుటయును. 114

వ. ఇట్లు మోసంబున నరువదెనంబండ్రు పాలెగాండ్రు హతంబగుటయు నీచందంబు తక్కటి నలువురుందెలసి యాద్వారంబునరాక మరలి వేరొండుమార్గంబున తప్పించుకొనివచ్చి మనవారిందఱుజావ నిచట మనముండిన బలాత్కారంబునం జంపుదురని భీతిల్లి భూపలాయనంబైరంత. 115

చ. కుటిలగతుల్ దొలంగ దొరఽకోలులగర్వమడంగ నెచ్చటం
బటుకమలాప్తిపాంగద్విజ ఽ పాళినిజేచ్చవిధిన్ మెలంగ సం
కటగమనంబుద్రుంగబొస ఽ గన్ సుమనోవ్రజముల్ వెలింగ దు
ర్ఘటమగుదోషమార్ప నధిఽకారమునొందిన భాస్కరాఖ్యచేన్.116

తే. పాలెకాండ్రడఁదునిమి ఽ ప్రజలనుకాపాడె
యవనముఖ్యరిపుల ఽ నడచిసౌఖ్య
సంవినొందజేసె ఽ సదయుడౌపతిప్రజ
కష్టమరసియెట్లు ఽ కావకుండు? 117

వ. ఇట్లధికసుఖంబుఁ దనరునట్లు పాలింపుచుండు సమయంబున. 118

తే-గీ. తనకుసోదరియనుఘన ధర్మకర్త్రి
నాఁబరగుచిన్నమాంబవి న్నాణమెసగ
ధర్మములొనర్చుచునునిజ ధనవిశేష
మునశివార్పణగాఁజేసెఁ బుడమినిట్లు. 119

సీ. కట్టెఁగొండకుమూఁడు గడియలదూరాన
యమపార్శ్వమునన గ్రహారమొకటి
రామచంద్రపురినా నామధేయంబిడి
యటవిప్రకులసమూ హములనిల్పి
పురమధ్యమునలింగ మూర్తిబ్రతిష్టించి
పరమేశ్వరాఖ్యతఁ బ్రబలపఱచి
హరునకుసాతులూ రగ్రహారమునిత్య
కృత్యోత్సవాదుల కిడివిశేష

తే-గీ. జలసమృద్ధిగనారామ చంద్రపురికి
బహుసమీపముగాయామ్య పార్శ్వమందు
గోపినాథజలధినాఁగఁ గొమరుమిగులు
దివ్యసరసీలలామప్ర తిష్టజేసె. 120

వ. ఇట్లధిక ధర్మకార్యంబుల రాజ్యంబు చల్లన నుల్లసిల్ల భాస్కరుండు
పాలింపుచుండనట నచ్యుత దేవరాయుండు. 121

తే-గీ. విజయనగరమ్మునందుండి విభవమెసగఁ
గుండినప్రభుత్వమునుగను గొనుచుననఘు
డగుచుపదునాల్గునూర్లేబ దారుమొదలు 1456
కొనియిరువదిమూఁడువరకు మనిపెఁబుడమి. 1463 122

వ. అంత పదునాలుగువందల యిరువదినాల్గవ శకవర్షంబున. 123

సదాశివ దేవరాయల కథ.

ఉ. శ్రీనలినాక్షుపాదసర సీరుహసేవకుఁడుత్కృపాలస
స్థానసుడిందువంశుఁడు స దాశివదేవమహీవిభుండువి

ద్యానగరంబునందుఁ బ్రభుఽవై భువినేలుచుఁ గొండవీటి సం
స్థానము బ్రోవగఁ బనిపె ఽ సత్వవిశాలుని ధర్మశీలునిఁ. 124
సీ. శ్రీమహారాజమ ఽ హామండలేశ్వర, వీరప్రతాపాది ఽ బిరుదువాని
ఆత్రీయగోత్రప ఽ విత్రునిశమదమ, శాంతిక్షమాదిక ఽ సరసగుణుని
వినయసంపన్నుఁగం ఽ దనవ్రోలిశ్రీరామ, రాజపౌత్రునిసుధీ ఽ రత్నవిభుని
మూర్తిరాట్పూనునిఁ ఽ గీర్తివిస్తారుని, నవనవ్రోన్మేషణా ఽ నందవశుని
తే-గీ. ధీరువిఠలయ్య ఽ దేవమహారాయు
ననుపఁగొండివీటి ఽ కరుగుదేరి
రత్నపీఠిఁగొల్వు ఽ రంజిల్లి కుండిన
విషయమేలుచుండె ఽ విశ్రుతముగ. 125
వ. అట్టియెడనతం డధికద్రవ్యంబు భగవ దర్పణంబు సేయందలంచి. 126
తే-గీ. కొండవీటిని వెలుగొందుఁ ఽ కొండపల్లి
చెరువుపరభాగమునఁగొండ ఽ శింగరయ్య
యనగఁదగుశ్రీహరికి దేవ ఽ తాలయంబు
ఘనతరోపలఘటితమై ఽ తనరగట్టి. 127
చ. అరసిశుభస్ఫురంబుగశ ఽ కాబ్దములంద్రి మహామహీంద్రసా
గరనలినారిసంఖ్య (1473) పర ఽ గంగవిరోధి కృతాబ్దమందునం
జరుగుచతుర్థమాసమున ఽ సంగతమైతగు కృష్ణపక్షమం
దరిదిగద్వాదశిఁ హరి స ఽ మర్పణజేసెను భక్తియుక్తుడై. 128
అంత నిమ్మహీకాంతుండు ప్రభుత్వంబుమాని చనుటయు ననంతరంబ సదాశివ దేవరాయలపనుపున శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వరాది బిరుదాంకితుండును, ఆపస్తంబసూత్రుండును ఆత్రేయసగోత్ర పవిత్రుండును, యజుశ్శాఖాధ్యయనుండు. కాశీసేతుమధ్యస్థల ప్రశస్తకీర్తి విస్తరుండునునగు శ్రీమద్రాజాధిరాజ పెదకొండ రాజదేవ మహారాయల పౌత్రుండును వేంకటేశ్వర ధరారమణుని పుత్రుండునునగు శ్రీకుమారకొండ రాజయ్య దేవమహారాయలు కొండపీటికరు దెంచిరత్న హాసనాసీనుండై పాలించుచు. 129

సీ. శ్రీహరినాభిరా ఽ జీవసూతికులాబ్ధి
శుభ్రాంశుడుర్వరో ఽ త్సుకకరుండు
దానకర్ణుండువి ఽ ద్యావిశేషుఁడుఁగోటి
భాస్కరసంకాశ ఽ భాసురుండు
ఘనుఁడురాయనిభాస్క ఽ రునియన్నమయగారి
పౌత్రుండురామయ ఽ భాస్కరాఖ్య
పుత్రుండు మానిత ఽ పౌత్రుండుఁగొండప్ప
నామధేయుండువి ఽ నయగుణుండు

తే-గీ. అనఁగఁదగునమాత్యునకుమో ఽ దార్థమతడు
వెక్కబహుమతులనిడిబల్ ఽ ప్రేమమీఱఁ
బూజలొనరించి సత్కార ఽ ముగనొసంగె
శాశ్వతంబుగనిట్లని ఽ శాసనంబు. 130

శాసనము.

స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు 1483 పదునాలుగు వందల యెన బదిమూడవదగు నేటి దుర్మతినామసంవత్సరమాఖశు 15 పౌర్ణమిస్థిరవాసరమునని-చ్చి నధర్మశాసన మేమనగా: ——

శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రామరాజతిరుమల రాజయ్యదేవమహారాయలుంగారు మానాయకరానకు నివ్వనపధరించివిన్నకొండసీమలో !నిదివరకు జరుగుచుండే స్థలకరిణీకములు యేకసంప్రతి పూర్వముసాగివచ్చే యేకభాగగ్రామములు అగ్రహారములు వృత్తిక్షేత్రములు. అమరపుంజనిక సంజాతగుత్తులు గ్రామాలున్నూ గలిగిన తెలుపాటినీరుపాటి తోటలు సహితము సర్వమాన్యపుకమతాలు మొదలుగాను మీకుసాగివచ్చే వర్తనజోపార్జన స్వామ్యాలున్నూ తిరుమలరాజయ్యగారు పూర్వమునడిపించిన మర్యాదను మేమున్నూ యీతదోతిథిగ్రహణ పుణ్యకాలమందు తుంగభద్రా తీరమున విఠలేశ్వర సన్నిధిని వినుకొండలోను మేముప్రతిష్టచేసిన రఘునాయకులకు ప్రతిగాను త్రివాచకముగాను త్రికరణశుద్ధిగాను సహిరణ్యోదకదాన పూర్వకముగాను ధారపోసి యిస్తిమి గనుక మీ[illegible] రిణీకాలకు చెల్లివచ్చే గ్రామాలు కమతాలు అగ్రహారపు వృత్తేత్రాలు వ[illegible] [illegible]పార్జనలు మొదలై. నానావిధ స్వామ్యస్వతంత్రా[illegible] [illegible]త్ర[illegible] పర్యంతరం ఆచంద్రార్కస్థాయిగాను సుఖానుఅను[illegible]చేది.

వ. ఇట్లు ధర్మంబులొనరింపుచు కుమారకొండరాజ యాభిధానుండు కొంత
కాలంబు పాలించెనంత నచట సదాశివదేవరాయ మహీపాలుండు
విద్యానగరమందధివసించి కొండవీటిరాజ్యంబు భృత్యులచే నేలించి
తద్ద్రవ్యంబుగొనుచుండి. 132

క. పదునాలుగువందలయరు 1464
వదినాల్గవశకము మొదలు వరకరుణనుతో౦
బడవశకము వరకేలెను 1490
సదాశివుండిరువదేడు సంవత్సరముల్. 133

తే-గీ. అంతవిద్యానగరమున యందుసకల
ధీవిదుఁడురామరాజయ దేవరాయ
విభుఁడుపట్టాభిషిక్తుఁడై విపులరాజ్య
మేలుచుండెను ప్రజనెల్ల మేలునొంద. 134

. అనుచును నాశీరునకతి
వినయంబెనయగఁద్రిలోక విదుఁడగువనజా
సనమానస తనయుండొగి
వినుపించెను కొండవీటి విభుచరితంబుల్. 135

. భవసరసీరుహాసనసు పర్వసమూహముఖప్రకర్ష భ
ర్త విరచితప్రశస్తమణి రాజివిరాజితభూనభోంతరే
ద్రవిమలపాదపీఠ విబు ధప్రకరప్రమదప్రదామనో
భవజనకాకృపాకలిత భాసురవీక్షణ భక్తరక్షణా. 136

మాలినీవృత్తము.

నసదృశశుభాంగా క్రమవాచానుషంగా
--నగరుడతురంగా గర్వితారాతిభంగా
పణుతవిపులభంగా భక్తచిత్తాబ్జభృంగా
ణివిజితఫలంగా కీర్తనీయాంతరంగా. 137

ద్విపాశ్వాసము.

క. సంగరవిజితాసుర,గుణ, సంగరసాభరణసుప్రకాశ సంగరమేశా
సంగరబాంధవ,రిపుజన, సంగరకరభక్తతరణకాశ సంగరభరణా.

గద్య. ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణ తనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితాపస్తం
బసూత్రకౌండిన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాత
మిత్రమద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయాభిఖ్యతనూజా
తక సుకవి జనసేవక గురుబ్రహ్మనామకవి రచితం
బగు శ్రీ కొండవీటిచరిత్రమునందు

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండవీటిచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమహిళామణిమానస
సీమారాజన్మరాళ । సింధురభరహ్యా
త్కామితఫలదాశ్రితగిరి
ధామాకోదండరామ । తారకనామా.

క. అవధారుపంకజాసన
భవుచేనాదివిజలోక । పతివినిదానన్
దవిలితదనంతరకథను
వివరింపుమటన్ననిట్లు । వినుపించెనొగిన్. 2

తురకలు రామరాజును యుద్ధమున జంపుట.

తే-గీ. అంతనారామరాజదే । వాగ్రగణ్యు
డచటవిద్యానగరమేలు । నట్టియెడల
పురసరోజభవాబ్ధి । ములఁదనర్చు 1493
సంఖ్యఁదగుశాలివాహన । శకమునందు. 3

శా. ఢక్కాదేశపుఁబాదుషాలుబలశుం । డాలప్రభు ప్రాభవుల్
యొక్కాణింపగరానిసైనికులతో । నుద్యత్కరీంద్రాళితోఁ
జక్కాడందగునాయుధాళిఁగొనివాం । ఛాస్ఫూర్తితో వచ్చిబల్
ముక్కోపంబునఁ ద్రుంచిరాన్నృపుని । సంపూర్ణప్రతాపాఢ్యులై. 4

తురుష్కులు దేశము స్వాధీనముచేసికొనుట.

ఘటిబలంబునంగెలుపు । మీఱినతన్నృపసంచయంబునన్
గోటివిభాకరోజ్వలుఁడుఁ । గుచ్ఛితవైరిజనాళిదుష్టహ్యా

త్పాటనశస్త్రశస్త్రచయ ఽ ధారుఁడుమల్కిభరామశౌరిక
ర్ణాటకపీఠిఁగొల్వమరి ఽ రాజ్యముసేయఁగఁ గొండవీటికిన్. 5

చ. పనిచెస్వకీయపక్షు పరి ఽ పాలనశీలుఁబరాభిమానభం
జనుబహువిగ్రహోన్నధన ఽ చండసమర్థుమహాభయంకరున్
జననుతుమృత్తుజాహ్వయుని * ఽ సాంద్రబలుండనివార్యుడాతఁడున్
బనివినితత్పురంబుఁబరి ఽ పాలనసేయగ బూనితద్దయున్. 6

సీ. దుర్గవర్గంబుల ఽ దొరలవిసర్జించి
స్వజనులఁబ్రభులుగా ఽ సంతరించి
హిందూమతక్రమ ఽ హీనంబుగావించి
నిజమతమార్గముల్ ఽ నిర్ణయించి
పరదేవతార్చనల్ ఽ భంగంబుసేయించి
యాలయంబులనెల్ల ఽ హాతమొనర్చి
బహువిగ్రహంబుల ఽ భగ్నంబుగాఁజేసి
పలుమశీదులనెల్లఁ ఽ బ్రబలపఱచి

తే-గీ. గోపినాధపురముఁజేరి ఽ కొల్వుదీరి
యాపురికి మృత్తుజానగ ఽ రనఁగఁదనదు
నామధేయంబునిడిక్రూర ఽ నామధేయు
డగుచురాజ్యంబుఁబాలించు ఽ నట్టియెడల. 7

తిరుమలదేవరాయఁడు తురుష్కుల గెలుచుట.

చ. హరికరుణాభిశోభితుడు ఽ నత్రికులోద్భవుడున్ మహాబల
స్ఫురణుడుయాజుషాఖ్యఘన ఽ సూత్రుఁడునై తగునానుగొంది శ్రీ
తిరుమలదేవరాయుఁడతి ఽ ధీరతసాగెను దక్షిణంబునన్
బరయవనోగ్రతామసవి ఽ భావసుధీతడనంగఁబొంగుచున్. 8

ఆ-వె. అతడుకృష్ణవేణి ఽ యామ్యదేశంబున
మెదలుతురకజనుల ఽ మెదిపిమెదిపి
తత్తదధిపరుధిర ఽ దాహంబుచేకొని
కొండవీటికరిగి ఽ దండువిడిసి. 9

* మృత్తుజా. 1494

మ. రణరంగంబునను గ్రశస్త్రవిశిఖ ఽ వ్రాతాంత్రదండహ్యమా
ననితాంత ప్రతిపక్షకీటకవితా ఽ న ప్రాభవుండై తురు
ష్కనృపాలుండగుమృత్యుజాన్ దునిమిదు ఽ ర్గ శ్రేణికిన్ నాథుడై
జనసౌఖ్య ప్రదమార్గ మొప్పగను రాఽజ్యంబెల్లఁ బాలింపుచున్. 10

క. తిరుమలరాయడు వప్ర, స్ఫురితంబగుగోపినాథ ఽ పురమున గంగా
ధరరామేశ్వరుడనగను, హరునిఁ ప్రతిష్ఠించెబహుతఽరాలయవసతిన్. 11

తే_గీ. ఇతఁడు తొల్లింటిమార్గంబు ఽ లెనగఁ బ్రజల
బాలనంబొనరింపుచు ఽ భవ్యుడనగ
బరగిపదునాల్గునూర్లతొం ఽ బదికిఁ బైన 1494
నాలుగవవత్సరము మాత్ర ఽ మేలెనంత. 12

శ్రీరంగరాయలకథ.

చ. ఇతనితనూభవుండు గిరి ఽ జేశ్వరభక్తుఁడు సత్యపాలనో
న్నతుఁడు జగత్ప్రసిద్ధుఁడుది ఽ న ప్రభుతేజుఁడు రంగరాజభూ
పతితనతండ్రి మారుగనుఁ ఽ బార్థివుడై హరిపీఠమెక్కియీ
కుతలము బ్రోవనంపెవెలు ఽ గోటికులోద్భవుడై నతిమ్మనన్. 13

సీ. అనిపిపూర్వంపువ ఽ ర్తనలెల్లదనరం
గఁ బాలింపుచునుగడు ఽ భక్తివెలయ
జనకుడేర్పాటుజే ఽ సినహరునకుభోగ
వర్గముల్ జరిగెడు ఽ వసతిగాగ
తనప్రభుత్వావనీ ఽ స్థలమునఁ గృష్ణ
వేణీతీరమందువి ఽ ఖ్యాతిమిగులు
మోరుపూడియనజె ఽ న్నారు
నూరగ్రహారంబుధారాగ్రహి ఽ తంబుగాగ

తే_గీ. శరధిరత్ననిగమసోమ ఽ సంఖ్యలందు 1494
వరలినట్టియాంగిరస ఽ వత్సరమున
దగినవై శాఖశుద్ధద్వా ఽ దశినిఁ బుణ్య
సమయమందుసమర్పించె ఽ విమలమతిని. 14

సీ. పదునాల్గునూర్లతొం । బదితొమ్మిదవ 1499
దౌచుఁబరగిన యీశ్వర । వత్సరమున
కార్తికమాసనం । కలితమాశుక్లప
క్షమునఁజెన్నొందుద । శమినిఁబుణ్య
కాలమందునఁబాద । కర్మవిరూపాక్షు
నకునుసదక్షిణో । దకముగాఁగ
హరిహరాదులుసాక్షు । లై చెలువొం
దంగగొలిజవ్రాలనుపేరఁ । గోమరుమీరు
తే-గీ. రంగరాజపురాగ్రహా । రమునొసంగి
బహుళధర్మస్వరూపుడై । ప్రమదమెసఁగ
నతడుకర్ణాటదేశమం । దధివసించి
సకలరాజ్యంబుఁబాలించు । సమయమందు. 15

చ. సకలమునస్ముదంబునసె । సంగెజనాళిస్వకీయధర్మమా
ర్గకలితమైజెలంగెపర । రాజభయంబుదొలంగెసస్యముల్
ప్రకటఫలంబొసంగెఖిల । వార్తలడంగెనతుల్యవైదుషీ
ప్రకరమహీనసత్కరణ । వైఖరిఁబొంగెసురక్షణంబునన్. 16

వ. ఇట్లుతండాఖండల తుండిడిండీర చండీశసుధా మండలకుండలీంద్ర శరసితసారసశారద నారదపారదసాంద్రకీర్తి విశారదుండై నిండుకొలువున సభామండల మండనపండిత ప్రకాండ పరివేష్టితుండై ధర్మమార్గానువర్తియగుచుం బాలింపుచుండెనిటఁకొండవీటి పురంబుననిజసామంత ప్రభువగు వెలుగోటితిమ్మన 1495 మొదలు 1501 వరకు నేలుచుండె నట్టియెడ. 17

రాయరావు కొండవీటిదేశముపై దండెత్తి వచ్చుట.

తే-గీ. హజరతిబ్రహింపాదుషా । యనునబాబు
కృష్ణవేణ్యుత్తరంబునఁ । బృధ్విఁనేలు
చుండిదక్షిణదిశపైని । దండువెడలఁ
గోర్కెమదిఁగల్గిమిక్కిలి । క్రూరుడగుచు. 18

మ. తనభృత్యుండుమహాబలుండుశరవి | ద్యాపారగుండఁ ఘనుం
డును నుద్వృద్ధిమణాదివాకసగురుం | డుఁ ఖాయితీ బ్రాహ్మణుం
డును నై పోల్పగురాయరావునసమా | నుఁ కొండవీడ్గెల్వగాఁ
బనుపఁ రావును వేడ్కమీఱవెడలెఁ | బాహాబలస్ఫూర్తిచేఁ. 19

సీ. పవమానవేగసం | ప్రాప్తంబులై మింటఁ
బాఱెడుపదివేల 10,000 | వారువములు
తాకునక్రదివి | తానముల్ పొడిసేయు
శతశంఖ్య 100 గల్గిన | సమదకరులు
ఆయుధసాధన | నలవడునేబది
వే 50,000 ల్బలయుతమగు | కాల్బలమును
చెవికట్లుబిగియించి | సిద్దంబులై వెక్క
లాగులఁదగుపిరం | గీగములును

ఆ-వె. బాణపాణులైన | భటులు వెక్కండ్రును
గలమహాబలంబు | గైకొనియట
వెడలి రెంటమూట | విశ్రమింపుచుఁగృష్ణ
దాటివచ్చితనదు | ధాటిమిగుల. 20

క. వినకొండమాటమాత్రం
బున మొదలంగొనిబలంబు | ముప్పిరికొనఁద
త్క్షణమునబెల్లముకొండను
బనివడి మర్దనమొనర్చి | పడసెను దానిఁ. 21

క. నాగార్జున గిరిఘీంకృతి
తోఁగొనిమాచర్లకేగి | దొరలదురమునఁ
ద్యాగమొనరించియచ్చటి
బాగగుదుర్గంబభీతి | ఫణితిఁ గొనియెఁ. 22

క. విచ్చలవిడిబాహుబలం । బచ్చువడఁ నేలకోట | యనుపురమందుఁ
గొచ్చెర్లకోటలోఁదన । కచ్చీరులమర్చిఁబలసి | కాయముతోడఁ. 23
అద్దంకిజయమొంది | యమ్మనప్రోల్బొంది
కందుకూరిని జెంది | కంభమంది

తంగెడహరియించి ౯ దరిశిసంపాదించి
కారెముపూడినిఁ ౯ బేరుగాంచి
దూపాడుకొకర్ల ౯ దోపిడికై పొచ్చి
గురజాలపొదిలలఁ ౯ గోలుపుచ్చి
కేతవరంబుని ౯ ర్భీతిమెయినదల్చి
సకలరాజన్యప్ర ౯ చయముగెల్చి.

తే-గీ. బెట్టిదంబగుతనసత్తు ౯ వట్టిదెసల
నుట్టిపడవడి నడిదంబుఁ ౯ బట్టియొరుల
గొట్టిభువినెల్లయాజగ ౯ జెట్టిచేతఁ
బట్టపడునంచు జనులాడఁ ౯ బట్టుపట్టి. 24

శా. శుండాలప్రతిమానభీకరరవ ౯ స్ఫూర్తిన్ మహీమండలా
ఖండంబెల్లఁగలంగసైనికకర ౯ గ్రస్తాయుధోగ్రద్యుతుల్
చండార్కప్రభభ్రమింగధూళిపటలా ౯ చ్ఛాదాభ్ర మొప్పంగదాఁ
దండెత్తెన్ వడి కొండవీటిదెసకై ౯ దంభోళిమాత్రాసియై. 25

చ. ఇదివెలుగోటితిమ్మన ౯ శ్రుతింద్రియశోధకమాటనాతడున్
ముదమునవాహినీనివహ ౯ ముర్గొనియుద్ధగ భీరవాక్యసం
పదమెయినేరినన్నెదిరి ౯ పోఁడకఁదీరకఁ దక్కువారిలన్
పదుగురినూటివేవురినిఁ ౯ బాపుదునొక్కడ నంచునిల్చెనన్. 26

చ. అటుచేనురాయరావునది ౯ శాష్టకవారణ కర్ణపాటనో
త్కటముగభేరిమ్రోయలయ ౯ కాలునిప్రక్రియ రౌద్రమూర్తియై
కటకముమీదఁదారసిలఁ ౯ గన్గొనిభీతిలి తిమ్మనాఖ్యుడే
నెటులను తాళుకొందునిక ౯ నీతనిబారికి నేరఁజేరుదున్. 27

కొండవీటి దుర్గము రాయరావు స్వాధీనంబగుట.

చ. అనిమదిశౌర్యమేదికల ౯ హంబొనరింపగరాదుప్రాణముం
డినబలుసాకులందినెద ౯ లెమ్మెటులైనను సంధివేడుకొం
దనుకొనితెల్పరావునది ౯ యావరహాల్ పదివేలనిత్తునం
చనియొకసంచినంపముద ౯ మందుచుఁజేకొనెఁ దిమ్మనాఖ్యుడున్. 28

వ. ఇట్లు తిమ్మభూపాలుండు వరహాలసంచి నతి గోప్యంబునఁ బుచ్చుకొని రాయరావును దారసాహసంబునకుబ్బుచుఁ బదునేనునూర్ల రెండవ ౧౫౦౨ దగు విక్రమనామసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ (౫) పంచమి దివసంబున సమస్తభోక్తృసంబులాదిగలుగు దుర్గంబును దేశంబునెల్ల స్వాధీనంబొనర్చి తిరిగియుంజూడకఁ బలాయనంబై యతిరహస్యంబుగాఁ గోశంబు తెరిజూడ నందలి వరాలెల్ల నిత్తడివై యుండుటయు నందులకాత్మనెంతయు వంతనొందుచు నిల్లైనఁ బ్రాణంబుదక్కెనిదియే లక్షవరాలని తృప్తినొందుచుఁ జనియెనిటఁ గొండవీటిదుర్గంబెల్ల రాయరావుకలయం గనుగొనుచు నిట్లని తలంచుచుండె. 29

సీ. ఇదికదావిజితమ హేంద్రకిరీటర
త్నప్రభాపాళికి దాపురంబు
ఇదికదావిద్విష న్మదవిభేదనచండ
కాండకాడంబుల కాపురంబు
ఇదికదాదుష్టరా ట్కృత్యసమ్మారణ
స్ఫుటమంత్రయంత్రంపు భూపురంబు
ఇదికదాసజ్జనా హీనాదరణపీఠి
కాపటుమందార గోపురంబు
తే-గీ. ఇదికదాసస్యసంపత్స మృద్ధివృద్ధి
ఫలితపరధారుణీస్థల భాగభోగ
సతతసన్మార్గసంచార జనవితాన
ప్రాపకంబగుకొండవీ టీపురంబు. 30

ఉ. ఇందరిఁగెల్చిదేశముల నిన్నిటిఁజూచితి నిట్టివైభవం
బెందులగాననైతినిక నెట్టులనుండునో తిమ్మనాహ్వయుఁ
డిందులఁబంచినట్టిఘను డేలెడుదేశము దానిగెల్వకే
యుందునెమద్భుజాబలము హుమ్మనసాధ్యము గాకయుండునే. 31

క. అనిమదినెంచియెంచితుద కంతటఁదృప్తినిఁ జెందియచ్చటన్
ఘనతరసింహాపీఠమునఁ గౌతుకమొందుచుఁ గొల్వుదీరితా

ననుపమలీల నేలెఁబడు గై దుశతంబుల పైననాల్గుహా॥ 1504
యనముల దాక భూజనము హాయిగ సంతస మొందుచుండఁగన్. 32

సీ. పుష్పభూజంబులు బుష్పించెబుతువుల
ఫలవృక్షజాతంబు ఫలములిచ్చె
సస్యముల్ పండెను సంపూర్ణ వైఖరి
ధేనువుల్ బితికెను దృప్తితీర
వర్షముల్ కురిసెను వలసినయపుడెల్ల
జారచోరాదుల పేరుమాసె
దుర్నయభీతులు తొలగెనుతమతమ
ధర్మముల్ జనములు తప్పకుండె
తే-గీ. కలహమను మాటలెచ్చటఁ గానరావు
భయమనెడుపల్కు నెప్పుడుఁ బ్రజలువినరు
రాయరావేలు వేళను రాజ్యమందు
ప్రభువుగుణములు రాజ్యంబ పలుకుఁగాదె. 33

వ. ఇట్లేలుచు 1505 వ శకవర్షంబునందు. 34

తిరిగి రాయరావు హైదరాబాదేగుట.

శా. ఆమీదన్ దనచందముల్ పతికినా ద్యంతంబుఁ దెల్పంగనీ
భూమింబాలన సేయనొక్కరునిసం పూర్ణప్రతాపోన్నతున్ *
ప్రేమన్ స్నిల్పినితాంతసంతసమెదన్ బెంపొందగోల్కొండకున్
సామంతుల్ వెనువెంటరాజనియెనా శావిశ్రమఖ్యాతుడై. 35

వ. ఇట్లుచని యాస్థానంబుజేరి యచటి మర్యాదలఁ బ్రభుదర్శనం బొనరిచి వారిచేమన్ననలంది తనవృత్తాంతంబు సాంతంబుగా దెలుపుటయు నాతండును నత్యంతకుతూహలస్వాంతుడై రాయరావునకు బెక్కు బహుమతులొసంగి సాదరంబునఁ బ్రుచ్చియెత్తి మనగెల్చిన దేశ మెల్ల నేకచ్ఛత్రాధిపత్యంబుగా సమగ్రధర్మమార్గాను వర్తియగునట్లు చట్టంబులం దిట్టపరుపుచునీవిందు లనయుండుమని రావును వేడుటయు

* రాయరావువలనఁ కొండపేటిలోనుంచబడిన ప్రభువు ౧౫౦౫ ల॥ ౧౫౧ వరకేలెను.

నతఁడు తత్ప్రకారంబుగాఁజేసి గోలకొండపురంబునఁగలనిబంధనలెల్ల నిచ్చటనూజరుగు చుండుటకును. కొండవీటిగోపీనాథపురంబును పూర్వమువలె మృత్తుజానగరని వాడుటకును, బారాముత్సద్దీల నేర్ప రచి వారిపురంబున దినదినంబు కచెహరిసేయుచుండుటకును గొండ వీటిప్రభువునకు హుకుములనిపి సకల రాజకీయవ్యవహారములందును సర్కారుమృత్తుజానగరని బిరుదాంకంబు మొదలలిఖింపుచుండుటకు నాజ్ఞయిడి వినుకొండ బెల్లముకొండ మాహియతుకూడ నిచ్చటను జరుగునట్లుగా నుత్తరువుజేసి రాజ్యంబులు విభాగంబులజేసి పాలనం బు సుకరంబై ప్రజలు సుఖావాప్తినొందునట్లుగావించె నెట్లనిన. 36

పదునాల్గు సముతుల క్రమము.

సీ. కొండవీటిసీమ § నుండుగ్రామంబులు
పదునాల్గుసముతులఁ § బంచెనిట్లు
పాలడుగుప్రత్తి § పాడునూతక్కియు
పొన్నూరుశ్రీకూచ § పూడిసంత
రావూరుపులివర్రు § రావిపూడియుమును
గోడుగుంటూరుచే § బ్రోలుతాడి
కొండనాదెండ్లయు § దండిమంగళగిరి
పురములు సముతులై § పొలుపుమిగుల
తే_గీ. భాగములఁజేసితన్ముఖ్య § పట్టణముల
సముతుదారులునివసించి § సంతతంబు
పాలనమొనర్చుచునుశిస్తుఁ § బంపుచుండ
హుకుములనుఁబంపెగోల్కొండ § నుండియుటకు. 37

మఱియు నీదేశంబు కర్ణాటక ప్రభుత్వంబుననుండు నెడలఁగొండవీ టిజిల్లాకు హుజూర్ నాయకరంకోట ఖిల్లేదార్ మొదలగు బిరుదాంకితులై ప్రభుత్వంబు వడసిన కన్న మాణిక్యారావు వారికి సరిదేశముఖి స్నైవాసనియును, మానూరివారికి జమీందార్ మజుందార్ —రనియునుం గితాబుల నొసంగి నాదెండ్ల సముతునఁగల పదు

నాల్గుగ్రామములకు నలభోతువారనుకమ్మవారు చౌదర్లైపాలింప నియ
మించి తానొనరించిననిబంధన లెల్ల స్థిరంబులై యుండునట్లు శాసనం
బుల బ్రచురించియుండె నంత. 38

శా. అశ్రాంత స్తవనీయపండితజనౌఘోఘస్థానభాస్వందు ది
గ్విశ్రాంతప్రతిమానహీనవిలస ద్విఖ్యాత పూర్ణుండు రా
జ్యశ్రీసంతతరక్షణోప మితభూ జాకాంతుడాయుఃప్రలం
బశ్రేష్ఠుండునబాబుహాజ్రతుమహా మ్మాద్ పాదుషాగారిలన్. 39

చ. అతులితమోదదాయకమ హావిభవోన్నతుఁడౌచు దేశముల్
దతబలవాహినీనివహ దర్పమెలర్పడఁబోచుబూన్కిఁబ్ర
స్తుతతపనీయవేశ్మమయ శోభితమైతగుగోలకొండను
న్నతమణిపీఠమెక్కెనుజ న స్తవనీయయశఃప్రకాశుఁడై. 40

తే-గీ. కొండవీటిదేశము నేలు చుండుమన్నె
లిచటయేలికమాఱిన యెత్తెఱింగి
తమరుస్వాతంత్రులగుటకు సమయమదియ
యనివసూల్ చేసి శిస్తుల నంపకున్నఁ
వీరిఁగూడిచిపాదుషా గారురోసి. 41

ఆమీను ముల్కుకథ.

చ. పనిచె నమీను ముల్కునన బాబునునొక్కనిఁ గొండపీటిసీ
మనుగల దుర్మదాంధులగు మన్నెలగర్వమడంచి భూమి నె
మ్మనమునఁ బ్రోవగానతడు మంగళతూర్యములుల్లసిల్లగాఁ
బనివినెఁ గొండవీటికిరు పార్శ్వములన్ స్వజనుల్ మెలంగగన్. 42

క. పదివేల్హాయుములుభటులిరు
పదివేవురఁ గొనిప దేను వందలపదమూ 1513
టఁదగుఖర జ్యేష్టపుందొలి
తదియనుఁదాఁగొండపీటఁ దన రెనుప్రభువై. 43

క. మునుకోమటి వేమన క
ట్టినదై తగు ముల్లగూరు డీకొనఁజని నం

దనయేడున దానిని నా
శన మొనరించెను తెనుంగు ఽ జాడలుబోవన్. 44

చ. అటభుజశౌర్యసాధితజ ఽ యప్రమదాగ్రహణంబు వేళనా
బెటపెట లాజలుంబలెవి ఽ భీషణరోషకషాయి తేక్షుఁడై
కటకము లేలుమన్నెలను ఽ గర్వితులన్ నిజకార్యకాంక్షులన్
బటుతరభాతివ్రేల్చెనన ఽ పాయసుఖావహ సూచకంబుగన్. 45

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తనయవక్ర విక్రమంబున సకలమన్నె భూపాలు రవంచికప్పంబులం గొనుచు విజయంబుగైకొని పాలనంబు సేయుచు.

సీ. తనపేరునిల్వప ఽ త్తనమొందునిర్మించి
దానికమీనుబా ఽ దాయనంగ
నభిదానమొసగితా ఽ నాపురంబునురాజ
ధానిగాఁగావించి ఽ దానిచెంత
హాతమైనముల్లగూ ఽ రగ్రహారంబును
యాబలూరనుగ్రామ ఽ మందుగల్పి
కొంచెపుఁ దప్పల ఽ కునుగొప్పశిక్షల
నిడుచుఁ బూర్వపువిధు ఽ లెల్లఁజెఱచి

ఆ-వె. యేలెఁగొండవీటి ఽ నెల్లసీమలమహా
బలుడనంగలోక ఽ ములబొగడ్త
వరలగఁబదియైదు ఽ వందలయిరువది 1520
వరకునిల్లెనిమిది ఽ వత్సరములు. 47

శిఖివసుఖానుడు ప్రభువై వచ్చుట.

క. అంతటగోల్కొండసభా
భ్యంతరముననుండి యిచటి ఽ కరుదెంచెను సు
స్వాంతుడుశిఖవ సుఖానుడ
నంతవిభవమొసగనిచటి ఽ కధిపతియగుచున్. 48

చ. అతడరుదెంచి పీర్కొఁగొలు ఽ వైబలువైభవమొప్పఁబూర్వప
ద్ధతుల నమీనుబాదునము ఽ దంబుననిల్చితదీయయామ్యమం

దతులిత మైనపట్టణము ౹ నాతనిపూర్వులపేరు వెట్టి ది
వ్యతరముగఁ సృజించివిపు ౹ లాంకితమిచ్చెకుతుప్షపేటనాఁ. 49

క. కోటకు దక్షిణమునఁగడు
దీటుగగోల్కొండనేలు ౹ దిట్టని పేరఁ
మేటిమహమ్మదు పాదుష
పేటనసృజియించి యేలెఁ ౹ బెంపుతలిర్పఁ. 50

వ. తదనంతరంబునం గోల్కొండ రాజ్యసింహాసనాధ్యులగు నటఫర్ ఖానుడును అబ్దుల్లాహసఁ తానిషాయును అలంగర్ పాదుషాయును అనుప్రభుత్రయంబు పాలించిరాపాలకులకాలమున నిచటి కరుదెంచి రాజ్యంబేలినయమీను లెవరనిన. 51

క. మొదలను ఫరాసుఖానను
సదయుండ రుదెంచియేలె ౹ సౌఖ్యంబొప్పఁ
బదునేనిరువది యొక్కటి 1521
మొదలిరువదిమూడువరకు ౹ మూడేండ్లంతఁ. 1523 52

క. అబుశిద్దీ బిపులర్సా
హిబనగనొకప్రభువువచ్చి ౹ యేలెనుకృపమీ
ఱబదేనునూర్ల యిరువది
కిఁబయినినాలుగవయేడుకీర్తి సెలంగఁ. 1524 53

తే-గీ. అంతనసరసుఖానుపా ౹ యరుగుదెంచి
రత్నసింహాసనస్థుడై ౹ రాజ్యమేలె
నిచటఁబదునేనువందల ౹ యిరువదైదు 1525
మొదలిరువదేడువరకును ౹ భూరికృపను. 1527 54

క. తదుపరియకలస్ ఖానుం
డదురితగుంటుపలిముత్త ౹ యయుఁబదునేని
శ్వదియెనిమిది మొదలుగ ను 1528
ప్పదిమూడువరకు నునిచటుఁ ౹ బాలించిరొగిఁ. 1533 55

వ. అందు యకలసుఖానుండ్ పుటభేదనంబున 1534 వ యేటస్వతః

గాలమీనుగా నుండి పురమునకు నుత్తరపార్శ్వంబునంగల నొకచిన్న
తిప్పపైని పూర్వంబున రెడ్డిభూపాలురు నిర్మించిన విఘ్నేశ్వరా
లయంబు పూజా విధానంబులు లేకుంటయు నందలి విగ్రహంబు
భిన్నంబు జేసి తదాలయంబునకు వలయంబుగా నొక్క పట్టణంబు
గట్టించి 'హజాజుగణేశుపేట' యని నామంబిడి సకల వైభవంబున
బాలింపుచుండెనంత. 56

ఆ-వె. అటకుముక్తిఖాను ఽ డధిపుడై జనులు మే
లౌనటంచునన బదేనునూర్ల 1535
ముప్పదైదు మొదలు ఽ ముప్పదేడువరకు 1537
నేలెనేండ్లు మూడు ఽ హితసమృద్ధి. 57

క. జూపల్లి వంశపావను, డై పరగెడురంగరాయు ఽ నాత్మజుడఖిల
వ్యాపారజ్ఞుడు నృపతుల, బ్రాపునరుదెరెరంగ ఽ పతిరావిటకర్. 58

మిరియాలచట్టుపైబురుజుగట్టుట.

వ. ఇట్లువిచ్చేసి కొండవీటి పురపీఠస్థుండై యేలుచుండి. 59

సీ. ఈపురంబునకునై ఽ ఋతిభాగమునఁగల
విపులస్థలముగాంచి ఽ విమలభక్తి
కనకహర్మ్యోన్నత ఽ ఘనతరప్రాకార
జాలభాసురదేవ ఽ తాలయంబు
నమరించి రంగనా ఽ యకులఁబ్రతిష్ఠించి
నాదెండ్లత్రోవనుఁ ఽ బాదువడిన
జయవిజయులఁదెచ్చి ఽ శౌరిమ్రోలనునిల్పి
యాలయానకువల ఽ యంబుగాఁగ
తే-గీ. నగరముసృజించి శ్రీరంగ ఽ నగరము † నగ
నంకిత మొసంగిహిందూమ ఽ తానుచార
త్తనలనెల్లఁగాపాడి ఽ బ్రాహ్మణులకు
ఘదానంబులిడుచుండె ఽ నియతితోడ. 60

† రంగపతిపేట యని మొదట పేరుపెట్టెను.

చ. అగమునఁ గోటకుఁ జ్వసను నాశయమందునగమ్యమై ఖరిఁ
దగుమిరియాలచట్టనును దుర్గశిలఁ బురుజొండుఁగట్టిబల్
పగరవధింపగల్గినతు పాకిఫిరంగులుమందులాదిగా
మిగులబలంబునుండనియ మించెజనుల్ మిరియాలబుర్జనఁ. 61

తే-గీ. అతఁడుసత్యవ్రతాచారు డగుచు వేడ్క
బరగపదు నేను నూర్లము ప్పదియెనిమిది 1538
మొదలుపదునేనునూర్లనల్ బదివరకును 1540
మూడువర్షముల్ పాలించె ముదముమీఱ. 62

వ. అంత గోలకొండ పురసింహాసనంబునకు నబాబుము బారత్ ఖానుండు వచ్చి యేలుచు నీదేశంబునంగల సకల జమీందారులనుఁ బిలిపించి కొండవీటి రాజ్యంబునకు సానరాలురుసుములు ముట్టుచుండు క్రమంబునిర్ణయించె నంత ఆస్ జాల్ నబాబు నిజామల్ ముల్కు బహాదర్ గారి తరపుననఖుజ్జాబహాదరుల్లా మొహాతర్ ఖానుండును, బాలకృష్ణాహ్వాయప్రభుతులగువా రమీనులుగావచ్చి యీస్థలంబును శా॥శ॥ 1541 మొదలు 1671 వరకుఁ బాలించుటయును. 63

ఉ. అంతనితాంత బాహుబలు డంతవిహీనపరాక్రమాఢ్యుడ
త్యంతమహోగ్రవిగ్రహుడు రాగ్రహనిగ్రహవైరివారణా
శ్రాంతుడునాగఁ జెన్నలరు సాహెబుదాదనబాబుగారుదై
త్యాంతకు లీలగ్రాలఁదన రారెను హైదరబాదనాథుడై. 64

వ. అట్టియెడ. 65

నాజరుజంగుకొండవీటిదేశము ప్రాన్సువారికిచ్చుట.

చ. సదయుడుఁదన్నృపాత్మజుఁడు సాహెబునాజరుజంగుకొండవీ
డ్వదలెఫరాసువారికిన పారమతిఁ బదియారునూర్లడె
బ్బదిపయిరెంటవారచటఁ బాలనచేసిరి యంతనుండి సం
పదలొదవంగనైదిటికి పైనశరద్వయ(7)మొందుకాలమున్. 1672

వ. అంత నానాజరుజంగునకనుజుండు. 1679

కొండవీటిసీమ మరల తురష్కులకువచ్చుట.

భుజంగప్రయాతము.

నిజాముల్కి గోల్కొండ ఽ నేతృత్వ మొప్పన్
అజేయుండనన్ మించి ఽ యాసీమ కంపెన్
ప్రజల్ జిల్లెదార్ నాగఁ ఽ బాలింపుచుండన్
రజా లేరుఖానున్ వి ఽ రాజత్ప్రధానున్. 68

క. అంతటమనుష్యుజంగున
నంతరమున శాంతయుతుడు ఽ యతుడావుత్ ఖాన్
సంతసమునవచ్చిరియ
త్యంతధృతిన్ జిల్లెదారు ఽ నధికారమునన్. 69

వ. అంత. 70

చ. వరకరుణాంతరంగుడురు ఽ వైభవసంగుడుభాసురాంగుడున్
పరనృపశృంగభంగుడున ఽ బాబుజనాలతుజంగుసంపదల్
వరలగగోలకొండపరి ఽ పాలన సేయుచుఁగొండవీటిభూ
భరభరణోన్నతిన్ దనరఁ ఽ బంపెనవార్యపరాక్రమాఢ్యులన్ 71

వ. వా రెవరనిన. 72

శా. రాజానుగ్రహశోభితుండుఁబటుధై ఽ ర్యస్థైర్యగాంభీర్యడా
రాజాబల్వతుయింద్రభేత్తునుఁద్రిదు ఽ ర్గప్రాజ్యసామ్రాజ్యఁగా
రాజత్తె న్దువతుల్లఖానునిసుధీ ఽ ర్గ్రామణిన్ కొండవీ
టీజిల్లాకొకజిల్లెదారునిగథా ఽ టిన్ బంపవారున్ వడిన్. 73

వ. తదాజ్ఞానువర్తులై నిజకార్యనిర్వాహకత్వంబున నెగడుటయు ననంతరంబున నీసీమయెల్ల ముశలాముష్టిఫీలుముగ బాదావారికి స్వాధీనంబగుటయును. 74

ఆదారలీస్థలాధిపతు ఽ లై తనరారినితాంతనిస్తులా
హ్లాదమెసంగఁబెళ్లురికు ఽ లాభరణుండగురామయాహ్వయుం
డాదియమాత్యుఁడై యలర ఽ నచ్చటరాజ్యము నేలి రెంతయున్
మోదమునన్ బ్రజల్ తగన ఽ ముజ్వలకీర్తినిఁగొంతకాలమున్. 75

క. అసదుల్లాఖానుండను
ముసలమనునబాబుయీవి । భునివెన్కను సం
తస మొదవంగ నుఁగరుణా
రసుడగుతాతద్దిఖానుఁ । బ్రభులై రంతన్ 76
తే-గీ. వరయశోవిహారుండుధీ । వరసుదారు
డంతసైదువత్తుల్లఖాన్ । హజరతతని
వెనుకనటఫరుజంగునీ । విభునిపిదప
బహదరెఖులాసుఖానుడుఁ బ్రభువులైరి. 77

కొండవీటిసీమ కంపెనీవారికివచ్చుట.

శా. అంతన్‌బద్ధజపుష్కరాద్రిశశిసం । ఖ్యన్‌బొల్చువర్షంబునన్ 17
సంతోషంబునఁగొండవీటిధరణీ । శత్వంబునన్‌వచ్చిరెం
తేంతేసత్వగుణప్రధానులగువా । రీస్టిండియాకంపెనీ
కాంతుల్‌హూణమహామహీశులులస । త్కారుణ్యాసింధుల్‌బుధుల్
సీ. సకలకళావిశే । షంబునభువనంబుసకలకళావిశే । షంబుగాగ
విపులధర్మగుణాభి । వృద్ధిచేలోకంబువిపులధర్మగుణాభి । వృద్ధిగా
మదవారణాదిక । మహిమచేరాష్ట్రంబుమదవారణాదిక । మహిమగాగ
భూరివిభవపరి । పూర్తిచేతజగంబుభూరివిభవపరి । పూర్తిగాగ
తే-గీ. సేతుశీతనగాంతర । క్షితితలంబు
నెల్లనార్జించివైరులు । ద్రెళ్లమించి
మేలొసగునిండియాగవ । ర్నైంటనంగ
బిరుదులువహించిజనులఁబల్ । ప్రేమఁగాంచి. 7
సీ. హిందూమహీజనుల్ । హితమతివర్తింపసివిలురివిన్యూమే । జిస్ట్రేటన
ద్రివిధంబులగుశాస । నవిధానములొనర్చియేలురాజ్యంబుజి । ల్లాలుజే
జిల్లాకలెక్టరు క్షేమంబరయనుంచిరక్షశిక్షాధికా । ర్లనుఘటించి
సకలమ్మతాచార । సంరక్షణవహించిపక్షపాతంబును । పల్కడంచి
తే బహుళరాజసభామంట । పములుగట్టి
కావ్యరములఁబున । స్సృష్టిజేసి

.ల...దనదములఁబధం ౯ బులుసృజించి
మేలుచుండిరిశాశ్వత ౯ శ్రీలుధనర
సేలుతరమ్మావిభుడుపీరి ౯ నెల్లకడల. 80

ఫలశ్రుతి.

ఇదికొండపీటిచరితము, చదివెడువినువ్రాయునట్టి ౯ జనులకుఁగడుసం
పదలాయుర్వృద్ధియశో, విధితముశ్రీకొండపీటి ౯ విభుడిడుతఁగృపన్. 81
నుచుసునాశీరునకతి, వినయంబెనయగఁదిలోక ౯ విదుఁడగువనజా
..నమానసతనయుండొగి, వినుపించెను కొండపీటి ౯ విభుచరితంబున్.

గ్రంథసంపూర్తిపద్యము.

......నెనిమిదివందల యి (శాలివాహనశకం) 1822
రెండవవర్షమునఁబ ౯ రగుశార్వరినె
..దవనెలకృష్ణపక్షపు
దయగురుదినమునఁ బూర్తి ౯ వెలసెహరికృపన్. 23

ముక్తపదగ్రస్తము.

పలపక్షోత్కరవార వారణశుభ ౯ ప్రారంభరంభావిభా
..గోపీసుకుమారమార విలస ౯ త్సేత్యాదికృత్యాప్రిజ్ఞప్ర
తాభిప్సితదాన దానవముఖ ౯ గ్రావస్ఫురద్వజ్రవ
..తిప్రాంచితహారహారభరధ ౯ ర్మచ్ఛేదనప్రాభవా. 84
..త్రహృత్పద్మలభృంగా, నక్తంచరమదవిభంగ ౯ నాళీకాంగా
వ.. ..దాంతరంగా, సూక్తిమయానుప్రసంగ ౯ సుగుణోత్తుంగా.

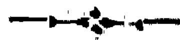
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

..ంగళ.. ..నశుభ ౯ మండితసుమాస్త్రనిభ ౯ మంజులతరామలసురూపా
..మఖండసుర ౯ మండలనుతాంఘ్రియుగ ౯ మాధవరమాహృదయ
..లా

..ంగళ-- ..గహాన ౯ మగ్రహృదయానిరుప ౯ మానతపనీయమయచేలా
..గ.. ..ద్రహిత ౯ మానిజననిష్కలుష ౯ మానసనిరంతరనివేశా.

గ ద్య.

ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితా సంకలి తాప
బస్తూత్ర కౌండిన్య సగోత్ర పవిత్రవి విధ విద్వన్ముఖ
సరోజాతమిత్ర మద్దులపలివంశ దీపక వేంకట
ప్పయాభిఖ్యత నూజాతక సుకవి
జనసేవక గురు బ్రహ్మనా
మకవిరచితం బగు శ్రీ
కొండపేటి చరిత్రం
బునందుసర్వం
బును చతుర్థాశ్వాసము
సం పూ ర్ణ ము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

తప్పొప్పులపట్టి.

ప్రథమాశ్వాసము.

☞ ఈక్రిందిపద్యము 4-వ పేజీలో 13-వ నెంబరునున్న పద్యమునకు బదులుగా వేయబడినది.

ఏనేవిద్యయు నెఱుఁగక, నానేర్చుకొలంది వ్రాసి ♦ నాడను ప్రేమన్
దీనఁగలతప్పు లెల్లను, బూనికక్షమింపంగ నెల్ల ♦ బుధులనుతింతున్. 13

[illegible]ుసంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
	35	కాలయియారీతి	కాలమీారీతి
‒	47	ఖ్యాతంబుయొప్పు	ఖ్యాతంబులై యొప్పు
	50	ఖర్వ	ఖర్వ
.ం	54	యాహ్వాదయుండు	యాహ్వాయుండు
5	79	నైఋతిక్షోణిభా	నైఋతిక్షోణిభా
6	84	మూర్తిత్రవయంబు	మూర్తిత్రయంబు
౧	98	నపర్వత	నప్పర్వత
	102	బెంపలరు	బెంపొదవు
	124	నకలాగమ	సకలాగమ
	[illegible]	దరమానళ	దరమాగళ
	171	ట్లు	వ. ఇటు

ద్వితీయాశ్వాసము.

	64	చుటయనంత	[illegible]
	ర్భమత్తేభము	పావిత్రతిదశ	[illegible]త్రిద[illegible]
	[illegible]	అచ్చరలచ్చెరుందవిలి	[illegible]రలైన[illegible]

సంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
[illegible]	190	జగదంజ	జగదంబ
	19	ప్రభాధికు	ప్రభా[illegible]

తృతీయాశ్వాసము.

సంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
౦	6	ననగదవెడు	గనగదగెడు
	9	నిలయాదిప	నిలయాది
శాసనము	4 వ పఙ్క్తి	[illegible] నాటి	పాటి నాటి
	57	[illegible]నిగజ	మ్రొయునిగ
		న[illegible]లుం[illegible]	నిటలుండై
		పవనంబు	గళంబులు
		[illegible]ంబులు	శంఖంబులు
	14	ననర ంబుల	నయరదంబులు
	22		సారథులు[illegible]
	[illegible]	[illegible]నుషం	[illegible]నుషంగంబు
		[illegible]ప	పా[illegible]
		[illegible]	[illegible]
		[illegible]	నియో[illegible]

[illegible]

[illegible]